

LJUDSKI TEDNIK

Leto III. - Ltr. 15. - Jugolir 10. - Din 6. - Trst 20. maj 1948 Številka in abon. 11. a grupe Stov. 181

Stara praksa grofa Sforze ne more koristiti zboljšanju odnosov med Jugoslavijo in Italijo

Italijanski tisk reakcionarne koalicije že dalj časa vodi gonjo proti Jugoslaviji. Tega dejstva ni mogoče več prikazovati kot neko podtalno delovanje fašističnih ostankov, ker je nešteto dokazov, da je ta protijugoslovanska gonja načrtno delo italijanske vlade, ki je zopet načrtno vključena v vojno-hujskaški plan ameriškega imperializma.

Vendar se gonja proti Jugoslaviji ne omejuje samo na tisk. Ameriški imperializem potrebuje tovrstnih dejanj in italijanska vlada je poskrbela tudi za ta. Jugoslovanska vlada je bila tako letos v marcu in aprilu prisiljena protestirati pri italijanski vladi zaradi 26 obmejnih incidentov in sedem kršitev jugoslovanskega zračnega prostora s strani italijanskih letal. Prav v preteklih dnevih sta italijanski vojni ladji «Granatiere» in «Carabinieri» kršili jugoslovanske teritorialne vode ob istrski obali. Visoki funkcionarji italijanske vlade in italijanske vojske si prizadevajo ustvariti in vzdrževati predvsem v predelih ob začasni meji z Jugoslavijo protijugoslovansko vzdušje, poslužujoč se metod in izrazov bivših fašističnih ministrov in generalov. Tako je 9. t. m. pri Palmanovi ob komemoraciji 152. obletnice bitke pri Brichettu major italijanske vojske Tolomeo, poveljnik IV. skupine divizije «Mantova», ob prisotnosti komandanta divizije generala Montezemola, generala Glorie in civilnih predstavnikov v svojem govoru primerjal bitke vojakov sardinjskega kralja proti «francoskemu» zavojevalcu z bitkami, «ki jih morajo sedaj vzdrževati proti prihodnjemu napadalcu: slovanski vojski». Major Tolomeo je govoril še o «slovan-skem barbarstvu» in «totalitarizmu» in o premeščanju obmejnih kolov itd.

General Cappa, komandant V. ozemeljskega poveljstva v Vidmu, pa je poslal vsem obmejnemu poveljstvom okoliščino, v kateri najprej hvali obmejno vojaško službo ter ostro graja navado vojakov, da nosijo zaprto puško, potem pa poziva vsa poveljstva, da strogo zahtevajo od vojakov, da morajo hoditi vedno s puško, pripravljeno za streljanje in ukazuje stroge kazni za vsakogar, kdor bi te ukaze prekršil. Istočasno govori tržaški list «Giornale di Trieste», glasilo italijanske vladne koalicije za Trst, da imajo Jugoslavlani na meji 15 do 20 oboroženih divizij, medtem ko imajo Italijani le 2 diviziji in podtika Jugoslaviji ofenzivne namene.

Po drugi strani organi italijanske vlade vedno huje terorizirajo slovensko manjšino v Italiji, zapirajo njene voditelje in s podpiranjem šovinistične gonje trikolornih band oživljajo rasno mržnjo, s katero se je tako dobro okoristil Mussolinijev režim.

V takem, za vsako ceno in po željah ameriških in italijanskih imperialistov ustvarjenem vzdušju je končno prišlo do znanega incidenta pri Livških Ravnah nad Kobari-dom, kjer je italijanska vojaška patrula namenoma izzivalno prekorajčila začasno mejno črto z Jugoslavijo. Ker se kljub opozorilu jugoslovanske straže patrula ni umaknila, ampak nadaljevala z napadnimi puškami svojo pot po jugoslovanskem ozemlju, je jugoslovanska straža oddala nekaj strel in pri tem do smrti zadela italijanskega vojaka, ki je obležal globoko na jugoslovanski strani.

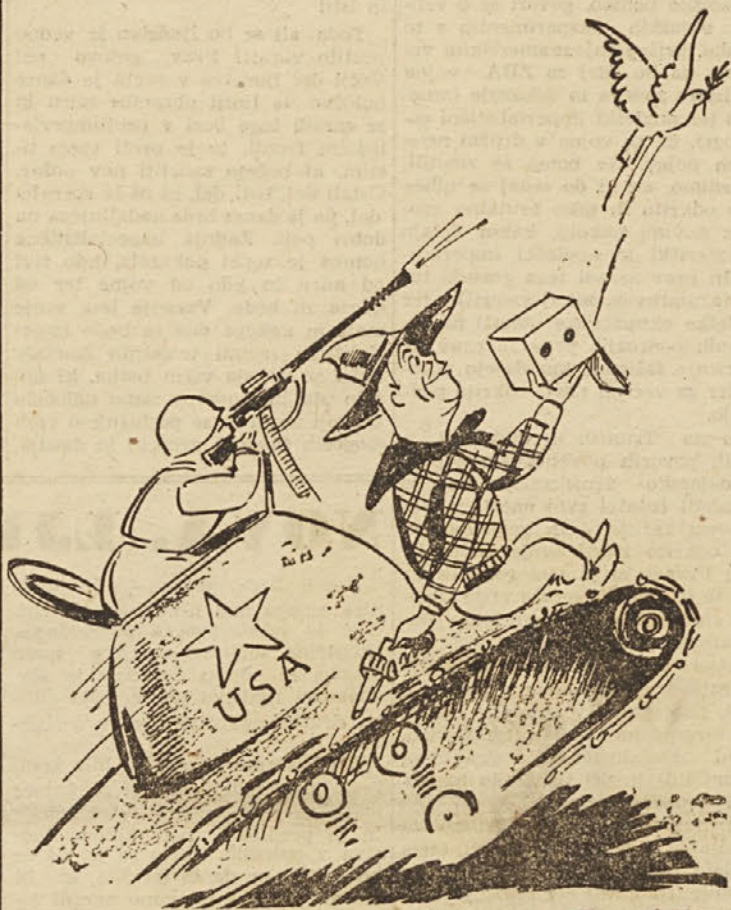
Ta namerno izzvan incident je nudil italijanskim imperialistom in

fašistom novo priložnost za diplomatsko in razbojniško ofenzivo proti Jugoslaviji, česar so se poslužili oboji, tako italijanski vladni krogi kot fašistične in neofašistične bande v obmejnih pokrajinah. Italijanska vlada je v diplomatski noti obtožila Jugoslavijo za odgovornost, opirajoč se na neresnične trditve in sklicujoč se na neugotovljeno, začasno mejno črto. Delo komisije, ki je bila ustanovljena na predlog Jugoslavije in ki naj bi dognala odgovornost in mirno odstranila spor, ni moglo uspešno končati, ker so italijanski zastopniki v komisiji vztrajali na neresničnih trditvah svoje vlade. Ko niso na kraju incidenta samega mogli več zagovarjati svoje absurde teze, so prekinili nadaljnje razgovore kljub prizadevanju jugoslovanskih delegatov, da bi ugotovili materialno resnico.

Tako postopanje italijanskih oblasti spriču jasnosti, kdo je za incident odgovoren, je jugoslovanska vlada objavila v noti in istočasno kategorično izjavila, da odklanja sleherno odgovornost za vse incidente, ki bi se mogli v bodoče pripetiti zaradi kršitve meje, kakor je začasno postavljena, s strani italijanskih obmejnih organov in da bo to smatrala kot nedovoljen poskus kršitve suverenosti FLRJ.

Spriču točnosti jugoslovanskih navedb v noti in spriču odločnosti v obrambi svoje suverenosti, ki jo je pokazala jugoslovanska vlada, so se italijanski imperialisti morali (Nadaljevanje na 2. strani.)

Marshallov miroljubni plan

DOKLER NE BODO AMERICANI V PRAKSI DOKAZALI, DA ZE LE MIR, DO TAKRAT SI BODO LJUDJE TOLMACILI NJIHOVO POLITIKO TAKO, KOT SI JO JE TOLMACIL NAS KARIKATURIST.

LJUDSKA VOLJA MORA PRITI DO VELJAVE

Tržaško ozemlje pod anglo-ameriško vojaško upravo je edino v Evropi, kjer ni bilo po vojni še nikakršnih volitev v upravne organe.

Ne glede na to, da je to ozemlje pod začasno vojaško upravo, ima njegovo prebivalstvo neoporečno pravico, da dobi po svobodnih in demokratičnih volitvah take upravne organe, ki bodo zastopali in branili interese večine prebivalstva. Toda do te neoporečne pravice še danes, tri leta po osvoboditvi, velika večina tržaškega prebivalstva ni prišla. Odgovornost za to nosi v prvi vrsti okupacijska vojaška uprava, ki je poklicala v svoje upravne organe ljudi iz krogov, ki po svojem socialnem položaju kot velekapitalisti in predstavniki klerofašizma nimajo ničesar skupnega z veliko večino prebivalstva in ki zastopajo zato, v okviru ozemlja, le svoje razredne, politične in osebne koristi, v mednarodnem merilu pa interese mednarodnega velekapitala in ameriškega imperializma. Anglo-ameriška vojaška uprava in tržaški reakcionarji okrog italijanskih nacionalističnih krogov se še vedno upirajo priletnosti zastopnikov širokih ljudskih množic v te upravne organe, sklicujoč se na, iz trte izvite trditve, da že dosedanjí upravni organi predstavljajo večino prebivalstva in posebno italijanske nacionalistične stranke, ki imajo vso upravo mesta v zakupu, rade zavračajo ljudske zahteve po soudeležbi v upravi z že naravnost smešnim ponavljanjem svojega «večinstva».

Medtem v konskem in mestnem svetu razpravljajo in razpravljajo in marljivo pošiljajo resolucije in podpise na desno in levo (pardon — samo na desno) enkrat za madrepatrialno zvestobo, drugič za Marshallov plan,

tretjič za «uboge istrske Italijane» itd. Mimogrede se mogoče še odločijo, da posade novih cvetic v mestnem parku ali da okrase sodno poslopje in s tem se neha vsa njihova skrb za dobrobit prebivalstva. O prečih problemih življenja na Tržaškem ozemlju, kadar gre za male ljudi, ne razpravljajo, ali pa se jih dotikajo le v toliko, da pridejo lahko v zapisnik in potem v arhiv. Kadar pa gre za interese tržaških kapitalistov, to je za njih lastne interese, takrat naredijo, kot jim bolje kaže. Tržaško prebivalstvo ima pri vsem tem kvečjemu pravico kritizirati in protestirati, kadar pa je gospodom tudi kritike preveč, takrat nastopita po navadi policija in vojaška uprava z drakonskimi odredbami.

Posledice takega paševanja privilegirane kapitalistične in klerofašistične klike so obupne in njih teža pada vsa na najširše plasti tržaškega delovnega ljudstva od delavcev in kmetov do obrtnikov in malih trgovcev. 30.000 tržaških delavcev je brezposelnih in njih število narašča. Vsa tržaška industrija izrablja povprečno le 30 do 40 odst. svoje zmogljivosti in za njeno obnovo, v kolikor je bila porušena v vojni, ni bilo storjenega ničesar pomembnega. Zaposleni delavci so prisiljeni stalno boriti se za izboljšanje svojih prejemkov, kakor tudi za svoje demokratične pravice v tovarnah, tako v pogledu sklepanja delovnih pogodb kot tovarniških odborov itd, pri čemer jim delajo delodajalci s pomočjo izdajalskega sindikata stalne ovire.

Nezaposlenost in delna zaposlenost večine tržaškega delavstva ima obupne posledice za stanje delavskih družin, ki trpe strahovito pomanjkanje.

Tržaški upravni organi niso za izboljšanje teh ljudi storili ničesar, razen da so jim postregli s propagandnimi zavilki iz Amerike. Glede obnove tovarnih in zaposlitve delavstva, kot edine uspešne rešitve, pa sekundirajo organizatorjem Marshallovega plana, ki seveda stremi, da uniči tržaško industrijo v kolikor konkurira z ameriško. Stvarni predlogi Jugoslavije, Češkoslovaške, Madžarske, Poljske itd., dokazujejo da bi imela tržaška industrija mnogo odjemalcev, toda proti Marshallovemu planu kimavci v konskem in mestnem svetu ne store ničesar, pa čeprav zaradi njega delovno ljudstvo že sedaj trpi strašno pomanjkanje.

Položaj kmečkega prebivalstva je prav tako težaven. Ker jih v upravnih svetih nihče ne štiti, so zvišali našim kmetovalcem davke za 28 krat v primeri z letom 1946, kar pomeni, da je vsota dajatev naših kmetovalcev doseglja tako višino, da je noben kmetovalec ne doseže s celoletnimi dohodki. Njihova polja uničuje okupacijska vojska z vojaškimi vajami in vojaška uprava z gradnjo strateških cest. Vsi obupni protesti kmetov se ustavljajo pred vrati vojaške uprave ali pa pred vrati upravnih organov, za katerimi medtem razpravljajo, kdo od slavnih svetnikov bo nesel pozdrave temu ali onemu demokristjanskemu poglavarju v Rim.

Mali in srednji trgovci so v stiskalnici, pod katero so se že mnogi zdrobili, mnogi pa ne bodo mogli več dolgo vzdržati nje pritiska. Malim trgovcem so zvišali davke za 50 odst. od leta 1946, srednjim za 30 odst., grozijo pa niti za 20. Medtem pa stal-

(Nadaljevanje na 4. strani.)

RESEN KORAK pametnega Amerikanca

Zdi se, da prihajamo v novo obdobje reševanja političnih odnosov v svetu. V zadnjem času so bili v ta namen storjeni resni in pomembni koraki.

V zadnji številki našega lista smo že poročali o izjavi ameriškega poslanika v Moskvi g. Smitha Molotovu in tudi o odgovoru, ki ga je dal Molotov na predlog vlade ZDA za izboljšanje medsebojnih odnosov. Nadaljnja izmenjava misli, posebno pa takojšnja pripravljenost Sovjetske zveze, da se prično načeta vprašanja reševati konkretno, je našla ameriško vlado nepripravljen, oziroma jo je tako nepričakovano postavila pred odločitev da ali ne, da je pričela popravljati svojo prvotno izjavo na način, ki je takoj vzbudil dvom v iskrenost ameriških predlogov.

V nadaljnjem razvoju je nastopil nov moment z objavo odprtega pisma, ki ga je poslal kandidat tretje stranke Henry Wallace generalisimu Stalinu. V svojem pismu pravi Wallace, da se more medvojno sodelovanje med dvema velikima državama obnoviti in okrepiti v miru. Po izmenjavi not, ki so odprla vrata za pogajanja, morajo slediti javni razgovori med predstavniki ZDA in SZ. ZDA in SZ morajo takoj ukreniti vse potrebno, pravi Wallace, da se na pravi konec hladni vojni. Med ukrepe, ki bi privedli do tega, predlaga Wallace takojšnjo in odločno delavnost za doseg naslednjih smotrov:

1. Splošno znižanje oboroževanja, vsa sredstva za množično uničevanje pa naj se postavijo izven zakona.
2. Prepoved vsakega izvoza orožja iz katere koli v katero koli državo.
3. Vzpostavitev neomejene trgovine med obema državama, razen vojne materiala.

4. Svobodno gibanje državljanov, predstavnikov znanosti, dopisnikov listov med obema državama in v okviru njihovih mej.
5. Obnove svobodne izmenjave znanstvenega obveščanja in gradiva med obema državama.

6. Vzpostavitev še krepkejših organizacij Unre ali ustanovitev kakršnega koli drugega organa Združenih narodov za razdeljevanje mednarodne pomoči.

Niti Združene države Amerike, niti Sovjetska zveza se naj ne vmešavajo v notranje stvari drugih držav.

Wallaceovo odprto pismo Stalinu je sovjetska kakor tudi ameriška in vsa svetovna javnost, ki je globoko zainteresirana na izboljšanju medsebojnih odnosov med obema vodilnima svetovnima državama sprejela z velikim zanimanjem in pozornostjo.

«Izvestja» pišejo, da zasluži pismo pozornost že zaradi tega, ker zajema Wallaceove nazore o sovjetsko-ameriških odnosih, druga za sluga Wallaceovega pisma pa je njegova konkretna vsebina.

Kljub temu da se tako sovjetska javnost kot sovjetska vlada ne strinjata popolnoma z načinom, kako Wallace postavlja nekatera vprašanja, vendar poudarjajo, da vsebuje pismo osnovo za resno razpravljanje o sporazumu. V želji da bi se izognil ostri, toda pravični kritiki proti tej ali oni ameriški stranki, postavlja Wallace sicer na isto osnovo ZDA in Sovjetsko zvezo. «Izvestja» poudarjajo, da na tak način olupšati nasprotja in se jim izogniti ni vedno najboljša pot ter da včasih lahko privede do popolnoma nasprotnih rezultatov. Cisto pravilno pa Wallace trdi, da ideološko tekmovanje med komunizmom in kapitalizmom nima nobenega opravlja v nesoglasju med ZDA in Sovjetsko zvezo, saj je sam Stalin že ponovno poudaril možnost miroljubnega sodelovanja med socializmom in kapitalizmom. «Izvestja» zaključujejo z ugotovitvijo, da lahko sovjetska javnost kljub nekaterim Wallaceovim zmotam, Wallaceovo naziranje v celoti takoj podpiše in da ga bo prav gotovo podpisala tudi pretežna večina ameriške javnosti.

Na Wallaceovo pismo je končno odgovoril tudi Stalin, ki je poudaril, da je od vseh političnih dokumentov v naši dobi Wallaceovo pismo najvažnejši dokument, ker predlaga konkreten program za rešitev nasprotstev med Sovjetsko zvezo in ZDA. Sovjetski predlogi so znani: splošno znižanje oboroževanja, prepoved uporabe atomskega orožja, sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo in Japonsko, umik zaveznikov čet iz vseh držav, spoštovanje neodvisnosti držav in politika nevmešavanja v njihove notranje

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Po širokem svetu

KRONIKA

* **PODONAVSKA KONFERENCA** za mednarodno plovbo po Donavi skladno s sklepi zunanjih ministrov štirih večjih bo prihodnji mesec. Medtem ko vzhodne države zagovarjajo načelo, da mora biti mednarodna uprava plovbe izključno v rokah podonavskih držav, si lastijo upravna mesta tudi zapadne vesile.

* **V POKRAJINI MANTOVI** stavka 100.000 poljedelskih delavcev. Delavci sami upravljajo izdelavnico v Palermu, v Ragusi pa so zasedli rudnike.

* **V ZDA** bo v prihodnjih 10 letih 7 do 12 milijonov brezposelnih. Trenutno je v ZDA 2 milijona brezposelnih ali 4 odst. vsega ameriškega delavstva.

* **JUGOSLOVANSKA VLADA** je izročila Rimu spomenico, s katero dokazuje, da je obmejni incident pri Livku le člen v verigi sistematičnega izzivanja na meji FLRJ, za katerega je odgovorna italijanska vlada. V marcu in aprilu so italijanske straže povzročile 26 incidentov, italijanska letala pa so sedemkrat letela nad jugoslovanskim ozemljem.

* **GROF SFORZA** je v zvezi z jugoslovansko spomenico dal izjavne izjave, da se ne namerava odpovedati italijanskim pravicam, v kolikor gre za italijansko ozemlje.

* **V GRICIJI** se nadaljuje aretacije in usmrtilve demokratov. Stevilnim protestom se je pridružil tudi protest romunskih pravoslavnih popov, kar spravlja monarhista v veliko zadrego.

* **SOVJETSKA VLADA** je odločno protestirala pri atenski vladi zaradi množičnih usmrtilcev grških demokratov in priključila takojšnje prenehanje teh zločinov.

* **PREDSEDNIK BENES** in predsednik prezidija ljudske skupščine FLRJ sta izmenjala čestitke ob drugi obletnici jugoslovansko-češke zvezniške pogodbe.

* **KITAJSKA** ljudska vojska zmagovito prodira in je preknila važno železniško progo. Peking-Mukden. Skoraj vsa Mandžurija je pod nadzorom osvobodilne vojske.

* **ELIZABETA**, angleška prestolonaslednica, je s svojim možem princem Filipom uradno obiskala Pariz, kar naj bi utrdilo zapadno-evropsko vojaško zvezo. Zadnji uradni obisk angleških vladarjev v Parizu je bil tik pred drugo svetovno vojno.

* **V RIMU** so aretirali 12 ustasov, ki so izvršili atentat na jugoslovanske razstavo.

* **V RIMU** zaseda izvršilni odbor Svetovne zveze demokratičnih žena, ki poudarja zlasti potrebo pomoči kolonialnim narodom kot osnovni element v borbi za mir. Govorila je tudi Vida Tomšičeva, predsednica AFZ Jugoslavije.

* **CSR IN POLJSKA** sta pogledali gospodarsko sodelovanje tako, da bo poljsko pristanišče Szečin (bivši Stettin) služilo zunanji trgovini CSR.

* **WALLACE** je naslovil stvarne predloge sovjetski vladi za izboljšanje sovjetsko-ameriških odnosov. Stalin je sprejel te predloge, medtem ko jih Truman odklani, zaradi česar ameriško javno mnenje protestira.

* **ANGLESKA** vojska in oblast sta se umaknili iz Palestine 14. t. m. opolniti, ko jim je potokele mandat za upravo te dežele. Malo prej je bila proglašena židovska država Izrael, istočasno pa so vdrle v Sveto deželo vojske vseh sosednjih arabskih držav. Varnostni svet pretrsa možnosti premirja. Novo državo je priznalo do sedaj 6 držav, med njimi ZDA in SZ.

* **GROMIKO**, sovjetski delegat pri OZN je bil odpoklican, na njegovo mesto pa je bil imenovan Malik, strokovnjak za vprašanja Daljnega vzhoda, kar naj bi pomenilo, da je vprašanje Kitajske in Japonske v ospredju.

Kdo so vojni hujskači

Iz druge svetovne vojne se niso niti še zacelile in že prihaja preko oceana sem v Evropo glasan žvenket orožja: grožnja z atomsko bombo! Znano je, da so z vojno neprestano grozili Hitler, Mussolini ter mikadovi generali, toda te grožnje vendarle niso bile niti tako odkrite, omejevale so se delj časa n. pr. na Lebensraum (faš. Nemčija), na kotiček pod soncem (faš. Italija), na fraze kakor «Azija Aziatom» (japonski imperialistični ideolog Tanaka). Zdaj pa se govori že o uničevanju sveta z atomsko bombo, govori se o velikih vojaških eksperimentih s to bombo, prišepetujese ameriškim vojakom, da bo zdaj z ZDA vojna kaj lahka zadeva in dokazuje (ameriški ter angleški imperialistični sociologi), da so vojne v družbi neizbežen pojav. Ne bomo se zmotili, če trdimo, da ni do sedaj še nihče tako odkrito in tako brutalno govoril z novimi pokolji, kakor delajo to ameriški in angleški imperialisti. In prav zaradi tega postaja tudi «krazumljivo», zakaj ameriške ter angleške okupacijske oblasti na zasedenih področjih prav za prav ne epurirajo fašizma, mu dajejo potuho ter ga več ali manj odkrito podpirajo.

Ko sta Truman in Churchill v svojih govorih poveličevala zapadno dolarsko demokracijo, ko je Marshall iznašel svoj načrt, je ves svetovni fašistični in reakcionarni tisk odkrito kazal svoje zadovoljstvo; Franco si je mel roke in za njih se je muzala še cela vrsta hlapcev ameriškega in angleškega imperializma. Tisti, ki so se pred izražali (Lasky) zaradi sodelovanja Nennijeve socialistične stranke s KPI, tisti, ki so v Franciji razbili sodelovanje med KPFr. ter francoskimi socialističnimi strankami (Blum itd) in vsi tisti tako imenovani zapadni socialisti, ki so do zdaj izrabili še vsako priliko za razbijanje delavske enotnosti (sem spadajo tudi tržaški socialisti), za blatenje ljudske demokracije ter ljudske oblasti, SZ in dolžili totalitarizma ravno najdoslednejše pristaje demokracije, so se znašli v skupnem objemu. Vsi imperialistični gospodarji ter njihovi hlapci so si edini v tem, da je treba udariti proti ljudski demokraciji, proti enotnosti delovnega ljudstva, vsi ti hočejo na ta ali oni način zanetiti nov svetovni požar. Za volivno bombo (predlog o priključitvi Trsta k Italiji) je padla pred tednom dni nova bomba: Truman je najprej pozval SZ na razgovore, ki naj bi odstranili vse večje nesporazume v ZN ter pripomogli k izboljšanju odnosov med dvema državama; ko pa je SZ odgovorila pozitivno na predlog ZDA, so se imperialisti potegnili nazaj ter izjavili, da ne mislijo spreminjati svoje zunanje politike ter ne želijo nobenih dvostranskih razgovorov. Ameriški imperialisti so verjetno mislili, da bo odgovor SZ negativen, toda SZ, ki je bila vedno dosledna v svoji miroljubni politiki, je tudi to pot pokazala, da je odločna braniteljica miru ter prijateljica sodelovanja med vsemi narodi. Vsi pošteni ljudje v svetu so pozdravili z veseljem in zadovoljstvom predlog, ki je prišel iz ZDA, toda na vse to je kmalu padlo nekaj kakor krop na mrzlo vodo in ves svet se je začel čim bolj imperialistični potepi, ki je ponovno potrdila, kje so doma in kdo so vojni hujskači. Veselje, ki je zavladalo v svetu, ko je prišlo med ZDA ter SZ do izmenjave not, nazorno kaže, da si narodi želijo miru ter konstruktivnega dela!

V trenutku, ko se je razširila vest o predlogu ZDA, so tako imenovani «federalisti» zaključevali svoj kongres v Haagu. Tam je nastopil sam Churchill, novi vodja teh federalistov, ki hočejo, kakor pravijo, združiti Evropo v eno samo državo. Še nedavno so isti federalisti nastopali pod imenom framazoni (prostozidariji) in iznašali prav podoben program. Toda v teh framazonih ni prav ničesar od nekdanjega framazonstva, vodstvo je trdno v rokah ameriške ter angleške finančne oligarhije. Kaj se je na tem kongresu pokazalo? Nova «federalna Evropa» naj bi bila predvsem vojaška povezava nekaterih evropskih držav, bila bi naj le delec zapadnega bloka;

čim so voditelji kongresa v Haagu odkrito hvalili bruseljski vojni dogovor ter soglašali z Marshallovim načrtom, je postala stvar takoj jasna. Taktika razdvajanja narodov in hujskanja na novo vojno ni ravno enostavna zadeva: oblike so lahko najrazličnejše, enkrat se imperialisti sklicujejo na edino ustrezajočo katoliško vero, drugič na potrebo utrjevanja moralne vrline pri človeku (v taki liniji prvači pri nas «L'ora socialista», glasilo zapadnega «socializma» v Trstu), pobude in nameni so pa vendarle eni in isti!

Toda, ali se bo ljudstvo še vedno pustilo varati? Prav gotovo ne! Večji del ljudstva v svetu je danes odločno na liniji obrambe miru in se zaradi tega bori v protimperialistični fronti, to je proti vsem tistim, ki hočejo zanetiti nov požar. Ostali del, tisti del, ki ni še spregledal, pa je danes brez nadaljnjega na dobri poti. Zadnja imperialistična bomba je zopet pokazala, kdo živi od miru in kdo od vojne ter od kaosa in bede. Varanje ima svoje meje in nekega dne se bodo imperialistom računali temeljito zmešali. Tako se dogaja vsem tistim, ki nočejo, da bi ljudstvo samo odločalo o svoji usodi in se poslužujejo vseh mogočih sleparij, groženj in nasilja,

da bi se zadržali na oblasti. In prav zaradi tega ni pri imperialistih in njihovih hlapcih prav nobene doslednosti, vsa diplomatska akcija je prežeta z lažjo in prevvaro. To velja v polni meri tudi za njihove hlapce. Tudi njim je laž zelo važno sredstvo, celo najvažnejše. Poglejte le na fotografijo prvomajske proslave, ki jo je priredila Lega nazionale in jo prinesla «La Voce libera»!

Zelo značilen je primer Palestine. Tu so Angleži sicer izgubili svoje gospodarske pozicije (petrolejski vrelci so postali last ameriških imperialistov, kakor deloma tudi v Egiptu, Savdijski Arabiji, Iraku ter Iranu), toda Churchill smatra vendar ZDA (he ljudstvo, ampak lastnike kartelov!) za svoje najvažnejše zaveznike, priznava jih v vedno večji meri za svoje gospodarje in zaradi tega so na Bližnjem vzhodu vse akcije stvar sporazuma ZDA in Velike Britanije. Nešteto krat so angleški imperialisti že hujskali Zide na borbo proti Arabcem in jim v ta namen tudi dobavljali orožje (n. pr. Haganahu), enako pa so že večkrat postopali tudi z Arabci. Ta dvoilična in skrajno verolomna politika je privedla do tega, da je zagazila tudi Panarabska zveza, ki so jo ustanovili samo an-

gleški imperialisti v tako zagato, da ne morejo angleški kolonizatorji iztisniti iz nje tega, kar so nameravali. Palestini grozi vojna invazija, novi državi Izrael grozi uničenje po orožju, ki so ga sosednim reakcionarnim arabskim glavarjem nabavili angleški ter ameriški imperialisti! Tako se zdaj stvari vedno bolj zapletajo! Temu področju grozi krvava vojna, ki so jo na docela spletkarski način organizirali sami imperialisti! Bliža pa se čas, ko bodo narodi iz teh področij nastopili z vso silo in z vso svojo voljo v obrambo svoje nacionalne neodvisnosti!

Kdor je za imperialistično vojno, ta je sovražnik ljudstva. Danes postaja še jasnejše, da so se ameriško-angleški imperialisti v drugi svetovni vojni borili le proti svojim konkurentom, ne pa proti fašizmu. Če so bili njihovi konkurenti izločeni, gre za sluga predvsem SZ. Toda ti imperialisti iščejo zdaj neke nove konkurente, iščejo «komunizem», da bi opravičili svoje vojne nakane. Ta igra pa je zelo nevarna, ker si je ljudstvo nabralo dragocenih izkušenj in se že marsikje naučilo voditi samostojno svoje posle in odločati brez «nasvetov» imperialistov o svoji lastni usodi.

Srečko Vilhar

NOVA, LJUDSKA USTAVA ČSR

Dne 9. t. m., na dan tretje obletnice zmage nad hitlerjevsko Nemčijo, je češkoslovaška ustavodajna skupščina soglasno sprejela novo ustavo, ki odpira češkemu in slovaškemu ljudstvu pot v višjo obliko družbenega življenja, v socializem.

Pred dvema letoma je bila izvoljena ustavodajna skupščina, katere naloga je bila, izdelati novo ustavo in jo predložiti zastopnikom ljudstva v potrdilo. Zdelo se je, da se bo razšla, ne da bi izvršila, kar bi morala. In vse to samo zaradi tega, ker je reakcija z vsemi sredstvi poizkušala zavreti razvoj in v obrambo svojih interesov izigrati voljo ljudstva.

Pri zadnjih volitvah je postala komunistična partija številčno najmočnejša stranka v državi, kar je povzročilo poplaval med bankirji, industrijskimi magnati in veleposelniki. Ti sloji so na videz vključeni v ljudsko fronto Čehov in Slovačkov vedno očitneje izdajali njen program, kar jih je privedlo do tega, da so začeli pripravljati državni udar. Toda letos februarja jih je budno ljudstvo prehitelo in opravilo z njimi obračun. Maja 1945. leta začelo revolucionarno gibanje je sedaj dokončno doseglo svoj cilj.

Nova ustava proglašča češkoslovaško državo za ljudsko demokratično republiko. V slovesni uvodni izjavi je izrecno rečeno, da bo ta ustava omogočila »zgraditi osvobodeno državo kot ljudsko demokracijo, ki naj zagotovi mirni razvoj v socializmu.« Vsa oblast torej izhaja iz ljudstva in ljudstvo je edina resnična oblast. Ta bistvena ustavna določba pomeni zgodovinsko prelomnico za češki in slovaški narod in odločen korak v nov nadaljnji napredek.

O tem se prepričamo, če primerjamo sedanjo ustavo s prejšnjo iz l. 1920. «Velika razlika — je dejal ministrski predsednik Gotwald — med prejšnjo formalno demokratično in sedanjo ljudsko-demokratično ustavo je v tem, da ta ustava jamči ljudstvu pravice in dejansko moč, ne pa samo navidezne.» Medtem ko je torej stara ustava omogočala politično demokracijo, jamči sedanja ustava tudi gospodarsko demokracijo.

Ta trditve se opira na stvarno osnovo, na zakonitev odločnih mer, kot sta na primer podpiranje proizvodnih sredstev in razlastitev veleposestev. Ustava jamči, da ostanejo zasebna lastnina samo posestva do 50 hektarjev in obrati, ki ne zaposlujejo več kot 50 delavcev. Zgoraj omenjena načela so stvarno izražena tudi v določbah o ljudskih odborih itd.

Nadalje določa ustava, da je češkoslovaška republika enotna narodna država, domovina dveh enakopravnih narodov. S tem je končno za vselej rešen eden najtežjih

notranjopolitičnih problemov ČSR, tako imenovano slovaško vprašanje, ki mu prva republika nikakor ni bila kos. Češka buržoazija, ki je imela oblast v ČSR med obema vojnama, je podobno postopala s Slovaki kot velikosrbska šovinistična, čaršija s Hrvatji in Slovenci. Slovaški narod ni bil niti omenjen v ustavi iz leta 1920. Razmerje med Čehi in Slovaki je bilo tako, da je odločno slabilo moč države na znotraj in na zunan, kar se je dokončno pokazalo ob monarkovski krizi l. 1939. in pozneje med okupacijo.

Formalna buržoazna demokracija, izraz kapitalističnega reda, je sicer po prvi svetovni vojni vrgla v svet geslo o samoodločbi narodov. Toda skladno s kapitalistično miselnostjo je to geslo obveljalo samo za večje, gospodujoče narode. Pravice malih narodov niso prihajale v poštev kakor ne pravice kolonialnih narodov. Sele ruska oktobrsko

revolucija je uveljavila glede nacionalnega vprašanja enako mero pravičnosti za vse narode, velike in male. To pridobitev oktobrsko revolucije je sprejela tudi nova ustava ČSR, ki jamči svobodo slovaškega naroda in srečno ureditev razmerja med obema narodoma v državi.

Poljske in Jugoslavije. V češkem in slovaškem tisku so se od časa do časa ponavljali članki, ki so blatili sovjetski družbeni red in ljudske demokracije. Tamošnji izkverševalci so imeli živ interes, prebuditi nezaupanje in zrahljati zvezo med resnično demokratičnimi deželah. Z novo češkoslovaško ustavo so se trdno strnile vrste slovanskih narodov v boju za iste cilje. Zdaj šele je slovanska družina postala zares strnjena, borbena enota, nezrušljivo poročstvo za mir, nosilka napredka in nove kulture za vse narode sveta.

Stara praksa grofa Sforze

(Nadaljevanje s 1. strani.)

umakniti. Umik je kot star diplomat izvedel grof Sforza, ki je »rešil čast« italijanske vlade z izjavo, da se z jugoslovansko noto italijanska vlada ne misli resno baviti in da tam, kjer gre za njene narodne interese, ne misli odstopati od svojih pravic.

Odstop italijanskih delegatov komisije za ugotavljanje materialne resnice v zvezi z incidentom in umik italijanske vlade po objavi jugoslovanske note dokazuje, da italijanski vladi ni do tega, da se spor z utrditvijo resnice reši in da se z direktnim sodelovanjem med Italijo in Jugoslavijo v bodoče za vedno onemogoči ponovitev slehernih incidentov. Način, kako je italijanska vlada incidente pripravljala in kakšno je bilo njene stališče pri reševanju nastalih incidentov, dokazuje, da so bili ti anglo-ameriškim in italijanskim imperialistom potrebni zato, da ožive svojo imperialistično delavnost na mejah Jugoslavije, da vprašanje revizije Italijanskih meja na škodo zmagovalke Jugoslavije spravijo pred svoj glasovalni stroj v združenih narodih. To skrito željo je izrekel tudi «Giornale di Trieste», ki, domišljav v svoji dvatisočletni civilizaciji, pravi: Materialna resnica, ki jo iščejo jugoslovanski delegati, nas ne zanima. Bolj nas zanima dejstvo, da so Jugoslavi pripravi 15 divizij in da si upajo trditi, da bodo v bodoče smatrali podobne incidente za kršitve svoje suverenosti. Kaj bo razpravljali z Beogradom, pravi še «Giornale di Trieste», saj imamo med Združenimi narodi dovolj na-

ših prijateljev, ki bodo upoštevali naše trditve in proglasili Jugoslavijo za odgovorno.

To brez dvoma niso pota, po katerih naj bi italijanska vlada še nadalje hodila, če hoče resnično, kot zatrjuje, doseči zboljšanje odnosov z Jugoslavijo. Grof Sforza, ki je že enkrat obljubljal Slovanom v Italiji nebesa, pa jih je sam spremenil v peklo, česar Slovani ne bodo pozabili, isti grof Sforza — veliki prijatelj Jugoslavije, bo moral že drugače dokazati svojo dobro voljo glede odnosov z Jugoslavijo, kot pa je dokazal tokrat, ko se je pred konkretno možnostjo raje diplomatsko umaknil. V času, ko se vsi ljudje borijo za ohranitev miru, vsekakor in modro, da italijanska vlada govori, da je tudi ona za ohranitev miru, na drugi strani pa dela na povratek rapalskih meja z incidenti in v službi največjih sovražnikov demokratičnega miru — ameriških imperialistov.

Prepričani smemo biti, ker poznamo težnje in potrebe jugoslovanskih narodov in jugoslovanske vlade ter njeno dosedanje konkretno prizadevanje za zboljšanje odnosov z Italijo, da bo ta z veseljem sprejela vsak resnični in stvarni poizkus katere koli italijanske vlade za zboljšanje odnosov, da pa bo, kar je tudi že dokazala, znala vedno braniti interese svojih in ostalih miroljubnih narodov pred vsakršnimi poizkusi kršitve svojih narodnih in državnih interesov in poizkuse imperialističnega razbijanja obstoječega miru.

38. VZPOREDNIK - MEJA DVEH SVETOV

Zadnji dan vojne proti Japonci so se sovjetske in ameriške čete srečale v Koreji ter začrtale mejo med obema zasedbenima področjema: severno od 38. vzporednika SZ in južno od te črte Američani. Tako je prišlo dve petini korejskega ozemlja pod ameriško nadzorstvo in tri petine pod sovjetsko.

Ceprav je ameriško zasedbeno področje manjše, je bolj gosto naseljeno in na njem živita dve tretjini prebivalstva Koreje; tu je tudi korejska prestolnica Seul. Medtem ko je južna Koreja skoro izključno poljedelska, so severni predeli dežele bogati s premogom tako da so Japonci postavili tu ogromne električne centrale in razvili industrijo.

Ko je sovjetska armada osvobodila severno Korejo japonskega jarma, je vzel ljudstvo oblasti v svoje roke, razglasilo severno Korejo za ljudsko republiko in izvedlo demokratične reforme: industrijska podjetja so poddržavili in veleposestiva razdelili med kmete. Ljudski oblasti so prisločili na pomoč številni korejski intelektualci, ki so zaradi svojega protijaponskega mišljenja morali bežati iz dežele pred japonskim imperializmom.

Popolnoma drugačno podoba nam nudi južna Koreja, kjer je ameriški imperializem nastopil z isto politiko kakor v ostalih azijskih deželah, kot so Kitajska, Indokitajska in Malezija. In kakor v vseh deželah, tako tudi v južni Koreji Američani niso uspeli pridobiti ljudstvo na svojo stran. Predvsem jim je šlo za protikomunistično in protisovjetsko propagando, pri čemer so se naslonili na veleposestnike, bivše kolaboracioniste z Japonci in na kompromitirane begunce iz severne Koreje. Zato ni čudno, če so se upirali vsaki demokratični reformi, zlasti pa razdelitvi zemlje med kmete. Naklonjenost korejskega ljudstva so si Američani zapravili tudi s tem, ker so zaradi svojih predsodkov gledali na rumenokožce kot na manjvredno rasa.

Toda delovne množice zlasti pa siromašni kmetje so z vedno večjo simpatijo spremljali demokratični razvoj v severni Koreji in zahtevali demokratizacijo javnega življenja. Reakcionarne klike na oblasti so odgovorile s terorjem, napadle so ječe z demokrati in postavile komunistično stranko izven zakona; smrtne obsode so se množile. Tako je prišlo do množičnih protestov in demonstracij, pri katerih je razjarjeno ljudstvo v predolih dobil razdejalno uredništva šestih reakcionarnih listov, ki so bruhali kleveče proti demokratom in pozivali na fašistični teror.

Sami ameriški dopisniki so ožigosali nezasišano korupcijo v južnokorejski upravi in neznosne socialne razmere, ko mora še danes kmet oddajati večino svojih pridelkov veleposestnikom.

Vsako zahtevo po demokratizaciji označi policija kot »ekonomistično« in jo v kali zažeti. Politično življenje zastrupljajo fašistične tolpe, ki so organizirane po vzorcu ameriškega Ku-Klux-Klana in ki terorizirajo ob podpori policije podeželsko ljudstvo.

V takih razmerah so se Američani po treh letih zasedbe te dežele odločili za volitve (izvedene 9. maja), ki jih je sam ameriški tisk označil kot navadno komedijo. Med najbolj protidemokratičnimi določili volilnega zakona naj omenimo samo dve.

Ce kandidat med volivno kampanjo izreče kako »neresnično trditev«, ga kaznujejo z zaporom do petih let in z globo do 10.000 jenov. Ni potrebno posebej poudarjati, kako močno orožje ima s tem določilom policija proti vsakemu svobodnemu političnemu razpravljanju.

Drugo protidemokratično določilo so volivni listki, ki niso vsebovali znakov različnih strank, za katere bi se volivec lahko enostavno odločil n. pr. s prečrtanjem znaka stranke, za katero glasuje. Vsak volivec je moral na volivni listek napisati ime kandidata, za katerega se je odločil. Ker pa 80 % prebivalstva ne zna ne brati ne pisati, je bila tako stvarno odvzeta volilna pravica širokim ljudskim množicam. Volivnim komisijam je bilo potemtakem lahko na debelo potvoriti volivne izide. Tako ni čudno, če je oblast ostala v rokah reakcio-

narne vlade, ki je po »uspešno« organiziranih volitvah izjavila, da je edini zakoniti predstavnik Koreje, z utemeljitvijo, da gospodari nad dvema tretjinama vsega korejskega prebivalstva.

Jasno je, da se desničarski režim v Južni Koreji drži na oblasti samo zaradi podpore ameriških čet. Zato so se ZDA vedno protiville sovjetskemu predlogu, da bi obe velesili umaknili svoje čete iz Koreje. Kakor priznava list Yorkshire Post, bi se z odhodom Američanov zrušil tudi reakcionarni režim južne Koreje.

Ameriški umik s tega polotoka bi še pospešil popolno razsulo Cankajškove Kitajske in pripravil imperialiste do dokončnega odhoda z azijskega kontinenta, ker bi njihove zadnje postojanke ostale samo še na Japonskem in na Filipinskem otočju. Hkrati se general Mac Arthur, gospodar Japonske, boji, da bi Koreja bila v celoti vključena v ljudsko republiko, kar bi utegnulo zaradi njene neposredne bližine prebuditi japonske delovne množice.

Dejstvo, da Američani tako trdovratno vztrajajo na zasedbi južne Koreje, pa prikazuje v vsej luči napačnost njihovega imperializma, ki jo potrjujejo zgoraj omenjene izjave južno-korejske vlade po volitvah.

OBE PODROCJI KOREJE SKUPNO 221.000 KV. KM Z 20 MILIJONI PREBIVALCEV.

Znano je, da so japonski imperialisti v svojih preteklih podvigih, da bi premagali Kitajsko in carsko Rusijo, začeli najprej z osvajanjem Koreje. Koreja je torej mostišče in odskočna deska, ki jo potrebuje vsak osvajalec z vzhoda za prodiranje proti zapadu. Ameriški monopolisti, ki vneto podpirajo japonski imperializem, si želijo, da bi Japonci ponovili ta poskus, to pot pod ameriškim vodstvom in z ameriško pomočjo.

Bajka o „bliskoviti“ vojni

Pierre Cot, ki je bil pred vojno 15 odst. nemških vojakov ob času francoski minister letalstva in pri-nemškega razsula.

Ceprav bi se vojni dogodki razvijali najugodnejše za Američane, bi vendar bila vsa Evropa zasedena dve leti po SZ, preden bi se mogli izdreti v Evropi in začeti s akcionarji verjamejo v kratko vojno, ker istovetijo svoje pobožne želje s stvarnostjo. Atomska bomba namreč ne omogoča »bliskovite vojne«, o kateri je sanjal Hitler, da Američani se dobro zavedajo, da bi z bombardiranjem z atomskimi bombami povzročili ogromna opustošenja in množično ubijanje, kar pa jim še ne bi omogočilo, da zasedejo prostrana ozemlja.

Cot pravi da samo evropski republikanci verjamejo v kratko vojno, ker istovetijo svoje pobožne želje s stvarnostjo. Atomska bomba namreč ne omogoča »bliskovite vojne«, o kateri je sanjal Hitler, da Američani se dobro zavedajo, da bi z bombardiranjem z atomskimi bombami povzročili ogromna opustošenja in množično ubijanje, kar pa jim še ne bi omogočilo, da zasedejo prostrana ozemlja.

Ce bi tako Američani sprožili vojno, bi SZ zasedla vso Evropo, ker bi se 30 zapadnoevropskih divizij ne moglo upirati sovjetski armadi, ki je že l. 1944. štela 300 moderno opremljenih divizij.

Odločilen činitelj, ki ne dopušča Američanom »bliskovite vojne«, je varjajo.

Velika oddaljenost Amerike od Evrope. To se je najbolje videlo med drugo svetovno vojno, ko so se antem, kdo bo zmagovalc morebit-gloameriške čete izkrcavale v Evropi. Pri tem je treba upoštevati, da se je 80 odst. nemške vojske še lahko upa, da ne bo sedanja orborilo proti sovjetski armadi, med ganizacija zapadne Evrope in Frantem ko je na ostalih frontah proti cije ter predvsem evropski kapitapadnim zaveznikom bilo samo lizem med premaganci.

In Cot zaključuje:

«Menda ni treba posebej dokazovati, da bi vojna med ZDA in SZ pomenila ukinitvev Marshallova načrta. Opomnil bi še na to, da bi tudi v primeru ameriške zmage, ZDA ne moge po novi vojni pomagati pri obnovi Francije zaradi tega, ker bi nova vojna povzročila taka opustošenja v Evropi, Aziji in Ameriki, da ne bi mogla več nobena država pomagati drugi. Pripomnil bi še, da bi v svetu, ki bi izšel iz nove vojne, ne bilo več mesta za svobodno zasebno podjetništvo in za stare vrednote, ki jih pobudniki nove vojne zagotavljajo.

Tisti, ki jih je politična strast rope. To se je najbolje videlo med drugo svetovno vojno, ko so se antem, kdo bo zmagovalc morebit-gloameriške čete izkrcavale v Evropi. Pri tem je treba upoštevati, da se je 80 odst. nemške vojske še lahko upa, da ne bo sedanja orborilo proti sovjetski armadi, med ganizacija zapadne Evrope in Frantem ko je na ostalih frontah proti cije ter predvsem evropski kapitapadnim zaveznikom bilo samo lizem med premaganci.

V PALESTINI IZBRUHNILA VOJNA

Po skoraj 1.900 letih se je končno uresničil sen vseh Židov: dne 14. t. m., tik preden je potekel angleški mandat nad Palestino, je bila v Tel Avivu slovesno proglašena neodvisna židovska država skladno s sklepom OZN od 29. novembra 1947. in po l. 70. po Kr., ko je rimski cesar Tit uničil Jeruzalem in židovsko državo. Je sedaj prvič zaplapolala v Sveti deželj belo-modra židovska zastava z Davidovo šestokrako zvezdo.

Toda nova država se poraja v krvi in solzah. Tuji imperializem, ki je dopuščal in podpiral notranje spore med Arabci in Židi, da se je lahko držal na površju, je zanevil pravo vojno. Medtem ko se je bila do polovice maja samo notranja vojna, ko je šlo samo za spopade med samimi prebivalci, se je 14. t. m. začela prava zunanja vojna z vdorom armad sosednjih arabskih držav v Sveto deželo.

Cim je bila namreč proglašena židovska država, je egiptsko letalstvo začelo z bombardiranjem Tel Aviva in drugih židovskih mest, medtem ko je egiptska vojska zavzela mesto Gazo na jugu. Transjordanjski kralj Abdulah je pogal

svojo arabsko legijo preko Jordana in zavzel mesto Jeriho, medtem ko skušajo sirijske in libanonske čete prodrati preko severne meje Palestine.

Židovska narodna vojska Hagana, kateri sta se pridružili obe podtalni vojaški organizaciji Irgun in Stern, je v prvem zaletu zasedla mesto Jeruzalem, ki so ga izpraznile angleške čete. Arabski domači odredi so s pomočjo Abdulahove legije prisilili sicer židovsko vojsko v Jerualemu k delnemu umiku, vendar so Židje začeli s protinapadom, tako da je sedaj položaj v tem mestu nejasen.

Na severni fronti so Židje z odločnim napadom porinili sirijsko in libanonsko vojsko nazaj ter zavzeli mesto Akri. Vsa zapadna Galileja je v židovskih rokah. Na vzhodni fronti pa so Židje razstrelili jez ob Tiberijskem jezeru, tako da je v vodi utonilo mnogo Abdulahovih vojakov in tankov. Na južni fronti je židovska vojska ustavila egiptsko vojsko, ki skuša po osvojitvi Gaze zaman prodrati proti Tel Avivu.

Tak je trenutni položaj na palestinskih bojiščih. Kri, ki se prelija v Palestini, meče težko odgovornost na anglosaške imperialiste, ki niso ničesar ukrenili, da bi se vojna preprečila, čeprav bi to lahko storili.

Ze na lanskem zasedanju skupščine OZN, so vse države razen Anglije uvidele, da bi samo ustanovitev dveh neodvisnih držav, arabske in židovske, lahko omogočila sožitje med obema narodoma. SZ je v svoji politični doslednosti pri obrambi miru in mednarodnega sodelovanja odločno podprla predlog o delitvi Palestine na dve državi. Pravično je namreč, da Židje po tolikih preganjanjih in trpljenju dobijo svoje mirno ognjišče v lastni domovini. Do tega bi tudi prišlo, če bi Anglija vplivala na arabske države, da sprejmejo to rešitev. Toda s svojim odklonilnim stališčem do take rešitve, je Velika Britanija podžgala arabski nacionalizem in sovražnost ter tako ustvarila pogoje za židovsko-arabsko vojno.

Ameriški petrolejski trusti, ki so spodpirali angleške truste na Srednjem vzhodu, so se znašli v neugodnem položaju sprči dejstva, da so ZDA skupno s SZ pristale na delitev Palestine, medtem ko si je Anglija zaradi svojega odklonilnega stališča pridobila simpatije Arabcev, večinskega naroda na Srednjem vzhodu, kjer se pretaka petrolej.

Tako je vlada ZDA pojedla dano besedo in se nekaj mesecev kasneje izrekla proti sklepu OZN o delitvi Palestine. Toda s tem ni bila zaključena trgovlayost brezna-

čelne ameriške politike. Deset minut po proglasitvi neodvisne židovske države je predsednik Truman podpisal ukaz, s katerim ZDA

KRALJ ABDULAH.

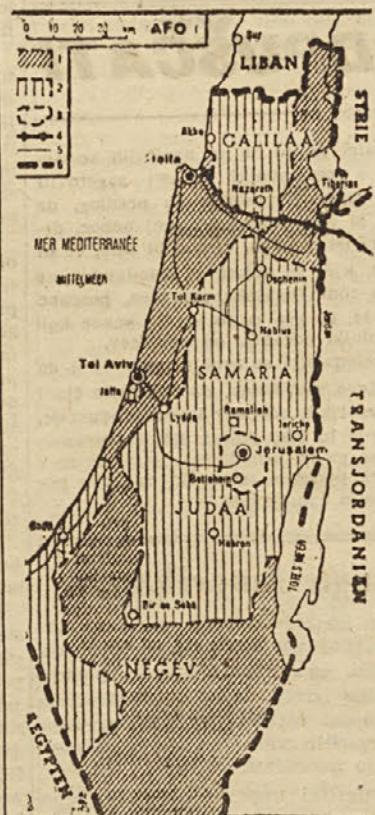
uradno priznavajo židovsko državo. Kakor so ameriški komentatorji napisali, so ZDA hotele prehiteti SZ, o kateri se je vedelo, da bo v svoji doslednosti priznala židovsko državo, kar je tudi storila. Ta Trumanova naglica, razkrinkuje volivne spletke, kakršne so A-

meričani že s pridom uporabili v Italiji s Trstom in ki naj bi danes služile za varanje židovskih volivcev pri bližnjih ameriških volitvah v korist finančne skupine, ki vztraja na tem, da bi bil Truman ponovno izvoljen za predsednika ZDA.

Do sedaj je priznalo židovsko državo že šest držav, kar postavlja OZN, ki ima nalogo skrbeti za mir med njenimi članicami, v težak položaj. Varnostni svet pretresa sedaj vprašanje »posredovanja« in »premirja« v palestinski vojni, medtem ko teče kri! Neučinkovitost OZN, do katere je prišlo zaradi namernega obotavljanja Angloameričanov, nas močno spominja na pokojno predvojno Društvo narodov.

Kakšni so potemtakem cilji angloameriške politike v Palestini? Najnovejši razvoj položaja osvetljuje nekoliko spletke zapadnih velelil.

Dokazano je, da angleški in ameriški imperialisti kljub medsebojnemu tekmovanju sodelujejo tesno povezani proti osvobodilnemu gibanju kolonialnih narodov in po svojih vojaških in političnih načrtih tudi proti miru. Katero koli »rešitev« bodo iznašli v palestinskem sporu, angloameriški uradni krogi bodo skušali doseči naslednje: 1. Desničarski sionistični voditelji naj bi okrepili novo židovsko državo, toda hkrati dopustili, da bo odvisna od ZDA, samo da ji bodo te zagotovile njen obstoj. 2. V arabskih deželah naj bi se skrajna desnica okrepila, medtem ko naj se ljudske množice izčrpavajo v vojni proti Židom. 3. Skušali bodo konsolidirati položaj angloameriških imperialistov, Anglija pa bo stremila še za tem, da bodo tudi ZDA sodgovorne za dogodke v Palestini.

DELITEV PALESTINE PO SKLEPU OZN NA 1. ŽIDOVSKO IN 2. ARABSKO DRŽAVO 3. MEDNARODNO MESTO JERUZALEM 4. PETROLEJSKI CEVOVODI 5. ŽELEZNICE 6. MEJE PALESTINE.

VEHRMACHT v arabski vojski

Poročila iz Palestine večkrat omenjajo, da se v vrstah arabske vojske borijo tudi bivši nemški oficirji, ki imajo po zlomu Hitlerja tako priliko, da nadaljujejo s praktičnim izvajanjem nacističnih rasnih teorij in pobijajo Žide.

Sam duhovni in politični voditelj palestinskih Arabcev, jeruzalemski mufti (muslimanski verski poglavar) Husein je bil osební Hitlerjev prijatelj in je med vojno rekrutiral bosanske muslimane za nemško vojsko v borbi proti SZ.

Med vidnejšimi lokalnimi arabskimi poveljniki omenjajo dva, ki imata »nemško šo.o.« Sejk Hasan Salameh, poveljnik področja Gaze, je služil pod Hitlerjem kot major v bosanskih muslimanskih odredih na vzhodni fronti. Na severnem področju ob libanonski meji pa poveljuje Favzi el Kavakji, ki se je v nemški vojski med vojno povzpela celo do stopnje polkovnika.

Monarhofašistična „Justica“

Sodišče v Sparti je obsodilo tri patriote na smrt zaradi umora iste osebe. Ta umor naj bi se izvršil v treh različnih krajih in v treh različnih obdobjih!

Omenjeno sodišče je obsodilo s sodbno št. 33 z dne 9.1.1946 Cantasa zaradi umora monarhofašističnega kapetana Argitisa, ki je padel 3.2.1943. Isto sodišče je s sodbno št. 90 z dne 5.2.1946 izreklo smrtno kazen proti Bazakosu zaradi umora istega kapetana Argitisa, ki je pa bil to pot ubit v Metohi novembra 1943. In s tretjo sodbno št. 183 z dne 7.2.1946 je isto sodišče obsodilo na smrt Manikisa zaradi umora istega Argitisa, ki je pa bil po »ugotovitvi« sodišča ubit 3.9.1943, v Monenvasi.

Po tržaškem ozemlju

KRONIKA

* **DELOVNA MLADINA** se pripravljala na okrajnih sestankih na svoj kongres, ki bo obravnaval vsa pereča vprašanja, kot n. pr. spoštovanje delovnega urnika, ureditev plač in predvsem izenačenje plač mladim delavcem in delavkam (za enako delo enaka plača) ter vprašanje trgovskih, obrtniških in kmetijskih strokovnih tetajev.

* **PRIPRAVLJALNI ODBOR ZA KONGRES DELOVNE MLADINE** je povabil na sodelovanje socialistično republikansko akcijsko mladino in mladinsko komisijo Delavske zbornice. Republikanska akcijska stranka je odbila poziv tega odbora, čes da ne more sodelovati s takšno organizacijo, ki kritizira mestno upravo, v kateri ima ona svoje predstavnike.

* **OB TRETJI OBLETNICI OSVOBODITVE REPUBLIKE ČESKOSLOVASKÉ** izpod nacizma je postal v nedeljo 9. maja gospod Bohumil Bartoš, predsednik českoslovaškega narodnega odbora, predsednik českoslovaške republike in ministrskemu predsedniku tudi v imenu tujakšnje českoslovaške kolonije brzojavne čestitke in voščila za mir in napredek domovine. Tržaška radijska postaja je v počastitev te obletnice oddajala poseben spored.

* **ENOTNI SINDIKATI** so zahtevali, da oddelek za delo pri ZVU prekliče odpuštilne treh uradnic iz službe pri tvrdki Stock. Imenovani urad je to zahtevo odbil, čes da je to odpuštilne potrdilo notranje arbitražno razsodišče in da je postala pravomočna na podlagi ukaza št. 109. Vemo pa, da so vsa notranja arbitražna razsodišča sestavljena iz zastopnikov oblasti in delodajalcev.

* **GORISKI NEOPASISTI** so vdrli 11. maja v vežo goriske federacije KPI. Tovariši so poklicali po telefonu orožnike in policijo, ki pa so prišli šele čez nekaj časa, kljub temu da je orožniška postaja oddaljena le nekaj korakov. Policijski organi so aretirali 11 napadenih tovarišev in blokirali prostore federacije, medtem ko niso proti teroristom ničesar podvzeli.

* **NA VELESEJEM V ZAGREB** je odšlo pod pokroviteljstvom Enotnih sindikatov več stotin kmetov in delavcev s področja A in B Tržaškega ozemlja. Kljub kratko odmerjenemu času so odnesli lepe vitse in nepozabne spomine iz življenja nove Jugoslavije.

* **CESTA SMARJE - NOVA VAS** na Koprščini se gradi s pospešenim zagonom, da bi se čim prej izročila prometu. Pri gradnji 9 km dolge ceste sodelujejo mladina istrskega okrožja, okoliški kmetje in delovna brigada iz Trsta.

* **O TATVINAH ZABOJEV 21-VIL IN OBLEKE**, ki jih pošiljajo Jugoslavoani iz Kanade, oziroma iz ZDA svojcem v Jugoslavijo, so prinesli zadnje dni tržaški napredni listi podrobne podatke.

* **V TRZASKEM ARZENALU** so temeljito predelali ladjo «Nereide», ki je v nedeljo 16. maja odplula iz naše luke s tovornim papirja in lesa iz Avstrije v Buenos Aires.

* **«STABILIMENTO TIPOGRAFICO TRIESTINO»**, kjer se tiskajo «Primorski dnevniki» in vsi ostali tržaški dnevniki, je pod pritiskom polurne bele stavke po treh urah pogajanj sprejel delavske zahteve o ureditvi mezd.

* **VOJA** je dne 11. t. m. postala anglo-ameriški vojni upravi novo noto kot odgovor na noto ZVU. S to noto zahteva VOJA ukinitve oviranja prometa.

* **MEZDNI SPORAZUM ZA NAMESCENCE GRADBENE STROKE** je bil podpisan dne 17. t. m. Delodajalci so pristali na upravičeno zahtevo sindikatov, da izplačajo odpravnino ob odpustitvi iz službe tudi onim uradnikom, ki so zaposleni manj kot eno leto v podjetju.

Težka borba delovne mladine

«Vojne posledice» so zelo dobrodošla preteza za vse tiste ljudi, ki niso odgovorni za življenjsko stanje stotisočev, pa mislijo, da izza teh vojnih posledic nihče ne vidi njihovega sovražnega razpoloženja do ljudstva. Za to pretezo se skrivajo vsi tisti, katerih skrb bi ravno bila, da bi vojne posledice čim prej odpravili. Da je na tisoče ljudi ostalo brez strehe, to je pač posledica vojne. Toda ni posledica vojne, da so brez strehe še danes, da so njih hiše še prav lahko porušene kakor l. 1945 in namesto da bi popravili njihove hiše, izkopavajo v starem mestu ostanke hiš iz rimskih časov in olepšujejo miramarski drevo-red. Med lajšanje posledice vojne tudi ne spada gradnja raznih strateških cest, ki je požrla težke milijarde, katerih pametna uporaba bi ljudstvu lahko ogromno koristila. Ako bi namreč te milijarde uporabili za obnovo porušenihi hiš pri Sv. Jakobu, bi tisoči ljudi imeli delo in zopet bi lahko stanovali v stanovanjih za ljudi. Tako pa naj le še naprej čutijo «posledice vojne».

Kajti «posledica vojne» je tudi brezposelnost. Ko je še vedno pol sveta porušenega in ko je potreba po industrijskih izdelkih tako velika, da bi niti ne bilo mogoče sproti ugoditi naročilom, a pri vsem tem gospodje tovarnarji trde, da «ni dela», to pač ni posledica vojne.

Vsa beda, brezposelnost in načrtno zaviranje obnove je «vojna posledica» za isto politiko, zaradi katere v Trstu ne pride do uveljavljanja mirovne pogodbe in zaradi katere še danes nimamo guvernerja in še nimamo — kot edini košček Evrope po vojni — volitev, na katerih bi si ljudstvo izbralo svoje predstavnike.

Vso težo takega načrtno-oviranega življenja še prav posebno čuti mladina. Pri mladini je položaj še toliko obupnejši, v kolikor je v tistih letih, ko mora najti osnovo in si urediti temelje za vse nadaljnje življenje. Zaradi takega položaja v tržaški industriji in obrti, kakršnega načrtno ustvarjajo tisti, ki jim je cilj uničenje tujakšnje industrije in obrtnišstva, je mladini onemogočeno usposobiti se za kakršen koli poklic. Namesto dela v tovarni, ker bi se mladinci usposobili za specializirane industrijske delavce, jim ostane le še kramp in lopata na strateški cesti. In ko bo jutri ta cesta dokončana, lahko gredo ti mladinci z ostalimi delavci vred naprej... mogoče bo še kdo za kak dan potreboval delavca z lopato in samokolnico. In to naj se imenuje skrb za mladino! Tako si naj mladina zagotovi svoje bodoče življenje, na take peščena tla naj si postavi temelje

Tisti mladinci, ki so tako srečni (!), da so vsaj vajenci, pa stojijo pred kopico problemov, katerih pravilna rešitev je važna ne le zanje v tem trenutku, temveč zadeva še vse tiste, ki bodo mogoče še postali vajenci. Tukaj gre za problem strokovnih šol, ki bi naj vajence usposobile in izpopolnile v poklicu. Nadalje je nerešeno vprašanje vajeniške dobe. Rešiti je nadalje treba vprašanje plač in delovnih ur. Enotni sindikati so o vsem tem predložili združenju obrtnikov načrt, kako naj se ta vprašanja rešijo, toda doslej združenje še ni odgovorilo. Mladi obrtniški delavci se bodo morali še trdo boriti.

Tudi mladi trgovski delavci stojijo pred podobnimi problemi. Krivične

pogodbe in razne kršitve zakonov gre do vse na škodo vajencev in pomočnikov. Premajhen trgovski promet je med glavnimi ovirami za izboljšanje položaja mladih trgovskih delavcev.

Gotovo pa se nahaja v najobupnejšem položaju kmečka mladina. Namesto da bi preskrbeli, da bi se ta mladina strokovno izobrazila, pa se z uničevanjem kmečkega gospodarstva upropašča tudi kmečka mladina.

Da so vzroki takšnega položaja mladine pri tistih, ki so odgovorni za «zmedo v tržaškem življenju sploh, niti ni treba poudarjati. Da se tisti, ki uničujejo tržaške industrijo in trgovino, ne bodo zmenili za industrijske, obrtniške in trgovske vajence, je več kot jasno. In da se tisti, ki s tanki

uničujejo še tisto malo pridelka našega kmeta, katerega so že davki tako strahovito zadržali, ne bodo posebno zavzeli za kmečko mladino, to pa tudi vsakdo ve.

Toda mladina vendar ne more vsega tega nemogočega stanja mirno prenašati, ne more na vse udarce molčati, ne more in ne sme čakati, da jo bo val, ki jo grozi uničiti, zagnil čez glavo. Treba je, da vsak mladinec spozna, kaj je njegova dolžnost in kako jo mora opraviti. O vseh teh stvarih bo delovna mladina razpravljala na svojem kongresu, ki bo 30. tega meseca. Kongres bo pokazal pot iz neznosnega stanja, ki ga ustvarja po svojih hlapcih imperializem. Jasno je, da ni druge poti kot POT BORBE.

Občinska stanovanja za - ezule

V kratkem bodo dozdali nekaj hiš pri Sv. Ivanu na Elizijških poljih. Te hiše je postavila mestna občina in ne spadajo v načrt obnove porušenihi hiš. (Tega načrta itak ni in zato tudi obnove ni). Toda ljudje, ki stanujejo v nemogočih stanovanjih, bi morali imeti prvenstveno pravico do novih stanovanj. Razen tega je še toliko družin, ki jim sicer bombe niso «zrušile strehe nad glavo», a njih stanovanjske razmere niso mnogo boljše. Gre dostikrat za nekatere luknje ali barake, ki sploh ne zaslužijo imena stanovanja.

Razumljivo je, da ti ljudje upravičeno računajo, da jih bodo pri delitvi stanovanj prve upoštevali. Toda tudi tukaj ne manjka bridkih izkušenj. Ko so namreč dodeljevali stanovanja pri Sv. Soboti, se je izkazalo, da pri sprejemu v nove hiše ni bila toliko odločilna potreba tistih Tržačanov, ki so brez stanovanja. V nove hiše so prišli ljudje, ki so bili sicer brez stanovanja, toda taki, ki niso od tu;

ljudje, ki so imeli najbrž lepa stanovanja drugod, a so jih zapustili in prišli v Trst. Pri tem mislimo na zloglasno prikazen v tržaškem življenju, na ezule. Ti ljudje, katerih večina bi zaradi svoje fašistične prefekčnosti (in nič manj sedanjosti) zaslužila stanovanje v ulici Coroneo, dobe od tržaške mestne občine stanovanja v novih hišah, medtem ko morajo Tržačani, ki so jim bombe uničile stanovanja, še dalje žetiti v raznih luknjah.

Niso nam znani razlogi, zaradi katerih gospodje od mestne občine dodeljujejo stanovanja ezulom in še drugim ljudjem, ki niso iz Trsta. Kot je znano, stoji te hiše v predmestjih, torej v predelih, kjer «italianiti» ni tako gotova stvar, nasprotno, kjer italijanstva do nedavni bilo. Toda to še ni vse, kajti ni vseeno, kateri Italijani pridejo v take predel. Paziti je treba, da se ne pomnoži tista nevarna vrsta ljudi, ki so jo fašisti imenovali in jo imenujejo še danes «slavo-komunisti».

Novi prebivalci naj torej opazujejo in polagoma tudi zavirajo premikanje teh slavo-komunistov. Na vsak način si je treba ustvariti močne centre sredi sovražnikovih postojank.

Toda tržaškim vojnim oškodovancem — pa naj bodo že tega ali onega prepričanja — je tega dovolj. Ne bodo dopustili, da bi gospodje od mestne občine in še drugi gospodje, na račun njihove bede uganjali umazane politične spekulacije. Nove hiše pripadajo Tržačanom, drugim pa šele tedaj, ko bo za Tržačane že dovolj prostora. Tako delajo povsod po svetu, tudi v Italiji, n. pr. v Genovi, Rimu, Firencah, Neaplju. Samo v Trstu je tako, da so Tržačani, zahvaljujoč se modri politiki konskega sveta, zadnji na vrsti, kadar gre za okoriščenje s tistimi stvarmi, ki so bile narejene zanje.

Tega pa se bodo Tržačani v najkrajšem času naveličali!

Ljudska volja mora priti do veljave

(Nadaljevanje s 1. strani.)

no pada kupna moč širokih slojev potrošnikov zaradi naraščanja cen.

Kako je z obnovo in javnimi gradnjami? O obnovi industrije smo že povedali. Stopimo še v Sv. Jakob ali Sv. Andrej, v najbolj porušena mestna predela, kjer je še vse tako kot je bilo prvi dan po vojni. Tudi središče mesta še kaže sledove vojne. Z manjšimi sredstvi in kljub pomanjkanju delovnih moči so v deželah z ljudsko oblastjo že skoraj popolnoma obnovili svoja mesta.

Pri nas pa je na razpolago veliko število delovnih rok in tudi denarnih sredstev ne manjka, saj jih z neverjetno lahkoto zabijajo v gradnjo nepotrebnih strateških cest in v olepševalne namene. Za stanovanja ljudi brez strehe ne skrbijo, bolj podjetni pa so pri produkciji civilnih policajev.

To je le del «zaslug» postavljenih upravnih organov, da ne govorimo potem o ignoriranju slovenskega dela prebivalstva in njegovih socialnih in kulturnih potreb. «Italijanskim» organom so slovenski prebivalci trn v peti prav tako, kot jim je to italijansko demokratično ljudstvo, ki nastopa v svojih zahtevah skupno z zapostavljenim slovenskim življenjem. Združeni v SIAU predstavljajo ti večino prebivalstva Tržaškega ozemlja anglo-ameriške cone.

Toda kljub svoji večini nimajo v nobenih upravnih organih svojega zastopstva.

V naši hiši manjka zdravo in pošteno gospodarstvo. Dokler bo tako ostalo, ne more naše delovno ljudstvo pričakovati nikakega izboljšanja svojega položaja. Da naredi temu konec, zahteva v vseh upravnih organih prisotnost svojih zastopnikov, ki bodo lahko branili interese najširših slojev prebivalstva in preprečili, če ne že odstranili nadaljnji razmah korupcije, ki je dobila že skandalozen obseg. Do vstopa predstavnikov ljudstva v upravne organe pa naj pridejo svobodne in demokratične volitve, kot se je to že zgodilo povsod, samo na Tržaškem ozemlju še ne.

REDNI OBČNI ZBOR SLOVENSKO HRVATSKE PROSVETNE ZVEZE

NASA CENTRALNA KULTURNO PROSVETNA ORGANIZACIJA ZA VSE TRZASKO OZEMLJE BO IMELA V NEDELJO 23. V. SVOJ REDNI LETNI OBČNI ZBOR PRI SV. IVANU V DRUSTVU «SKAMPERLE».

V SOBOTO 22. V. BO OB 16 URI ISTOTAM PREDKONFERENCA, NA KATERO SO VABLJENI DELEGATI VSEH PROSVETNIH DRUSTEV IN USTANOV.

V NEDELJO, 23. V. PA BO OB 8.30 ZACETEK OBČNEGA ZBORA S POROČILI TAJNISTVA IN POSAMEZNIH ODSEKOV IN VOLITVE NOVEGA ODBORA.

KAR NAPREJ HOČEJO ODPUŠČATI DELAVCE

Koliko se je že delavstvo po svojih predstavnikih v Enotnih sindikatih borilo za ukinitve odredbe 109! Prav ta odredba je izzvala celo veliko stavko, v kateri je delavstvo tržaške konopljarne ob podpori vsega zavednega tržaškega delavstva zmagało. Toda kljub odporu, ki ga je takrat delavstvo pokazalo, pa danes gospodari nadaljujejo z odpuštilvami. To je možno zaradi tega, ker omenjena odredba ni bila nikoli ukinjena, temveč le — odložena. Tukajšnja oblast se namreč rada z delovnim ljudstvom nekoliko poigrava — kakor mačka z mišjo. Če bo delavce en dan pozneje na cesti, to pri njihovi velikodušnosti ne igra take vloge.

In tako se je sedaj zopet začela uveljavljati «odložena» odredba. Pri tem so pa še oblasti že korak naprej — proti delavstvu seveda. Krivična odredba 109 predvideva tako imenovano arbitražno razsodišče, v katerem so tudi predstavniki sindikatov. Ko so v nekem podjetju Enotni sindikati odklonili, da bi imenovali v to razsodišče svoje predstavnike, tedaj je oblast kar sama imenovala člane tega razsodišča. To razsodišče je izreklo svoje privoljenje za določeno število odpuštov, kakor ga je zahtevalo podjetje (čudno, kaj?)

Seveda, imajo delodajalci kot vedno tudi pri uveljavljanju odredbe 109

zvestega zaveznika v Delavski zbornici. Namesto da bi ta zahtevala zaporo odpuštov, kakor je to zahtevala Enotnih sindikatov, podpira to neslavno odredbo, govoreč pri tem le o nekaterih (malenkostnih) spremembah. Toda delavstvo bo kljub izdajalski Delavski zbornici vodilo naprej borbo za zaporo odpuštov.

V torek so bila na uradu za delo zopet pogajanja o volitvah v tovarniške odbore in o zahtevi sindikatov, da naj bodo člani tovarniških odborov izven produkcije. Sindikati so predlagali volitve enotnega tovarniškega odbora ob predložitvi enotne liste. Delo-

dajalci pa so si na prejšnjih sestankih s predstavniki oblasti zagotovili vso njihovo podporo za predlog, da naj si volijo uradniki svoj odbor, delavci pa svojega. Čudno bi bilo, če bi tam, kjer so oblast in delodajalci, ne bila tudi Delavska zbornica, posebno pa še, če gre za to, da se kakor koli uradniki odcepijo od delavcev.

Delodajalci so tudi nepopustljivi do zahteve sindikatov, da naj bodo člani tovarniških odborov izven produkcije, kot je to bilo doslej. Edini sporazum ki so ga na seji dosegli je ta, da se v petek ponovno sestanejo, da bodo pogajanja nadaljevali.

Resen korak pametnega Amerikanca

(Nadaljevanje s 1. strani.)

zadeve, prepoved ustvarjanja vojaških oporišč v državah, ki so članice ZN, razvoj mednarodne trgovine in sodelovanje med narodi. Wallaceov program lahko služi za rešitev vseh teh vprašanj.

Ko je Wallace zvedel za Stalinov odgovor, je izjavil: «To je prava in točno opredeljena ponudba Sovjetske zveze za razpravljanje o naših sporih in za prenehanje živčne vojne. Če se mi je posrečilo nekaj napraviti za mir, je zaključil Wallace, mislim, da je moja kampanja dosegla velikanski uspeh.

Po izmenjavi takih misli ve lahko sedaj ves svet, da se mir da doseči, če imajo državniki pogum lojalno izreči, «da» in odkritosrečno zastopati interese ljudskih množic in opustiti vsakršno gonjo za svetovno nadoblast.

Ameriški imperialisti imajo lepo priliko zavrniti obtožbe, ki padajo po njih. Če pa tega ne bodo storili, bo vsa tudi doslej še zaslepljena javnost spoznala, od kod prihaja nevarnost za mir in proti komu je treba z vsemi silami nastopati, da se mir ohrani.

PO KRASU OD SU. KRIZA DO DEVINA

DEVINSKI GRAD

Konec Tržaškega zaliva oklepa na severozapadni strani furlansko ravnino, na severovzhodu po mrke stene kraškega masiva. Dvoje spomenikov iz preteklosti stoji na tem divjem obrežju tik nad morjem: razvaline prastarega gradu iz rimljanske dobe in devinski grad kot priča srednjeveškega gospodstva.

Ta redka in svojevrstna slika je dvigala ljudsko domišljijo, ki je prepletla nekdanje življenje v teh gradovih s pravljicami.

Razvaline so ostanki grada, kjer so nekod pod cesarjem Dioklecijanom (vladal od l. 284.—305.) Rimljani sezidali rimsko trdnjavo. V l. 452. po Kr. je hunski kralj Atila prihrumel s svojimi divjimi tolpmi z ogrske ravnine v Italijo. Ob vstopu vanjo pa je moral napasti »ključ Italije« Akvilejo (Oglej), katerega močno obzidje je štelo četrt milijonsko mesto. Tedaj je napadel ta grad in ga razrušil.

Devinski grad je od morja zavarovan s strmim skalovjem, od kopnega pa s starim obzidjem, ki zapira tudi malo naselbino — prvotno naselje grajske služinčadi: valpta, biričev, hlapcev.

Pod gradom moli iz morja nizka čer. Semkaj se je baje nekoč rešil slavniti italijanski pesnik Dante Alighieri, ki se mu je na poti v Trst razbila ladja. Naš pesnik Anton Askerc je temu posvetil pesem »Scoglio di Dante«, kjer pravi med drugim, kako ga je ribič Mohor prepelejal v Trst in dobil od njega v dar cekin.

V skali, na kateri stoji Devinski grad, so obrisi orjaške človeške postave — ženske. Skala se loči od svoje sive okolice po svetlobi barvi. Ni čuda, če ji je človeška domišljija vdahnila posebno vsebino. Kaj naj bi bila ta skala drugo kol okamenela žena! Ko se je neki devinski grof nekoč besen vrnil z lova, je svojo ženo pretepel. Pestunja njegovih otrok se je zavzela za grafico. Razjarjeni grof pa jo je vrge v prepad nad morjem. Ker je obvisela na skalnati steni in okamenela, je vrge nanjo rjuho, ki je tudi okamenela.

Mogočni Devinski so se nekoč sprehajali po trdnem obzidju, po orjaškem stolpu in visokih hodnikih ter prirejal zabave v krasni viteški dvorani. Lov po lepih takratnih gozdovih, ki so pokrivali Kras, in viteške igre so bile njih edino opravilo. Za polne žitnice, kleti in hleve so skrbeli podložni kmetje, ki so se zanje znojili in jim poleg tlake dajali desetino in druge dajatve za najeto zemljo. Za branje in pisanje se gospodje niso zmenili. Grajski pisar ali kaplan je vršil vse upravne posle. Plemiči so se radi samo zabavali. V zimskem času so jih posebali poltujoči pevci in jih zabavali s pesmimi o junaških slavnih vitezhov. Devinski gospodje so bili zelo upoštevani. Hugon Devinski je bil v XIV. stol. tržaški glavar. Po njegovi smrti je bil grad zanemarjen in šele kasneje so ga obnovili.

Pravijo, da je bil grad zvezan po podzemeljskem rovu z Repentaborom in tržaškim gradom. Rovi so se stekali v globokih grajskih kletih.

Ob Devinu je bil gaj (Crničje), ki je v rimski dobi segal od Ravne in je bil posvečen bogovom. Slovelo je tudi vino iz devinske okolice in tja do Proseka. Rimljani so mu dali ime »pucinum« in so trdili, da po daljša človeku življenje do visoke starosti.

Tudi Stivan ima svojo pestro preteklost. Ob Timavu je bil nekdanj samostan Sv. Ivan Devinski in ob njem božja pot, kamor so se zatekali romarji, a tudi trgovci z raznim blagom. V okrilju samostana so bili varni pred roparji. Glavni shod je bil o kresu (24. junija). S shodom je trajal semenj teden dni. Velika je bila kupčija s konji. Devinski gospodje, ki so bili pokrovitelji božje poti, so imeli posebno žrebčarno, ki se jim je dobro izplačala. Iz Istre in Benetk so prevažale sol, olje, vino in okraske, iz slovanskih krajev — celo iz štajerske, Prekmurja in

Hrvaške — tovorili žito, platno, volno in rude (železo in jantar). Trstu to ni bilo po volji in so napadali istrske in beneške ladje, natočene z blagom.

Ta sejem se je kasneje prenesel v Devin in se je vršil do predzadnje svetovne vojne.

Naše griče

Turk Jože iz Šempolaja

TURK SKRBI ZA NOVO TRGATEV

Še vedno mizari in sodari. Trden mojster, trdno njegovo delo.

«83 let imam in še bi rad živel. Dokler delam, nisem nikomur v napotje. Imam apetit, svoj kozarec lastnega vina, spim dobro. Zvečer se mi ne mudi k počitku in prečitam časopise, da izvem novosti, ki me zanimajo in tudi jezijo. Kaj iščejo tod Angleži in Amerikanci? Njih nameni niso pošteni. Zaslužili bi nas radi, kot nas je fašizem. Pravim, da dokler bo komandiral kapitalizem, ne bo na svetu dobro, ne bo poštenega življenja, ne bo miru. Vedno sem bil proti temu duhu in sem tudi danes. Vsi se moramo boriti proti njemu, ker sicer mu bomo vedno hlapčevali. Zadnja leta se častno borimo in v tem ne smemo popustiti, da ne bomo še ob to, kar smo si priborili s krvjo tolikih naših mladih. Tudi jaz sem dal sina in zeta. Složni moramo biti in si med sabo pomagati. Ne vem dosti, a zdi se mi, da se prav sedaj bije ostra borba med zlom in dobrim ali med izkoriščevalci kapitalisti in delovnim svetom. Močnejši smo mi kot pa oni. Če imajo kapital, smo ga jim ustvarili mi. Oni so pa ustvarili milijone in milijone večjih ali manjših siromakov, ki ne marajo več prodajati svojih moči za siromaštvo. Pošteno delo zasluži mnogo več. Tega pa nam ne bo dal kapitalizem, ampak si bodo morali delavci sami priboriti. Takšno je moje mnenje».

Turk je veren in rad hodi v cerkev. Obsoja pa ono duhovščino, ki rovari proti naprednim silam in podpira sovražnike delovnega ljudstva. On pravi: »Kristus je učil ljubezen in farizeje izgnal iz templja. Dokler pa bo duhovščina podpirala take, ki so proti nam, ne deluje za ljubezen in mir».

Turkov sin je dal med borbo svoje življenje za napredno idejo, hčerka vdova je v vrstah naših borkov za uresničenje naše pravice, kar bi tudi njen oče tako rad učakal.

J. F.

Učeni menihi so hranili mnoge dragocene rokopise. Pozneje so jih prenesli deloma v Čedad, deloma v Prago, deloma v Benetke. Ob robu rokopisa stoji mnogo imen slovanskih romarjev, ki so obiskali samostan ob Timavu. Vpisali so jih svetovljanski menihi. Tako beremo imena: Nepokor, Braslav, Stregomil, Holmar, Trudapolk, Sehidrag, Boleslav; Radoslav, Kocel (panonski knez, ki je stanoval ob Blatnem jezeru), Milena, Zaslava in druga. Vpisli so iz dobe med VIII. in X. stol. V IX. stoletju je obiskal samostan bolgarski kralj Mihael s svojo družino.

Pa primerjajmo, kako je danes po teh krajih!

Vse se spreminja — vse teče. Čim bolj je nenaravno, tem prej zgine. Prišle so med nas fašistične tolpe z juga in severa, ropale in požigale, pobijale in rušile bolj kot Atila. Tudi sužnjem lačni z onkraj oceana imajo velike skomine po tej naši izžrpani in s trpljenjem prepognjeni zemlji. A prej ali kasneje bodo odšli tudi oni, a mi bomo ostali na svoji grudi in si uredili sozilje po zakonih delovnega ljudstva.

Po zgodovinskih virih

STARO KRASKO OGNJIŠČE

Ljudski glas

Posestnik Škrk Jožef iz Trnovice, po domače iz »Bajte« piše:

K zadružnemu gospodarstvu

Povpraševali smo posameznike, skupine, predstavnike organizacij in stanov po njihovih željah, navstih, predlogih itd., da jih naslovimo javnosti v pretres in jih moremo upoštevati pri našem delovnem programu. Zbrali smo nekatere najbolj značilne misli, izražene nam ustno ali

«Večkrat razmišljam, kako bi si mogli kmetje postaviti svoje gospodarstvo na bolj trdne temelje. Tako ugibamo tudi, ko se srečamo ali sestanemo s tem in onim iz sosednjih vasi. Vsi smo mnenja, da bo treba naše gospodarjenje temeljito preokreniti in ga prilagoditi novim prilikam. Sicer je vsakemu pametnemu gospodarju jasno, čemu se bomo morali najbolj posvetiti. Treba bo prijeti tamkaj, kjer bomo z enim mahom rešili več vprašanj. Mislim v prvi vrsti živinorejo, predvsem govedorejo. Račun je enostaven: govedo — vpražna živina — mleko — gnoj. Skoro bi rekel, da je tukaj vprašanje gnoja najvažnejše. Brez njega bodo pešale njive, vinogradi in travniki. Vsa zemlja ga je lačna.

Kar se tiče ostale živine, zaslužita večjo pozornost prašičereja in reja

drobnih živali: perutninarstvo in da bo treba nehati s sedanjim načinom pridelovanja in začeti gojiti to, kar podpira živinorejo. Na naše največje krmske rastline: deteljo, pitnik, peso, krompir in nič več! To bodi nam domestilo za naše slabe travnike in pašnike.

VINOGRADNIŠTVO: Izkusnje so večkrat pokazale, da najbolj kljubuje suši trta. V največji suši pade pridelok največ za tretjino. Zato pa bo treba to kmetijsko vejo spopolniti. Kar je za teran — teranu, kar za belo vino — belemu! Ne smemo slepiti. Priznajmo, da nismo še dobri vinogradniki. Dosti nam še manjka, kuncereja, čebelarstva. To pa pomeni,

Ce nam je za večji dohodek, bomo morali upoštevati načela: 1. kvalitete vrste, 2. pravilna vzgoja in nega, 3. pravilno gnojenje

Naj omenim še to: pri živinoreji bomo morali polagati vso skrb plemenitvi živini, hlevom, gnojilišču Jamam. Vse to je skrajno zanemarjeno, in za nas naravnost strahovita škoda.

Nismo še napredni kletarji. Zato se dogaja, da v isti osebi kletar zapravi trud vinogradnika. Manjka nam strokovni pouk in še nekaj: posnemanje koristnih navodil namesto sklepanja starih navad.

Vseh teh in drugih višjih vprašanj pa ne bomo nikoli rešili, če bo skrbel vsak gospodar zase. Vsako kmečko vprašanje je skupno vprašanje. Le vsi skupaj bomo pogodili pravo rešitev. Tudi bo treba rešiti vprašanje nakupa in prodaje. Cimprej bo treba resno pretresti možnost združnega gospodarstva in vprašanje našega osnovnega in kmetijskega šolstva.

Pegan Just iz Saleža pravi:

Naša borba še ni končala!

Pegan Just iz Saleža pravi:

«Po poročilu dedov je bilo v narčtu, da bi našo vas sezidali pri glavni cesti — v Bajti. Toda zbal so se burje in se odločili za naselje pod griči. Ko se približas vasi, opaziš skrbno obdelane njive, vinograde in precej negovane travnike. Ne da bi se prevzeli, moramo priznati, da so vaščani pridni in spretni kmetovalci. Naš glavni pridelek je vino.

Vojni val ni prizanesel niti nam in tudi naša vasca je s svojimi zavednimi mladeniči polnila ječe in internacije. Le malokaterim je bila sreča mila, da so mogli zbežati med svoje —

v jugoslovansko vojsko. Starčki, žene in tudi otroci so storili svojo dolžnost: polje je bilo obdelano, prispevki za domovino pravočasno in v polni meri nabrani, partizanska zavetlišča oskrbljena. Partizani imajo naše zavedne, odločne in napredne vaščanke v prijetnem spominu.

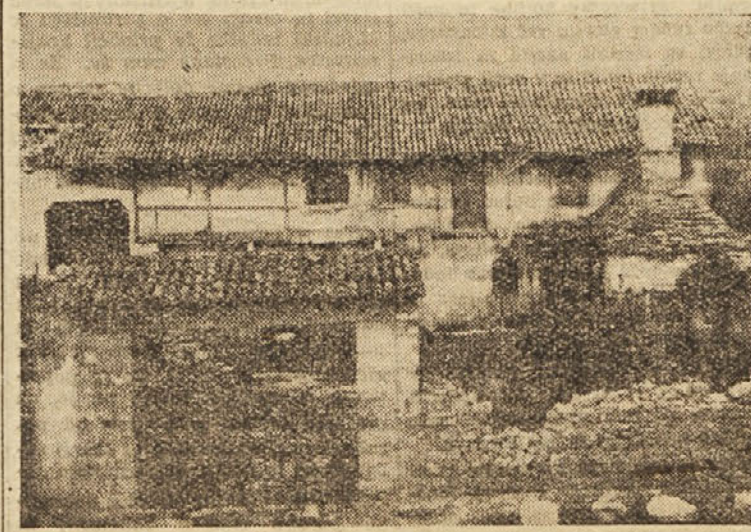
Zavedamo se, da ni še borba končana. Nadaljujemo jo na političnem, gospodarskem in kulturnem polju. V SIAU so vpisani 203 člani, v Enotnih sindikatih 150, v ASIZZ 32, v ZAM 60, v ZPP 113, v prosvetnem društvu 110, v Rdečem križu 100, pionirjev je 26.

Vse te organizacije delujejo po svoji moči in zmožnosti. Ovira nas, ker nimamo električne napeljave. Koliko prošelj smo vložili na VU, da bi nam pomagala pri tej luči in sezidala novo šolsko poslopje, ki ga tudi nimamo. VU je na to lepo pristala, a beseda ni postala meso. Mi pa sodimo svoje prijatelje in neprijatelje po delih.

Kako zelo pogrešamo tudi vodovod, kot ga pogrešajo vse vasi našega okraja. Dobra pitna voda spada v prvo postavko kmečkega gospodarstva. Ali naj bi za vodovod prosili pri VU in — čakali? Vodovod bi nam moral vojaška uprava že davno zgraditi. Če bi bila oblast v naših rokah, bi po naših hišah že bila napeljana voda.

Saj smo si sami zgradili prosvetno dvorano. Dali smo 40.000 lir v denarju in 1000 delovnih ur — in dom je tukaj! Skromen je, a za enkrat dovoljen. Čast našim mladinam!

Zene imajo polne roke dela, opravki jih preganjajo. A na Golznosti kot članice ASIZZ-a ne pozabijo.

STARA KMETIJA V ŠEMPOLAJU

KRONIKA

* **VLADA LRS** je na svoji seji pod vodstvom predsednika tov. Mihe Marinka dne 7. maja 1948 razpravljala na osnovi poročila ministra za finance o zakonskem predlogu proračuna LRS za leto 1948 in o zaključnem računu za l. 1946. Oba predloga je soglasno sprejela. Zakonska osnutka sta bila predložena ljudski skupščini LRS.

* **NA SEJI VLADE LRS** dne 13. t. m. pod vodstvom tov. Mihe Marinka so bili soglasno sprejeti predlogi osnutkov zakonov: 1. zakon o slovenski akademiji znanosti in umetnosti; 2. zakon o ravnanju z razlaščenimi in zaplenjenimi gozdnimi posesti v LRS; 3. zakon o prostovoljnih gasilskih društvih; 4. zakon o varstvu spomenikov in prirodnih znamenitosti v LRS. Ti zakonski predlogi so predloženi ljudski skupščini LRS v pretres in sklepanje.

* **FINANČNI MINISTER LRS** je podal 17. t. m. na peti seji drugega rednega zasedanja Ljudske skupščine svoje poročilo. Proračun za leto 1948 je za 49 odst. višji od lanskega, davki so znižani za 40 odst. Vse potrebe se v glavnem krijejo iz dohodkov gospodarske proizvodnje. Izdatki za kulturo in za šolstvo so zvišani za 67 odst.

* **PREZIDIJ VELIKEGA BOLGARSKEGA SOBRANJA** je odlikoval z redom dela 309 bolgarskih poljedelskih delavcev, ki so se izkazali na delu.

* **«RUDE PRAVO»** poroča, da šteje češkoslovaška komunistična stranka sedaj 2.048.000 članov. Lanskega avgusta je imela stranka 1.153.000 članov.

* **V POSTONJSKI JAMI** je bil 16. maja tradicionalni glasbeni festival. V jamski koncertni dvorani, ki slovi zaradi svoje čudovite akustike, so nastopili pevski zbori in orkester Ljubljanske filharmonije.

* **III OBLETNICO OSVOBODITVE** so proslavili v reški ladjedelnici s splovitvijo ladje «Zagreba».

* **V DOLENJI VASI** pri Postojni so na dan zmage na mestu, kjer so fašisti ubili 8 vaščanov, dogradili prvi zadružni dom v postojnskem okraju, ki bo trajen spomin tem žrtvam za svobodo.

* **SRBSKI KNJIZEVNIKI** so prispeili v petek 14. maja v Ljubljano. Na književnih večerih v Ljubljani in v Mariboru so ti književniki brali iz svojih del. Pred tem so tudi že slovenski književniki obiskali Srbijo. S tem se uresničujejo želje po neposrednem spoznavanju in sodelovanju tudi v kulturi.

* **GLAVNI ODBOR RDECEGA KRIŽA SLOVENIJE** se je sestel 16. maja k svoji III. redni skupščini. Rdeči križ Slovenije ne bo reševal v prvem petletnem planu samo socialnih problemov, temveč bo intenzivno prešel k reševanju zdravstvenih vprašanj množičnega značaja.

* **NA REKI** je pred kratkim izšla knjiga v italijanski «Littari» v Ljudski republiki Jugoslaviji, ki s preko 20 članki podaja pregled življenja Italijanov v Jugoslaviji od časa borbe proti fašizmu do danes. Knjiga ima številne slike znanih Italijanov, ki so se borili za osvoboditev.

* **OB III OBLETNICO OSVOBODITVE PULJA** je gostovalo resko narodno gledališče v Putju Opera je uprizorila po dve predstavi «Prodane neveste in Toske».

* **PULJ** pripravlja ustanovitev stalne hrvatske in italijanske gledališke družine, pevskega zbora in orkestra.

Republika neizčrpnih prirodnih bogastev

Neizčrpa so bogastva sovjetske Ukrajine. V notranjosti nje zemlje — od Donca do Tise — so veliki podzemeljski zakladi. Stalinske petletke so spremenile republiko v veliko industrijsko državo.

Sovjetski geologi, ki jih lahko srečamo v Karpatih in na Volinji, v Poltavah in v rudnih okrajih Krivorožja, na bregovih Desne in Dnjepra ter na vseh krajih ZSSR, so ugotovili, da je Ukrajina mnogo bolj bogata s premočnimi rudniki kakor so prvotno mislili in da ima še mnogo ležišč koristnih rud, ki jih doslej niso cenili ali sploh ne poznali.

Vladimir Ivanovič Vasiljev je dopisniku «Ogonjka» pripovedoval o proučevanju bogastva podzemeljskih zakladov sovjetske Ukrajine naslednje:

Kako veliki so energetični viri Ukrajine? Kaj pomeni «Veliki Donbas»?

Naši geologi so ugotovili, da je v Ukrajini mnogo več premoga kot so prvotno mislili. Donbas (donska premogovna kotlina) se ne omejuje samo na ozemlje, kjer pridobivajo premog; sedaj raziskujejo namreč ležišča, ki se razprostirajo daleč na severozapad, jugozapad in na vzhod tega okraja.

Ves kraj kjer so premogovna ležišča, se imenuje Veliki Donbas.

Pri raziskovanju so našli nove predele, kjer bodo v velikih množinah pridobivali visoko-kvalitetne premoge, antracit in premog za pridobivanje tekočega goriva. Ta premog so odkrili in proučili v inštitutu geoloških ved akademije znanosti v ZSSR.

Kakšni so zakladi nafte in gorilnih plinov?

Do revolucije so menili, da v vzhodnih ukrajinskih pokrajinah ni nafte. Z raziskovalcem Satskim pa sta ugotovila pogoje za ležišča nafte v Poltavščini, v okraju Romen in drugih krajih. Globoko vrtanje v zemljo v krajih Luben in Romen je domnevo potrdilo. Ležišča nafte so odkrili tudi v Dnjeprovsko-donski kotlini in v zapadnih predelih Donbasa.

Raziskovanja v Karpatih so pokazala, da ne leži nafta samo v okraju Borislava, kjer jo že zdavnaj pridobivajo, temveč tudi okrog Lvova in še proti jugovzhodu tja do Podkarpatov. V teh okrajih so tudi bogati viri prirodnega gorilnega plina, ki ga ne izkoriščajo ne le za oskrbovanje Lvova, temveč tudi Kijeva, Vinice in drugih mest. Nahajališča gorilnega plina so odkrili tudi na jugu Ukrajine ter jih lahko delno izrabljajo za Odeso. Povedati moram tudi o rjavem premogu v Ukrajini. Vsestranska raziskovanja so pokazala, da so ta ležišča premoga velike važnosti za razvoj ukrajinske kemične industrije.

Ukrajina razpolaga z močeno energetično bazo glede na premog, antracit, gorilni plin in nafto, kateremu se pridružujejo še velike energetične sile Dnjepra.

Ali zadostujejo koristni podzemeljski zakladi za vse panoge rastoče industrije?

Brezpogojno. Na kratko ni mogoče govoriti o vseh prirodnih bogastvih naše republike, dotaknil se bom samo najvažnejših.

Oglejmo si n. pr. kovinsko industrijo. To preskrbujejo velike zaloge železnih rud izborne kakovosti. Na ozemlju krivoroške kotline so našli železno rudo v globini več kilometrov. Geologi so izdelali načrte za izkoriščanje rudnih ležišč še v večji globini. Največja ležišča manganove rude na svetu so v Nikopoljskem okraju.

Posrečilo se nam je rešiti najvažnejše vprašanje, kako izkoriščati negorljive kremenjake, ki so nujno potrebni za kovinsko industrijo Ukrajine. Kremenjak pridobivajo v Volinju, po zaslugi geologov pa je kovinska industrija Ukrajine dobro preskrbljena z dolomiti in apnenici, katerih ležišča so v Donbasu.

Kamena sol Donbasa, fosforiti v Črnigovščini, razne soli in ozokerit Karpotov so zelo dragoceni za našo kemično industrijo in poljedelstvo.

Ukrajina razpolaga z najbogatejšimi nahajališči najboljšega kaolina. Mnogo naprav smo vložili za njega proučevanje. Posebno se razvijajo prosja-

novski in pološki rudniki. Kaolin je dragocena surovina za porcelansko, papirno in nekatere druge industrijske panoge.

Ukrajina je izredno bogata z gradbenim materialom. Na obsenih ozemljih republik so našli različne granite, labradorite, kremenjake, bazalte, volkanske hribine, skril in glin, tako da imamo v vsej Ukrajini dovolj materiala za gradnjo cest in poslopij.

Velik razmah geoloških raziskovanj je tesno povezan z velikimi nalogami mogočnega razvoja gospodarstva na-

še domovine, ki izvaja Stalinov petletni plan.

Sovjetska vlada močno podpira geologe in raziskovanja koristnih podzemeljskih zakladov. Pri nas so ustanovili kadre mladih kvalificiranih geologov, po vsej deželi je razprostrta mreža znanstveno-raziskovalnih inštitutov in visokih šol ter geoloških zavodov. Partija in vlada sta ustvarili vse pogoje za to, da bi geologi mogli sistematično izvesti svoje plodono delo — da bi raziskali in preučili ležišča koristnih podzemskih zakladov.

bažnih tkanin za 44% in svile za 44%.

Zaradi znižanja cen v trgovinah na drobno, zaradi odprave živilskih kart in zaradi denarne reforme so tržne cene kolhozov in zadrug padle v primeri s prvim tromesečjem 1947. leta najmanj za tretjino.

Zvišanje stvarne plače

Zaradi znižanja cen se je kupna vrednost rublja zvišala za 41% v primeri s prvim tromesečjem v letu 1947. Stvarna vrednost plač delavcev in uradnikov se je glede na znižanje cen, glede na povečano vrednost rublja in zaradi zvišanja mezd in plač povečala v prvem tromesečju 1948. leta v primeru s prvim tromesečjem 1947. za 51%.

V navedenih številkah ni upoštevana znižanje cen z dne 10. aprila 1948 in po prvem tromesečju t. l.

Povečanje števila delavcev in uradnikov

V prvem tromesečju 1948. leta je število delavcev in uradnikov, ki so zaposleni pri ljudskem gospodarstvu, naraslo v primeri s prvim tromesečjem leta 1947. za 2 milijona.

* **DELEGATI Srbske akademije znanosti, Jugoslovske akademije znanosti in umetnosti in Slovenske akademije znanosti in umetnosti** so se zbrali 11. in 12. maja t. l. v Ljubljani.

* **PO VSEJ SLOVENSKE KOROSKI** so 1. maja praznovali partizanski teden. V Železni Kapli so igralci prosvetnega društva «Štefan Singar» uprizorili igro «Želena vrhica», ki prikazuje, kako so se vse napredne in miroljubne sile uprle napadalcem.

Razvoj sovjetske industrije v prvem tromesečju leta 1948

Zvišanje industrijske proizvodnje. Proizvodnja glavnih industrijskih panog se je v prvem tromesečju leta 1948. zvišala v primeri s prvim tromesečjem leta 1947. za naslednje število %:

Lito železo	36
Jeklo	41
Baker	36
Cink	58
Premog	20
Nafta	24
Bencin	33
Električna energija	18
Parni stroji	111
Tovorni avtomobili	33
Traktorji	137
Mlatilnice	328
Umetna gnojila	48
Cement	53
Bambaževе tkanine	44
Volnene tkanine	32
Maslo	142
Sladkor	770
Milo	54

V splošnem je za prvo tromesečje leta 1948. proizvodnja vse industrije narasla glede na prvo tromesečje 1947. za 32%.

Zvišanje blagovnega prometa

Povprečno se je na dan natovorilo na železnica v prvem tromesečju leta 1948. za 34% več blaga kot v prvem tromesečju 1947. leta. Povprečno tovor nafte se je na dan zvišal za 24%, mineralov za 60%, črnih kovin za 46%; žita za 51%, soli za 81%, lesa 53%, cementa za 32%. Blagovni promet po morju se je v prvem tromesečju leta 1948. zvišal za 60% v primeri s prvim tromesečjem v letu 1947.

Trgovina po odpravi živilskih kart

Prodaja kruha v prvem tromesečju 1948. leta se je zvišala v primeri s prvim tromesečjem leta 1947. za 72%, sladkorja za 270%, proizvodov ribolova za 25%, živalske masti za 13%, slaščic za 57%, testenin za 52%, bom-

Posvojitev otrok v Jugoslaviji

Nova Jugoslavija je že v prvem letu svojega obstoja pričela izgrajevati svoj novi pravni red. Med številnimi novimi zakoni pa so posebno pomembni oni, ki tvorijo novo zasebno pravo.

V nasprotju z javnim pravom, ki ureja taka vprašanja, na katerih je poleg državljanov močno zainteresirana tudi država, (kazensko pravo je n. pr. javno pravo, ker je predusled država zainteresirana na redu in miru), se kot zasebno pravo označuje tisto pravo, ki ureja odnose med privatnimi osebami, torej predusled taka vprašanja, katerih rešitev zanima samo prizadete posameznike. Tako ureja zasebno pravo razmerje med starši in otroki, določa, kako se sklene ali razveže zakonska skupnost med možem in ženo, ureja dedovanje, predpisuje, kako se sklepajo razne pogodbe itd. Od vseh teh številnih in obsežnih vprašanj je nova Jugoslavija po osvoboditvi uredila z novimi zakoni rodbinsko pravo, t. j. tisti del zasebnega prava, ki ureja vprašanja, ki nastanejo med člani iste družine. O ureditvi zakonske skupnosti med možem in ženo, o razmerju med starši in otroki ter o skrbništvu je «Ljudski tečnik» že priobčil krajše sestavke. Preostane nam še, da si oglemo glavne določbe zakona o posvojitvi, pa bomo v glavnih obrisih poznali del novega zasebnega prava Jugoslavije, o katerem lahko trdimo, da je res moderno in napredno.

Kaj je posvojitev? Posvojitev ali adopcija je akt, s katerim nekdo tujo, mladoletno, (t. j. pod 18 let staro osebo) vzame za svojo, tako da nastane med posvojiteljem in posvojenecem enako razmerje kot med starši in otroki. To je popolnoma razumljivo, važno pa je, da pri tem ločimo posvojitev od pozakonitve. Pozakonitev se izvrši navadno na ta način, da postanejo do tedanj nezakonski otroci z naknadno poroko staršev zakonski; adopcija pa pomeni, da vzame nek-

do docela tujega, in ne lastnega otroka za svojega.

V nasprotju s staro jugoslovansko zakonodajo pa tudi zakonodajami drugih držav, je novi zakon o posvojitvi, ki je bil lani izglasovan v ljudski skupščini FLRJ, precej poenostavljen ter poudarja le skrb za koristi posvojenca. Posvoji lahko vsakdo, da je le najmanj 18 let starejši od posvojenca. Omejitve, ki so jih poznale stare zakonodaje, da je posvojitelj moral biti najmanj 50 let star ter da niso mogli adoptirati redovniki in duhovniki, so odpravljene. Seveda pa tudi po novem jugoslovanskem zakonu ne morejo adoptirati otroke obsojeni, tisti, ki so izgubili roditeljske pravice, nadalje oni, ki ne nudijo dovolj jamstva, da bodo posvojenca vzgojili v zavednega in koristnega državljanov in sili, pri katerih se v adopciji domneva kakšne spekulativne namene ter duševno ali težko telesno bolne osebe. Strožji pa so pogoji, ki se tičejo posvojenca. Tako je možno danes posvojiti samo pod 18 let stare osebe, kajti posvojitev polnoletnih oseb, se gotovo ne bi izvršila v korist posvojenca, kar pa predstavlja osnovo vsega zakona o posvojitvi; nemogoče je tudi posvojiti bližnje krvne sorodnike. Tako ne more oče adoptirati lastnega nezakonskega otroka, lahko pa stori to mož glede nezakonskega otroka svoje žene. Slednjič tudi skrbnik ne more posvojiti svojega varovanca.

Oblastvo, ki danes opravlja vse posle v zvezi s posvojitvami, niso več sodišča, temveč okrajni ljudski odbori. Zaradi tega se tudi posvojitevna pogodba sklepa pred okrajnim odborom, v katerega območje biva posvojenec. Predpisan pa je zanj poseben postopek. Tisti, ki namerava koga adoptirati, mora najprej vložiti prijavo na okrajni ljudski odbor, ki preišče, ali so za posvojitev izpolnjeni vsi pogoji; šele če so, se s formalnim svecanim aktom sklene posvojitevna pogodba. Pri tem je potrebna navzočnost

in soglasje posvojitelja, njegovega zakonskega druga, posvojenčevih staršev oz. skrbnika ter tudi posvojenca, če je nad 10 let star. Če se ugotovi, da so izpolnjeni vsi pogoji in je posvojitev v korist posvojenca, potem navzoči predstavnik okrajnega odbora, ki sodeluje pri sklepanju pogodbe, raztolmači najvažnejše določbe zakona in proglasi pogodbo za sklenjeno. Vsebinska zapisnika o pogodbi ni predpisana, določa pa zakon, da mora v zapisniku biti izprisan sporazum o posvojenčevem priimku in njegovi dedni pravici po posvojitelju. Posvojenec dobi namreč priimek svojega posvojitelja, razen če se v pogodbi izrecno drugače ne določi. Načeloma ima posvojenec po posvojitvi enako dedno pravico kot pravi rodni otroci; le če ima posvojitelj še prave otroke, se dedna pravica posvojenca lahko omeji ali celo popolnoma izključi.

V glavnem je razmerje med posvojenecem in posvojiteljem enako razmerju med starši in otroki. Po tem načelu so posvojeni otroci v raznih zakonih, ki urejajo razmerje med starši in otroki, docela izenačeni s praviimi otroki in imajo n. pr. posvojitelji pravico do otroške določke pri plači tudi za posvojenca, ti pa pravico do pokojnine, invalidnine in drugih koristi po posvojitelju. Seveda obdrži vsak posvojen otrok kljub temu še nadalje vse pravice, ki jih ima do pravih rodni staršev in krvnih sorodnikov.

Slednjič še o prenehanju posvojitvenega razmerja. Po sporazumu med posvojiteljem in posvojenecem se posvojitev lahko vedno razveže. Skrbstveni organ pa posvojitevno pogodbo razdere, če se ugotovi, da prinaša posvojenca samo škodo. Iz vsega navedenega izhaja, da je celotno vprašanje posvojitve urejeno izključno s stališča koristi mladoletnih otrok, ki uživajo v državi posebno zaščito.

SLAVKO RUPEL

Umetnost - Prosveta

PROSVETA MED LJUDSTVOM

Tri predstave v gledališču Verdi

Koncertno-recitacijski večer »Puškin v besedi in glasbi«

V torek 11. t. m. je priredilo prosvetno društvo »Simon Janko« koncertno recitacijski večer pod naslovom »Puškin v besedi in glasbi«. Slišali smo izbor iz Puškinovih pesmi v prevodih Mileta Klopčiča, v katere so se poglabili člani Slovenskega narodnega gledališča Lea Pertotova, Joško Lukeš in Stane Raztresen. Samospeve vseh večjih ruskih skladateljev od Glinke do Grečaninove je občuteno izvajal baritonist Dušan Pertot. Pri klavirju je odlično spremljal prof. Mirca Sancinova. Pesmi in samospevi so bili smiselno izbrani, tako da je spored v tem pogledu raste. Pri samospevih smo pogrešali glas lirčnega soprana zaradi Puškinove mehke lirike.

Menjava med baritonom in sopranom bi bila zelo poželiva ves večer. Napovedovanja naj bi bila manj odsekana. Poslušalec je imel mestoma vtis, da se ni prišel prav do sapa, ko je že sledila naslednja točka. Bolje je, da se takim majhnim režijskim napakam, ki pa sicer niso bistveno motile skladnosti prireditve, izognemo. Ves večer je bil umetniško na dostojni višini. To društvo se zelo trudi, da bi svojem članstvu in svojim prijateljem smotno posredovalo lepoto umetnosti ter da bi bilo v svojem okraju pravo kulturno žarišče. Od svoje ustanovitve do danes je že zbralo okoli sebe koncertno publiko. Vprav zaradi tega prizadevanja, zaradi teh uspehov in zaradi tega lepega večera se nam je zdelo vredno posvetiti tej priložnosti nekoliko več pozornosti. Večer sam pa je to pozornost tudi zaslužil.

Prosvetna društva

Lep uspeh je doživela v soboto 15. t. m. dramska družina »Ivana Cankarja« z gostovanjem pri prosvetnem društvu »Pisonis« v Koloniji. Nastopila je s prizoroma »Na Tičnic« in »V ječi« iz Cankarjevega »Hlapca Jerneja« v Skrbinskih orodski predelavi in s Cehovljevim »Snubačem«. Člana te družine Ema Kerševanova in Josip Fišer sta recitirala Radošev »Otok Rab« in Gregorčičevo »Delavcem«, Ernest Zega, član SNG, pa je podal Borovo »Našo besedo«.

Igralci so se znašli v svojih vlogah, ki so jih skušali podati naravno, kar se jim je tudi v precejšnji meri posrečilo. Iz te dramske družine bi se lahko razvilo stalno diletansko gledališče zaradi naravne igre in zaradi še precejšnjega naštudiranega sporeda.

Predstava je domačinom zelo ugajala. In sicer tudi zaradi slovenske besede, ki so jo tam dolgo pogrešali in ki jo se danes na odru poredkoma čujejo.

Požrtvovalnost in vnema članov SNG bosta kmalu zašli v pregovor. Teden za tednom hodijo nekateri igralci, ki jim leži humor in grotesknost, gostovat v »Veselo sceno« k temu ali onemu društvu, da ponesejo ljudem zdravega razvedrila in zabave. V soboto 15. t. m. so izdatno doprinesli k »Večeru smeha«, ki ga je priredilo prosvetno društvo »Bazovica«.

Prosvetno društvo v Skednju se zelo zaveda pomena knjižnic za slovensko ljudstvo in je zato v nedeljo dopoldne proslavilo otvoritev knjižnice po več kot 20 letnem premoru, z majhno svečanostjo.

J. K.

Luigi Pirandello: Henrik IV

V torek 11. t. m. je priredilo Pro-na Ricci-Magni uprizorila Pirandellovega »Henrika IV«. Pirandello gleda na človeško družbo, na njeno življenje in na njene konvencionalizme in spletke z neko porogljivostjo in skepto. Njegova odrska dela zastavljajo probleme, ki jih pisatelj ne rešuje in ki dopuščajo razne rešitve.

V »Henriku IV« simulira nek ple-mič nekje iz Umbrije po padcu s konja da se mu je omračil duh ter se izdaja za nemškega cesarja Henrika IV. Pirandello zna s svojo fino dialektiko in s svojevrstnim prikazovanjem pritegniti gledalca, da se čisto nehoti vpraša, kdo je bolj duševno omejen, ali Henrik IV, ali vsa moderna spletkarska družba, ki ga obdaja.

Renzo Ricci nosi s to vlogo vso težo igre sam. Zivo je ponazoril lik namišljenega Henrika IV in znal prikazati tudi najfinejše odtenke subtilne Pirandellove umetnosti. Poleg Riccija so se odlikovali tudi vsi ostali igralci. Režija in celotna igra sta bili kos težkemu Pirandellovemu delu.

Jean Anouilh: »Potopnik brez prtljage«

Gledališka skupina Renzo Ricci, ki ima na sporedu večinoma klasično dramo, je uprizorila prejšnji četrtlet zanimivo sodobno francosko komedijo Jeana Anouilha »Potopnik brez prtljage«. Jean Anouilh spada po svojem svetovnem nazoru med »ekzistencialiste«, ki imajo svoje vzornike v francoskih pisateljih Camusu in Sarttru. V svojem bistvu je za nas ta filozofija »raz zagate, iz katere zapad-

na miselnost ne more najti izhoda. Uporablja še vedno nekatere rekvizite krščanske dogmatike, katere bi se sicer hotela otresti, kot je n. pr. življenje po smrti. Človeka pojmuje skrajno individualistično, tako da zide celo v ekstrem in sicer v beg v solipsizem.

Junak komedije, Gaston je v prvi svetovni vojni izgubil spomin in je postal povsem nov drugačen človek, ki se ne spominja več svoje črne in viharne preteklosti. Je »epotnik«, ki se je iznebil prtljage svoje preteklosti.

Renzo Ricci je zrežiral to komedijo ter ji ustvaril naslovno vlogo s solidnim odrskim znanjem in zelo natančno razčlenbo teksta. Igralci so bili dobro vigrani in na dostojni umetniški ravni.

Shakespeare: Macbeth

Ta drama je v svojem naglem razvoju in stopnjevanju zelo dinamična in posega v najgloblje človeške duše, ki hlepi po veličini in moči. Mojsrsko je umel podati Shakespeare nasprotje med šibkostjo moškega, ko se ima odločiti za strašen zločin, ter cinično močjo demonske žene, ki ga pahne vanj, ter združitvi najtežja razglabljanja o smislu in pomenu človeških dejanj in nehanj z naglim stopnjevanjem dramatičnih situacij.

Renzo Ricci je monumentalno preprosto zrežiral to delo. V začetku je bil ta igralec umerjen, skoraj medel, na koncu pa prešel za naš okus že preveč v patos. Bolj bi bil ustregel vlogi, če bi bil podal to sceno z ledenim hladom človeka, ki ve, da ne more ubežati usodi. Eva Magni kot Lady Macbeth je poudarila zlobo kot demonstvo, kljub temu pa je z Riccijem vzbudila v nekaterih scenah vtis grozotne veličine. Tudi ostali igralci so skladno s tema dvema igralcema odigrali svojo vlogo. V celoti je drama močno učinkovala.

b.

Čistimo naše goverice

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Kaj pa za kolaboracionizem, bomo li našli dobro domačo besedo? Beseda je romanska tuika in pomeni delo, delovanje s kom; ker vemo, s kom je to delo bilo, lahko prevajamo kolaboracionizem v slovenski jezik: delo ali delovanje s sovražnikom in bomo vsem razumljivi. Del stavka: ... celo svoj kolaboracionizem spravljajo v sklad z demokratičnostjo... bomo lepše napisali: celo svoje delo s sovražnikom spravljajo... Ne smemo rabiti besede sodelovanje, kakor večkrat slišimo in beremo, ker predpona so ni slovenska in je nastala po tujem vplivu.

Tudi ta stavek je zanimiv: ... pobegli nacistični in fašistični slugi... so polni pridigarstvih nauk in razlag o pravi demokraciji, ki naj bi bila takšna kot so jo uzakonili in kanonizirali gospodje velekapitalisti. Vse bi se nekam zadovoljilo naše uho, če ne upoštevamo besede pridigarstvi, ki je popačena tuika za cerkveno opravilo, samo kanonizirali me kar zbode v oči. Če je pisec mislil na kanon, potem je kanonizirali odveč, ker pomeni isto, kar uzakonili; če pa je mislil na kanonizirali, ki prihaja od romanske besede in se rabi samo v cerkvi, tedaj ni pravega zadel. Kanonizirali pomeni v cerkvi oklicati koga za svet-

nika. V tem primeru je pisec mislil na neko slovesnost; mnogo bolje bi napravil, ko bi tučko izpustil ali pa takole rekel... kot so jo uzakonili in slovesno potrdili gospodje velekapitalisti... Besedo tako redko slišimo, da je gotovo bralci niso razumeli.

Kaj je pisec hotel povedati z besedami: Pišejo o nečloveškem postopanju s črnimi prebivalci kontinenta, ne vem. Kontinent pomeni v zemljepisni celini; tako bi ti črni prebivalci lahko živeli na kateri koli celini, h katerim šteje-mo Evropo, Azijo, Afriko, Ameriko, Avstralijo z Oceanijo in zemlji okoli severnega in južnega tečaja. Iz vse vsebine sklepam, da je mislil na Ameriko. Vsi bi ga razumeli, ko bi bil napisal: Pišejo o nečloveškem ravnanju z ameriškimi črnici. Tudi postopanje in postopati nista slovenski besedi, temveč izposojenki iz srbskohrvatskega jezika; namesto teh bomo rabili ravnanje in ravnati.

Dnevno prihajajo vesti o ogromnih stvarkah delavcev — berem dalje. Dnevno ni lepo slovensko, namesto tega rabimo vsak dan, dan na dan; ogromen je srbskohrvatska beseda s slovensko pripono (namesto-an je -en); zanjo imamo domačo besedo velikanski ali kratko velik. Slovenski bomo torej pisali: Vsak dan prihajajo vesti o velikih stvarkah delavcev.

Tudi za revir, za agenta, saboterja in špekulanta imamo domače besede, ki niso nič manj vredne od onih; pisali bomo področje; poslanec, pooblaščenec, zastopnik, izzi-vač; škodljivec na delu; prevejan računar.

Ekonomija in ekonomski beremo in slišimo tako pogosto, da se človeku zdi, kakor da ne bi imeli domače besede. Med ljudstvom jih ne najdemo, ker ima ljudstvo za njih lepi domači besedi gospodarstvo in gospodarski. Ne vem, če s tema dvema manj povemo kakor z onima. Če se le komu zdi, da z gospodarstvom premalo pove, naj reče umno, pametno, preudarno gospodarstvo. Kakor pišemo gospodar-

Jovana Popoviča, pogrešamo pa povest ali novelo večjega formata. Skoda, da se Bogomir Magajna to pot ni bolj poglobil v človeka, kot smo bili vajeni v njegovih prejšnjih pripovednih spisih. Iz svojega blestečega potopisa »Leteča preproga« bi lahko ustvaril zaželjeno novelo. Občutne so pesmi Andreja Budala, Dore Grudnove in Maričke Znidaršičeve. Revija nam tudi prikazuje nekatere sedanje kulturne dogodke po slovenskem in slovanskem svetu, in sicer po večini iz književnosti. Dobro bi bilo, da bi nas ta revija seznanjala tudi z dogodki z drugih področij umetnosti in znanosti. Zelo prav nam pridejo »Poročila« in »Zapiski« z ocenami knjig in z jezikovnimi pripombami k tem knjigam in z drugimi poročili.

Zunanja oblika te revije nas ni popolnoma zadovoljila. Pripominjamo tudi, da je v tekstu polno tiskarskih

V OCENO SMO PREJELI

Založba Tiskarne Družbe Sv. Mohorja v Celju:

Ivan Drev »Talcin«, dramska kronika v petih dejanjih.

Anton Ingolič »Matilnica«, »Lovorjev venec« dve gledališki igri.

Zoran Hudales »Korak s poti«, drama.

Cvetko - Knaflič - Tomažič »Težki čas«.

SLOVENSKI KNJIZNI ZAVOD:

Filip Kalan »Otrok«, novela.

Vitomil Zupan »Stvar Jurija Trajbas«, drama.

Martin Andersen Nexø »V božji deželi«, roman.

Berimo nove knjige

MAKSIM GORKI: MAKAR CUDRA

Cankarjeva založba si je med drugim zadala tudi nalogo seznaniti slovensko ljudstvo z najznačilnejšimi deli velikega ruskega pisatelja Maksima Gorkoga. Od zbirke, ki je predvidena na ca. 10 knjig, sta pravkar izšli 3. in 4. knjiga: zbirka novel Makar Cudra in roman Trije ljudje.

MAKAR CUDRA je zbirka novel in povesti, ki so večinoma nastale na začetku Gorkijeve literarne poti, vendar jih kljub temu štejejo med najlepše novele svetovne literature. V novelah te zbirke opisuje Gorki predvsem preproste ljudi iz ljudstva, ki se brez vsakega zaslužka in imetja kot brezdomci vlačijo po Rusiji ter bore za življenje. Zgodbe teh brezdomcev, žrtve kapitalistične ureditve, ki žive zavrnjeno življenje ljudi »zven zakona« in družbenega življenja, so sicer pred Gorkim že popisovali izznaki ruski pisatelji, toda samo Gorki, ki je sam prepotoval vso Rusijo, se družil z brezdomci in pri tem spoznaval življenje teh ljudi, je verno upodobil in realistično prikazal usodo teh brezdomcev. Te Gorkijeve novele, polne človeške topline in nekatere tovariške solidarnosti, pa predstavljajo obtožbo družbene ureditve carske Rusije, kajti vsi ti siromaki — polni prirodnega poštenja in plemenitosti, — so v Gorkijeveh novelah prikazani kot žrtve naglo rastočega kapitalizma 19. stoletja, ki se čeprav zavrnjeni in prikrajšani za urejeno življenje, bore za golo življenje in hrepene po malo sreče.

Četrta knjiga Gorkijevega dela je roman TRIJE LJUDJE, v katerem slika pisatelj usodo treh preprostih ljudi, mladih fantov, ki tudi hrepene po lepšem in boljšem življenju. Dva podležeta, že kmalu, tretji, ki je najbolj odporan, pa se z zločinom dokopla do boljšega, meščanskega življenja, ki mu pa ne izpolni njegovih sanj; zato

ponovno pobegniti, a ga pri tem ubijejo. Tudi ta Gorkijev roman, v katerem slika pisatelj ostro nasprotje med svetom izkoriščevalcev in svetom izkoriščevancev, izzvenj v obtožbo tedanje ruske družbeno-socialne ureditve.

Slovenski prevod je mojstrsko oskrbel Josip Vidmar, tako da predstavlja tudi lepo opremljena knjiga lep doprinos k slovenskim izdajam tega velikega pisatelja.

KATJA SPUROVA: 50.000 HEKTAROV

Melioracije spadajo v vrsto ukrepov, ki jih izvaja ljudska oblast Jugoslavije zato, da bi čim bolj dvignila kmetijsko proizvodnjo ter zboljšala prebivalstvu preskrbo z vsemi življenjskimi potrebščinami. V Sloveniji je to vprašanje še posebno važno, ker je plodna zemlje malo; zato tudi do- loča petletni gospodarski načrt Slo- venije, da morajo do leta 1951 biti iz- vršena obsežna melioracijska dela. Tako bodo 20.000 ha zemlje izsušili. 6000 ha zaščitili pred poplavami, 3000 hektarov pa umetno namakali. Razen tega bodo še za 10.000 ha planinskih pašnikov pa izboljšali. Na ta način bo skupno 50.600 ha novo pridobljene ali izboljšane zemlje uspešno pripomoglo k dvigu slovenskega kmetijstva.

O vsem tem je založba mladinske knjige pravkar izdala brošuro Katje Spurove pod naslovom 50.000 hektarov, v kateri avtorica na kratko obravnava vprašanje melioracij v Slo- veniji. Tako nam knjiga govori o kra- jih, kjer se bodo ta dela izvajala, prikaže nam že opravljena dela ter koristi, ki jih bo od melioracij imelo slovensko ljudstvo.

Brošura je pisana jasno in prepro- sto, vsakomur razumljivo in v lepem, gladko tekočem jeziku. Namenjena je mladini, z zanimanjem pa jo bo pre- bral vsakdo, saj obravnava aktualna probleme našega petletnega plana.

Literarna in kulturna revija »Razgledi«

Trojna številka (1-3) za leto 1948

Izšla je bogata, pestra in zanimiva trojna številka mesečne revije »Razgledi«. Ta revija je za nas pomembna, ker je vzrastla iz tukajšnjih kulturnih potreb, ker črpa iz tukajšnjih domačih in svojih življenjskih sokov in ker povezuje tukajšnje kulturno življenje, ki je bilo desetletja odtrgano od svoje matice, z obče slovensko kulturo pa tudi, ker seznanja svoje bralce s slovanskimi kulturnimi vprašanji.

Sestavki te trojne številke so smiselno združeni in ustrezajo našim željam in potrebam. Branko Babič razčlenjuje v članku »Slovenci na Tržaškem ozemlju« politične smeri med Slovenci na Primorskem pred drugo svetovno vojno, v kolikor so seveda te smeri mogle priti do izraza. Pojasnjuje nam tudi v kratkih obrisih politični razvoj Slovencev v Jugoslaviji, saj je razumljivo, da se je življenje teh Slovencev moralo odražati tudi na Primorskem. Iz tega izvaja zaključke o postanku narodno osvobodilnega gibanja in o današnjih dnevih. Razumljivo je, da ne more mimo razmer, ki so danes na tem ozemlju. Branko Babič je zelo razgledan v političnih razmerah v naši domovini. Potrebno pa bi bilo, da bi izšel tudi obširnejši pregled političnega razvoja na Slovenskem z vrednotenjem politične in literarne ter znanstvene literature, v kateri so prihajale

preokrepi ter smer, kamor je šlo naše življenje.

Ze dalj časa smo pogrešali izčrpen pregled političnega življenja na Tržaškem ozemlju. V tej številki nam ga je podal Rudi Uršič v članku »Politični razgled po Tržaškem ozemlju«. Oba članka se dopolnjujeta in prav da sta priobčena v isti številki.

Andrej Budal nam občuteno prika- zuje misli Otona Zupančiča iz dobe še pred prvo svetovno vojno, med obema vojnoma in za narodno osvobodilne vojne o Primorski, o morju, o obmorskem življenju. Ravno v tej povezavi pesnika z našim življenjem vidim pomen tega stilistično in vsebinsko dobrega ter tehtnega članka.

Zelo poglobljen in utemeljen s ci- tati iz Karla Marxa, Engelsa, Lenina, Stalina, ki podkrepljujejo marksistična načela in s katerimi tolačaji in utemeljuje pisatelj ideologijo in do- slednost njene stvarne izvedbe v živ- ljenju, je članek Borisa Zihlerja »Ob stoletnici Komunističnega manifesta«.

V članku je res znanstvena metoda. Zelo pristržen ter miselno povezan s preteklostjo in z današnjimi dnevi je esej Miroslava Ravbarja »Od Pre- šerna do Cankarja in Zupančiča«.

Prepričljivo izvaja svoje misli Srečo Vilhar, v svojem članku »Nekaj misli o vojni ob 30-letnici Rdeče ar- made«.

Leposlovje je zastopano s krajšimi epizodnimi sestavki Borisa Pahorja,

AMERIŠKI NAČIN ŽIVLJENJA

Vsi vedo kakšno hrupno propaganda izvaja okrog tako imenovanega ameriškega načina življenja. Tisk in radio ženinjenih držav. Generali in pridigarji, bančniki in industrialci, organizatorji linčani in pa razuzdanci Ku-Klux-Klana, vsi se po svojih najboljših močeh trudijo pri tej propagandi. Toda hinavske himne svečnikov ameriškega imperikalizma so v odkritem protislovju z resnico.

Vzemimo na primer ljudsko izobrazbo in skrb za ljudsko zdravje v Združenih državah.

V tej najbogatejši kapitalistični državi na milijone otrok nimajo možnosti izobraževanja in so lahki analfabeti med odraslimi dosegajo znatno število, večina ljudstva pa ne more plačevati zdravniške pomoči, ki jo potrebuje.

Ljudska izobrazba v Združenih državah

Kritičen položaj na področju ljudske izobrazbe je postal izjema opazen v drugi svetovni vojni. Kot poroča John Gunter v svoji knjigi Drugo lice Amerike, je bilo med tistimi, ki so leta 1943 prišli na vojaški nabor, 13,9 odst. analfabetov.

Ameriška srednja šola slovi po zelo slabem poučevanju. V mnogih srednjih šolah tak predmet, kot so fizika, kemija, živalstvo niso obvezni in tečajev teh predmetov obiskuje le 12 odst. učencev.

V nekem članku pedagoške revije So in družba (junij 1947) pravi članek, da znanje na področju branja in aritmetike pri mnogih učencih, ki so dokončali srednjo šolo, ne prekaša znanja učencev, ki obiskujejo 4. ali 5. razred osnovne šole. Pisec dodaja, da je znanje branja eden izmed glavnih vzrokov za tako neznašno korist kolegejeve.

Zanimivo snov vsebuje knjižica, ki jo je nedavno objavila komisija imenovana po Trumanu l. 1947, da bi proučila probleme višjega šolstva. V tej knjižici vzbuja pozornost med drugim izredno visoko število odklonjenih med učenci srednjih šol in kolegejev. Komisija navaja, da študenta pokaže v kolegejih, v tistih po 10 mesecih, 700 do 1000 dolarjev, letni dohodek 48,4 odst. ameriških družin l. 1943 pa so znašali pod 2000 dolarjev.

Skrb za zdravje

Kakor je znano, v Združenih državah ne zadostuje glavni prispevek niti za 15 odstotno kritje stroškov za zdravniško pomoč prebivalstvu; ostalih 85 odst. plača prebivalstvo samo. Zaradi tega delavci v primeru bolezni izgube ne le plačo, temveč čisto tudi delo.

V Združenih državah ni obveznega bolniškega zavarovanja. To zavarovanje je monopolizirano po o-

gromnih ameriških zavarovalnih družbah, ki zahtevajo tako visoke zavarovalne premije, da si lahko samo 3 odst. prebivalstva zagotovi popolno zdravniško oskrbo: 22 odst. prebivalstva se lahko poslužuje delne zdravniške pomoči. Okrog 75 odst. ameriškega prebivalstva pa je popolnoma izven zavarovanja za primer bolezni.

Vse državne in privatne bolnice so pod kontrolo monopola zavarovalnih družb, trustov za proizvodnjo zdravil in lekarniških podjetij, ter za proizvodnjo zdravniških instrumentov in so tudi tesno povezane z »Združenjem ameriške medicine«, ki so v njem veljavniki zdravniški Združenih držav.

Po uradnih podatkih l. 1945 se je število ležišč v bolnicah Združenih držav zmanjšalo za 15,5 odst. Po podatkih, ki jih je objavil imeniten ameriški kirurg Tomas Parsen, so mnoge bolnice, ki imajo 25 odst. vseh ležišč v Združenih državah, v takem stanju, da niso več uporabne. V zadnjih 20 letih se je število zdravnikov znižalo za 8000, medtem ko je število rojstev silno naraslo (20 milijonov).

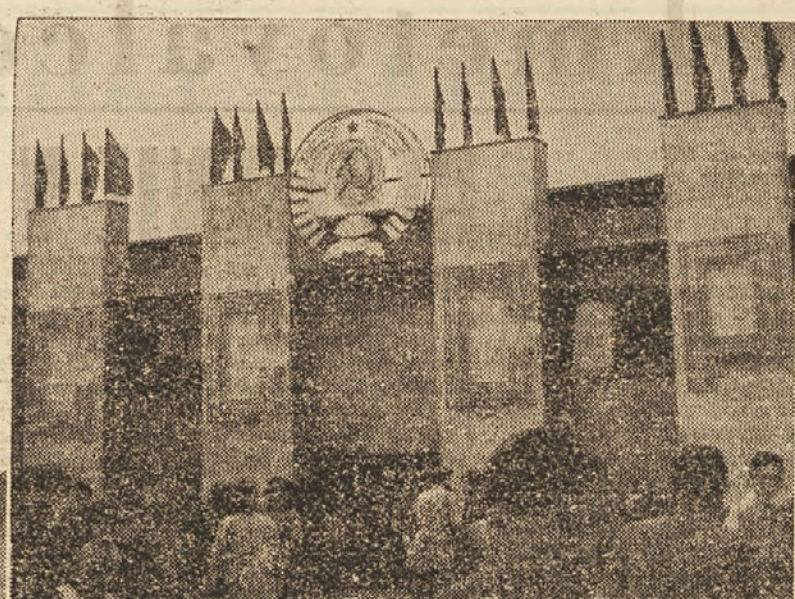
V zasebnih bolnicah in pri zasebnih zdravnikih (med katerimi je mnogo tako imenovanih praktičnih zdravnikov, to se pravi zdravnikov, ki brez redne zdravniške izobrazbe in čisto pravih sarlatanov) je zdravljenje zelo drago. Zgodnja leta pred vojno dohodek 75 odst.

prebivalstva niso bili dovolj veliki za kritje stroškov za zdravniško oskrbo v primeru resne bolezni. Rezultati take zdravniške pomoči prebivalstvu so se tudi posebno čitno pokazali v drugi svetovni vojni. 80 odst. odraslih Američanov, ki so bili poklicani na nabor, je imelo znake najrazličnejših slabosti. Tako izjavlja Chester Boyes, odlični državni funkcionar za časa Roosevelta v neki knjigi, da je bilo 40 odst. nabornikov odklonjenih pri zdravniškem pregledu, ker so bili za vojaško službo nesposobni. Med tistimi, ki so prišli na zdravniški pregled, je bilo še 12 odst. duševno bolnih. Carl Malmberg, bivši referent za ljudsko izobrazbo in zdravje v ameriškem senatu, poroča v svoji knjigi »140 milijonov pacientov«, da je izšla pred nedavnim, da je 25 milijonov državljanskih Združenih držav kronično bolnih in da ima od tega neznaten del možnost zdraviti se pri kvalificiranih zdravnikih.

Izdatki Združenih držav za vojsko prekašajo po proračunu za leto 1947/48 za okrog 11 krat celotne izdatke za vojsko v zadnjem proračunu pred vojno. Državni izdatki za socialne in kulturne namene v letu 1947/48 pa so za 2,2 krat nižji kot odgovarjajoči izdatki pred vojno. To dejstvo se more že samo nad vse uspešno postaviti nasproti desetinam govorov o vralskih krasotah, čežele ameriškega monopa.

Zagrebski vele-sejem in tržiška industrija

Ni mogoče v dveh vrstah povedati, kaj vse smo videli na Zagrebškem velesejmu, kar nas je zanimalo kot Tržačane. Pri tem smo mislili na potrebe naše industrije in našega mesta sploh. Dovolj bi bilo, da bi tisti, ki tožijo, da v našem zaledju ni surovin za tržaško industrijo, obiskali paviljon za rudarsko industrijo. Videli bi celo vrsto kovinskih rud, od železa pa do zlata — da omenimo samo najbolj poznane. Potem so tu industrijski izdelki, doma izdelani radio aparati, električne žarnice, telefonski aparati. Po svoji eleganci silno privlačujejo usnjeni izdelki, ki prekašajo take izdelke iz inozemstva. In še sto drugih stvari bi Trst lahko kupoval iz Jugoslavije, toda gospodje, ki jih ne skrbijo tržaško prebivalstvo, so odločili drugače.

Prestol šahovskega prvaka sveta je spet zaseden

ka. Steinitz je tudi dvakrat (l. 1889 in 1892) premagal slavnega ruskega šahista Cigorina,

Osem let je Steinitz nosil in hrabro branil naslov svetovnega prvaka. Temec Andersen. Potem se je pojavil Američan Morphy, ki se je odlikoval izrazito kombinacijsko igro in je takrat navdušil s svojimi zmagami šahiste po vsej Evropi. Za šahiste je še danes pravi užitek preigravanje njegovih partij. Za Morphyja je prišel Viljem Steinitz. Ker se je Morphy je umaknil iz šahovskega življenja, je Steinitz v dvoboju premagal Andersena z rezultatom 8 proti 6.

Toda uradni naslov svetovnega prvaka si je pridobil šele l. 1886, ko je v dvoboju premagal Nemca Zuckertorta, ki je zmagal na največjem mednarodnem turnirju tistih časov l. 1883 v Londonu. Ta dvoboj so organizirali v Ameriki in od tedaj naprej ob- staja uradni naslov svetovnega prvaka.

Po prvi svetovni vojni l. 1921, je mladi Kubaneec Jose Capablanca igral z Laskerjem v Havani. Pri desetih remijih je Capablanca z vodil s 4:0 (dogovorjena bila sta za 24 partij) in Lasker je tedaj opustil nadaljevanje. Izjavil je, da ne more prenašati tropeske vročine. Capablanca je postal svetovni prvak, a Lasker je še pri 63 letih na izredno močno zasedenem turnirju l. 1925 v Moskvi dosegel tretjo nagrado. (Prvo in drugo sta si delila botvinniki in Flohr).

Naslov svetovnega prvaka je v dvoboju branil le enkrat l. 1927 v Buenos Airesu. Tedaj ga je v dva meseca trajajočem dvoboju premagal Rus dr. Aleksander Aljehin. (Rezultat je bil 6:3 za Aljehina in 25 remijev).

Od tedaj je dr. Aljehin dosegel uspehe, ki so res bili vredni svetovnega prvaka. Šal je na mednarodnih turnirjih, kjer so se zbrali največji svetovni prvaki, a Lasker je še pri 63 letih na izredno močno zasedenem turnirju l. 1925 v Moskvi dosegel tretjo nagrado. (Prvo in drugo sta si delila botvinniki in Flohr).

L. 1929 in 1934 je branil svoj naslov pred Bogoljubovim. Toda l. 1935. se je dogodilo nekaj, kar je ves šahovski svet neprijetno presenetilo. Ne mogoče toliko zaradi tega, ker je Aljehin izgubil dvoboj s Holandcem dr. Makso Euwejem, temveč bolj zaradi načina, kako ga je izgubil. Brez dvoma je bil dr. Euwe na dvoboj dobro pripravljen. Toda, je bil še tudi dovolj mlad (34 let) in igral je brez dvoma dobro. Toda ko si je s tesnim rezul-

tatom 9:8 poleg 11 remijev osvojil svetovno prvenstvo, vendar nismo mogli prav verjeti, da je on svetovni prvak in ne premagani Aljehin. Ta se za turnir ni pripravil in sploh ni zvedel, kaj bi moral, kadar hoče imeti tiste zbranosti in svežino duha, ki je potrebna v tako resni in važni igri. O Aljehinu smo pa takrat brali, da je pogosto prihajal k igri neprespan in niti ne preveč trezen. Čeprav se je zdelo, da se je Aljehin že nekako zapustil in da je njegove šahovske slave končale, pa premagani prvak poraza ni mogel prenesti. Najprej je s silno voljo sprejmenil svoj neurejeni način življenja. Tedaj so časniki pisali, da se je umaknil nekam na deželo, si kupil karto, katere mleko je užival in čez dve leti se je zares počutil zopet dovolj krepke, da napove Euweju dvoboj.

Ves svet je tedaj napeto pričakoval rezultatov. Ali je res bilo neurejeno življenje krivo Aljehinovega poraza ali zgolj Euwejeva boljša igra? No in Aljehin je dal odgovor, da je težko kdo pričakoval takega. Z 10:4 in 11 remiji si je ponovno osvojil prvenstvo, potem ko je ne le temeljito premagal Euweja, temveč ko je tudi odigral vrsto partij v takem stilu, da so ga imenovali pesnika šaha. Kajti nad znanstvenim šahom matematika (dr. Euwe je profesor matematike) je zmagal genij, ki je pokazal, da je šah, hoparno znanje šaha že davno za njim; prikazal se je kot vrhunski virtuoz. Prvič se je zgodilo, da si je bivši svetovni prvak spet priboril prvenstvo ki mu ga nihče ni več odvzel. Umril je kot svetovni prvak.

Po Aljehinovi smrti je torej ostal šahovski svet brez avladarja. Na 18. kongresu Mednarodne šahovske zveze, ki je bil v Amsterdamu, so se odločili, da se odločijo za svetovno prvenstvo. Tega kongresa so se udeležili predstavniki 16 držav. Prvič so bili na takem kongresu tudi predstavniki Vsešvetske šahovske organizacije Sovjetske zveze, ki je največja šahovska organizacija sveta. Ker se je svetovska delegacija zakasnila, so pred njenim prihodom Američani predlagali, naj se vprašanje prvaka reši v dvoboju med Euwejem in Reshevskim, a Holanci so hoteli, da bi se dr. Euwe kar proglasil za prvaka (Danes se lahko takim predlogom po pravici smejemo). Po odločnem nastopu sovjetske delegacije je kongres te predloge odbil in sklenil, da se podeli naslov prvaka zmagovalcu match-turnirja, na katerega bodo pozvani Botvinniki, Keres in Smislov (SZ), Euwe (Holandi- ja) ter Reshevski in Fine (AZDA). Določili so tudi, da se bo turnir odigral s bilkami udeleženci od te šestorice, kolikor jih bo prišlo v določenem času.

Prvič se je zgodilo, da je bilo vprašanje tekmovalca za svetovno prvenstvo rešeno z avtoriteto mednarodne organizacije in ne zgolj po volji posameznih prizadeležih oseb. Prihodnji kongres FIDE (mednarodne šah. organizacije), ki bo še letos v Stockholm, bo pa tudi končno rešil vprašanje načina tekmovalni, ki se bodo izvedla pred ožjim tekmovalcem za svetovno prvenstvo.

Prvega marca je petorica najboljših šahistov pričela borbo za osvojitve visokega naslova. (Šesti, Američan Fine, ni prišel, ker kot univerzitetni profesor v Kaliforniji ni dobil dopusta. Če bi se javil, da bo šel v Evropo, z avliakom prijateljstva, da bo imel propagandne govore o Marshallovem planu, bi ga gotovo dobili). Odigrali so v Haagu 10 kol; vsak igralec je z vsakim igral dve partiji. Ker jih je bilo pet, je v vsakem kolu eden postal Vrhovni sodnik turnirja je bil Jugoslovčan, ljubljanski univerzitetni profesor dr. ing. Milan Vidmar, sam šahovski vele mojster s sijajno šahovsko preteklostjo.

Ze ta del turnirja — pozneje se je turnir nadaljeval v Moskvi — je do- volj ostro nakazal, v kakšni smeri se bo turnir razvijal. Bivši svetovni prvak Keres je močno zaostal, a na čelo je stopil Smislov.

Popularni Miša se je rodil l. 1911 v Petrogradu. L. 1927 je postal mojster in petkrat si je osvojil prvenstvo ZSSR.

Na match-turnirju šestorice najmočnejših sovjetskih šahovskih velemoj-

«ENAJSTO KOLO SE JE PRICELLO.» (Karikatura iz »OGONEK«.) Od leve na desno dr. Vidmar, Reshevski, Smislov, Keres, dr. Euwe.)

Prvič se je zgodilo, da je bilo vprašanje tekmovalca za svetovno prvenstvo rešeno z avtoriteto mednarodne organizacije in ne zgolj po volji posameznih prizadeležih oseb. Prihodnji kongres FIDE (mednarodne šah. organizacije), ki bo še letos v Stockholm, bo pa tudi končno rešil vprašanje načina tekmovalni, ki se bodo izvedla pred ožjim tekmovalcem za svetovno prvenstvo.

Prvega marca je petorica najboljših šahistov pričela borbo za osvojitve visokega naslova. (Šesti, Američan Fine, ni prišel, ker kot univerzitetni profesor v Kaliforniji ni dobil dopusta. Če bi se javil, da bo šel v Evropo, z avliakom prijateljstva, da bo imel propagandne govore o Marshallovem planu, bi ga gotovo dobili). Odigrali so v Haagu 10 kol; vsak igralec je z vsakim igral dve partiji. Ker jih je bilo pet, je v vsakem kolu eden postal Vrhovni sodnik turnirja je bil Jugoslovčan, ljubljanski univerzitetni profesor dr. ing. Milan Vidmar, sam šahovski vele mojster s sijajno šahovsko preteklostjo.

Ze ta del turnirja — pozneje se je turnir nadaljeval v Moskvi — je do- volj ostro nakazal, v kakšni smeri se bo turnir razvijal. Bivši svetovni prvak Keres je močno zaostal, a na čelo je stopil Smislov.

Popularni Miša se je rodil l. 1911 v Petrogradu. L. 1927 je postal mojster in petkrat si je osvojil prvenstvo ZSSR.

Na match-turnirju šestorice najmočnejših sovjetskih šahovskih velemoj-

«ENAJSTO KOLO SE JE PRICELLO.» (Karikatura iz »OGONEK«.) Od leve na desno dr. Vidmar, Reshevski, Smislov, Keres, dr. Euwe.)

Prvič se je zgodilo, da je bilo vprašanje tekmovalca za svetovno prvenstvo rešeno z avtoriteto mednarodne organizacije in ne zgolj po volji posameznih prizadeležih oseb. Prihodnji kongres FIDE (mednarodne šah. organizacije), ki bo še letos v Stockholm, bo pa tudi končno rešil vprašanje načina tekmovalni, ki se bodo izvedla pred ožjim tekmovalcem za svetovno prvenstvo.

Prvega marca je petorica najboljših šahistov pričela borbo za osvojitve visokega naslova. (Šesti, Američan Fine, ni prišel, ker kot univerzitetni profesor v Kaliforniji ni dobil dopusta. Če bi se javil, da bo šel v Evropo, z avliakom prijateljstva, da bo imel propagandne govore o Marshallovem planu, bi ga gotovo dobili). Odigrali so v Haagu 10 kol; vsak igralec je z vsakim igral dve partiji. Ker jih je bilo pet, je v vsakem kolu eden postal Vrhovni sodnik turnirja je bil Jugoslovčan, ljubljanski univerzitetni profesor dr. ing. Milan Vidmar, sam šahovski vele mojster s sijajno šahovsko preteklostjo.

Ze ta del turnirja — pozneje se je turnir nadaljeval v Moskvi — je do- volj ostro nakazal, v kakšni smeri se bo turnir razvijal. Bivši svetovni prvak Keres je močno zaostal, a na čelo je stopil Smislov.

stri je pokazal tako igro, da so ga popolnoma upravičeno določili za udeleženca turnirja.

Drugi del turnirja, ki se je nadaljeval v Moskvi, je potrdil predvidevanja iz prvega dela turnirja, pa čeprav se je enkrat Reshevskemu posrečilo Botvinniku premagati. Tedaj je število obistinilo, ki se je zbiralo v dvorani in na ulici v takem številu, da je pogosto zastal ves cestni promet, pozdravilo zmago Reshevskega s takim bur- nim ploskanjem, da je ta kar strelal. In potem se ni mogel rešiti oblegoval- cev, ki so od njega želeli podpis. Za- nimivo je, da je Keres prej 4 partije z Botvinnikom izgubil, a prav v zadnjem kolu ga je premagal. Presenetil je Smislov, ki si je priboril drugo mesto.

Tako se je torej turnir za svetovno prvenstvo končal takole: I. mesto in svetovno prvenstvo si je s 14 točkami osvojil MIRAIL BOTVINNIK, absolutni prvak SZ.

II. mesto z 11 točkami je zasedel VASILIJ SMISLOV, sovjetski vele- mojster.

III. in IV. mesto si delita PAVEL KERES, prvak SZ in SAMUEL RESHEVSKI, prvak ZDA z 10 in pol točke.

Na V. mestu pa je daleč zadaj ostal dr. MAKSE EUWE, ki je nabral le 4 točke.

Kakšna bo nadaljnja pot svetovne- ga prvaka? Ali bo vsak njegov nastop nova potrditev njegovega visokega naslova? In koliko časa bo branil ta naslov pred napadi; ali mu ga bo iztrgal kateri od dosežanih tekmecev, ali pa se bo nova zvezda, ki bo Botvinnikovo zasenčila, šele pojavila?

Na vsa ta vprašanja bo čas sam pri- nesel odgovor.

Kako so odkrili morsko pot okrog sveta

V starih časih so ljudje verovali, da je zemlja velikanška plošča. Kdor pride na rob te plošče, lahko strmoglavijo globoko v vesoljstvo in se seveda ne more več povrniti. Zato je popolnoma razumljivo, da so se mornarji v najstarejših časih med plovbno naj- rajši držali obale, kjer so se čutili še najbolj varne bodisi zaradi strahu, da ne bi po nesreči zajadrali na rob zem- lje bodisi zaradi tega, ker so imeli do- kaj preproste navigacijske naprave, ki se same po sebi niso dovoljevale, da bi se spustile bolj na odprto morje. To- da človek je radoveden in tako so tu- di ladje od stoletja do stoletja plule vedno bolj na široko. Ze o Fenicjanh vemo, da so objadrali Afriko, prav ta- ko pa smo čuli tudi o Normanah, ki so danes pred Kristoforom Kolumbom vedeli, kje in kod je mogoče priti v Severno Ameriko. Pa še neka druga ovira je bila, ki je tudi precej pravem razmah daljne plobove v pravem pomenu besede. Cim so namreč mor- narji odkrili kako novo zemljo, ozira- ma bolj rečeno, deželo, so se hitro potrudili, da so jo zavarovali pred drugimi radovedneži na ta način, da so o njej in nevarnostih, ki prete la- dam na poti, razširili najbolj never- jetne in strahotne pravilice. Ako be- rete pravilice iz Tisoč in ene noči, boste tam na primer brali precej ta- kih izmišljotin, zaradi katerih se še dandanes malim otrokom težijo lasje!

Toda v petnajstem stoletju, tej bur- ni dobi evropske zgodovine, je namre- kar nastal velik preobrat. Učeni astronomi in zemljepisci so vsam lu- dem dokazali, seveda teoretično, da zemlja ni plošča; temveč ogromna kro- gla. Ljudem se je to sicer zdelo za- nimljivo, toda staro naziranje je bilo v njih še vedno preveč zakoreninjeno, da bi kar tako verjeli tej novici in rekli: «No, pa sedimo v ladjo in od- peljimo se na potovanje okrog zemlje, da vidimo, če je zares okrogla! Strah, da ne bi nazadnje ugotovili, da ima- jo prav stari in bi potem seveda la- de zdrkale v neskončni prepad na robu zemeljske plošče, je bil še ved- no močnejši od človeku prirojene ra- dovednosti. Zato je pač morala po- sredovati nekaka višja sila, ki je ljudi prisilila, da so se iz čisto življenjskih in gmočnih zahtev odpravili na pot. Tako so nazadnje odkrili Ameriko v dobri veri, da njeni begovci predstavl- jujo zapadne indijske obale. Krivi pa so bili vsemu temu — Turki.

Po zasedbi Carigrada so namreč Turki napravili nekako gospodarsko blokado in onemogočili evropskim tr- govcem trgovanje z Indijo, ki je do- tlej predstavljalo največjo glavino njih mastnih zaslužkov. Sila kolo- lom, pravi pregovor in tedaj so tudi za- čeli resno razmišljati o tem, kako bi se dalo priti v Indijo. Ena pot je si- cer že bila znana, namreč okrog Afri- ke, toda ker naši takratni predniki še niso imeli točnih pojmov o veliko- sti zemlje, so pričeli domnevati, da bi bilo mogoče priti v Indijo tako da bi za- pluli v Atlantski ocean, jadrajoč vedno proti zapadu. Nedvomno je bilo mno- go ljudi, ki so se ogrevali za to idejo. Toda trdno vero v pravilnost trditve, da je zemlja okrogla in pa predvsem potrebno junštvo in smelost, je imel Kristof Kolumb. Pomisliti moramo, da je bil Kolumb, ki je imel na svojih ladjah pa sta imeli posadki po 18 mo- ž, in sicer Pinta ter Nina. Prva je imela posadko kar 82 mo- ži. Ostali dve ladiji pa sta imeli posadki po 18 mo- ži. In na teh treh ladjah je Kolumb v- krit nov svet. Ako premislimo vsa ta dejstva, potem moramo priznati, da je

bil Kolumb res junak, čeprav se s svojem odkritju zmotil in niti sam ni vedel, da je odkril novo zemljino in da je še dolga pot po mornjnih onst- ran le zemljine, preden je mogoče priti v ono Indijo, ki jo je tako verno iskal. Kljub temu priznavamo Kolumbu, da je bil eden največjih raziskovalcev.

Kako pa je mogoče priti po zapadni poti v Indijo, je ugotovil šele Magel- lan, ki je po triletnem jadranju v le- tih 1519—1522 dokazal, da je zemlja res okrogla, kajti na svojem potova- nju je preplul Atlantski ocean in ker takrat še ni bilo Panamskega prelo- pa, ki so ga zgradili mnogo pozneje, je jadral ob obalah Južne Amerike in med otočji Ognjene zemlje za- plul v morje, ki je bilo tako mirno, da ga je nazval Pacifik ali po naše Tihi ocean. In spet so jadrali doše meseca, timalrli skoro od žeje in la- kote, znova prepričali ekvator in nazad- nje res došli v toliko iskano Zapad- no Indijo. Tu je Magellan stopil takoj v stike z domaćim prebivalstvom in ker mu je uspelo, da je takoj s prv- m kraljem sklenil v- ateljsko pogodbo, je menil, da bo lahko tako napravil tudi z ostalimi. Toda tu je došel po- lora. Legega dne so ga domaćini na- padli v zasedi, ko je najmanj nadejal in v neenaki borbi je padel na čelu precejšnjega dela posadke. Ti- stim, ki so opadli preživeli, ni pre- stalo nič drugega, kot da so se spet ukrceli in se napotili v domovino, do katere so imeli še skoro polovico po- ta. In spet se je pešica pogumnih in hrabrih mornarjev borila z lakoto in žejo in silnimi viharji, zaplula skozi Malajski zaliv in mimo Avstrali- je, potem ko je znova plula, to pot že tretjič, preko ekvatorja. In spet so pluli po širnem Indijskem oceanu; do- kler niso po dolgih mesecih vožnje dosegli najskrajnejšega rta Južne Afrike. Od tod so zapluli spet proti severu, znova prepričali ekvator in po nekaj dneh manj kot treh letih, se je komaj nekaj mo- ži z dolgotrajne- ga potovanja, za katero so bili že vsi prepričani, da je propadlo in da se pogumni raziskovalci ne bodo nikdar več vrnili. Toda vrnili so se, čeprav je majhen odstotek in dokazali veli- ko resnico, ki je dandanes znana vsa- kemu otroku, to je, da je zemlja res okrogla. Tem raziskovalcem so sledi- li še mnogi drugi. Prišli so odkrivati razne dele sveta drugega za drugim, toda novim ljudem, ki so jih našli na novih zemljah niso prinesli kulture in omike, temveč le ono, kar je bilo v oni dobi cvet evropske civilizacije: strahovito zatiranje in nato dokončno iztrebljenje. Kot velik madež v zgo- dovin Evropo bo ostalo početje špa- nskih conquistadorjev v Mehiki, ki so z ognjem in mečem zatirali kulturne Azteke in Inke, ki so bili brje tako bogati, da so imeli večino predmetov iz zlata. Tudi Polinezijska, ena od za- dnjih dežel, ki so prišle na krožnik evropskih gurmanov, je videla v krat- kem času tako temeljito iztrebljenje svoje prebivalstva, da danes nedvom- no vemo mnogo več o luni kot pa o šegah in navadah tega preprostega na- roda.

Toda vsena, čemu smo krivo in ne nosi niti najmanjše odgovornosti. Pokazalo je le človeku pot do novih zemljin, ki jih je potem pograbil v svojem o- nem pohlepu za denarjem in bogastvom. In zato nam je potem tudi jasno, zakaj so morje prej pre- iskali kot pa zemljine, ki imajo še dandanes na svojih zemljevidih neka- tera bela p- sta.

Festival narodnih noš v Lonjerju

Vsakemu kulturno-prosvetnemu dogodku, prireditvi, glavni na me- tem omežju skušamo Slovenci pri- skati pravi pomen. Cutimo in sebi to potrebo, ker se živo zavedamo, da smo na tem, da izoblikujemo svojo narodno osebnost in da so vsi taki dogodki za nas pripomo- ček in sredstvo za doseg tega ci- lja. Zaradi obupnih prilik, v ka- terih je živelo naše ljudstvo med obema vojnama, se naša kultura ni mogla razvijati v skladu z obe- slovansko kulturo, dasi smo vedno čutili, da smo del slovenskega na- roda. Naše ljudstvo ni moglo pri- spevati v tej dobi k razvoju sloven- ske kulture. V današnjih dneh pa skušamo vse to nadomestiti in vsa naša prizadevanja so popolnoma naravna, ker so samolotna.

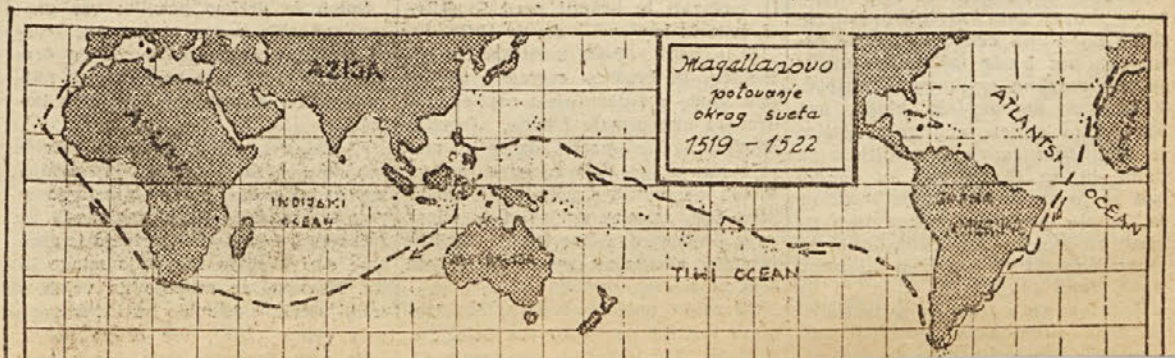
Danes bomo ugotovili pomen fe- stivala narodnih noš, ki ga z vo- vno pripravljajo Lonjerju za 13. ju- nij. Med prejšnjimi kulturnimi pri- reditvami spada prav gotovo ta fe- stival. Poleg Lonjerjev obetoja po dosedanjih poročilih tudi škedenj- ci posebno presenečenje. Narodne noše se razlikujejo od enega pred- mestja do drugega. Škedenj in Ko- lonkovec mejita že na slovenski del Istre in zato je noša iz teh dveh krajev podobna severno istrski na- rodni noši. Od noše pri Sv. Ivanu

in v Barkovljah se razlikuje to ra- zlični izdelavi čipk in po drugačni obliki krila.

V narodni noši se zrcalijo značaj, temperament naroda in njegova rodna gruda. Dandanes noš ne no- simo več stalno, toda predvsem ženske čutijo do tega tradicional- nega oblačila veliko spoštovanje. Ob posebnih praznikih se vedno oblečejo po materah in babicah po-

dedovane noše. Naše ženske si niti v dobi najhujšega zatiranja niso dale vzeti tega in so se oblačile v svoje noše, ker drugače niso mogle, vsaj ob velikih domačih cerkve- nih praznikih. Fašizem tega ni mo- gel preprečiti, toda skušal je pri- kazati te noše kot pokrajinske ita- lijske noše.

Od festivala narodnih noš si prav mnogo obetamo.

Stran naših kmetovalcev

K občnemu zboru kmetijske zadruga v Trstu

V nedeljo 25. preteklega meseca, je imela Kmetijska nabavna in prodajna zadruga z o.j. v Trstu svoj redni letni občni zbor.

Kmetje zadržniki so zborovali v dvorani Prosvetnega društva «Slavko Skamperlen pri Sv. Ivanu, kakor je bilo to prej razglašeno v zadržnih prostorih in v časopisu.

Kljub temu da predstavlja Kmetijska zadruga v Trstu najvažnejšo gospodarsko ustanovo kmetov sploh na Tržaškem ozemlju, vendar je po kazala razmeroma majhna udeležba, da je še mnogo naših kmetov bodisi vrtnarjev kot vinogradnikov in živinorejcev, ki se še danes tega ne zavedajo. Res je sicer, da se tukajšnji gospodarji in gospodinjice na splošno že pridno poslužujejo zadruga pri nakupu svojih kmetijskih potrebščin. Bilo bi pa vsekakor še bolj hvalevredno, ako bi si vzeli nekaj ur časa in prišli na tako važno zborovanje, kjer se razpravljajo tudi njihove gospodarske koristi.

Danes je na dnevnem redu gospodarska borba, ki se prikazuje v vsej svoji ostrosti posebno na tukajšnjem ozemlju, za katerega se je bila in se v resnici še nadaljuje politična borba, čeprav je naše ljudstvo izvajalo najbolj junaško zmago nad fašizmom.

Kakor se je naš človek, katerega predstavlja v prvi vrsti ravno slovenski kmet, udeležil polnoštevno — z rednimi odpadniki — vojaške borbe, da ohrani sebe in svoje pred zverinskimi sovražniki, kakor je spremljal in še spremlja — složno brez izjeme — vsak korak, vsako manifestacijo in vsak protest, ki so namenjeni za doseg politične in kulturne svobode našemu po krivici zapostavljenemu ljudstvu, tako je nujno potrebno, da se vztrajno bori za svojo gospodarsko svobodo in blagostanje, zedinjen s svojimi poklicnimi tovariši in sporazumno z ostalim delovnim ljudstvom.

Gospodarsko borojo moremo naši kmetovalci voditi s trajnim uspehom samo, če bodo tesno povezani med seboj tudi pri svojih gospodarskih trgovskih poslih, to je, bodisi pri nakupu svojih kmetijskih potrebščin, ali pri prodaji svojih pridelkov. Za pravilno in koristno udeleževanje te povezave so si tukajšnji kmetje ustanovili kmetijsko nabavno in prodajno zadrugo. Kako ta posluje in v kakšni meri opravlja naloge, za katere je bila ustanovljena, je odvisno predvsem od kmetov, ki zadrugo sestavljajo. Poleg tega je seveda zelo važna tudi odnos tistih kmetov do zadruga, ki se niso člani te zadruga, ki se pa kljub temu lahko poslužujejo prednosti, ki jih more ta nuditi pri njihovem gospodarskem udeleževanju.

Na občnem zboru je upravni odbor zadruga podal precej podrobno poročilo o poslovanju zadruga in o njenem razmahu v minulem poslovnem letu. Zadržniki so ob tej priliki lahko slišali, kakšne gospodarske koristi je prinesla našim kmetom ta domača ustanova, čeprav je še mlada in ji stojijo na poti še razne ovire in težkoče, kakor pač vsem novim domačim ustanovam.

Kljub temu da je imela kmetijska zadruga znatne stroške za opremo lokalov in so izdatki za osebe veliki, je vendarle dosegla že v začetku svojega delovanja svojo glavno nalogo, da je nudila tukajšnjim kmetovalcem, članom in tudi nečlanom skoraj vse kmetijske potrebščine po nižjih cenah in boljše kakovosti kot bišle fašistične trgovine in kot zasebna trgovina. Upoštevali so samo najvažnejše blago, kot sta modra galica in žveplo. Galico je kmetijska zadruga prodajala za celih 10 do 15 lir pri kar ceneje kot so jo prodajale druge trgovine in žveplo najboljše kakovosti po enaki in celo po nižji ceni, kakor so drugod prodajali navadno ali samo ventilirano žveplo.

Zadruga pa s tem da je pritiskala cene kmetijskim potrebščinam, ni imela nikakoli koristi tu-

K namenom kmetijske zadruga spada tudi vnovčenje kmetijskih pridelkov, da ne bodo kmetje prisiljeni ponujati in prodajati svoje pridelke na milost in nemilost raznim, več ali manj brezvestnim prekupčevalcem. Te naloge pa se ne more lotiti, dokler se vsaj večina tukajšnjih zaveznih kmetov ne strne tesno okrog svoje kmetijske zadruga v Trstu, ki predstavlja njihovo najvažnejšo gospodarsko ustanovo. Zanj so morajo zanimati, njej morajo zaupati pri nakupu vseh svojih kmetijskih potrebščin, da jo s tem podprejo v njenem razvoju in razmahu, ker bo to v njihovo lastno korist. Tudi za borbo v gospodarstvu velja staro pravilo: «v skupnosti je moč».

PS.: Pri razpravljanju o slučajnostih, ki zadevajo kmetijstvo, so zborovalci sklenili poslati na tukajšnje odgovorne oblasti VU spomenico, proti krivični odmeri dav-

kov kmetom na STO-ju in za takojšnje povračilo vseh škod, ki so jih tukaj kmetje utrpeli od vseh strani. V tej spomenici navajajo zborovalci, da povzroča po letih fašističnega izkoriščanja, vojnega uničevanja in končno še po zadnjih slabih letinah ukaz št. 4, po katerem se davki ogromno zvišujejo, med kmetijskim stanom silno zaskrbljenost. Saj ta ukaz grozi uničiti marsikatero gospodarja in omajati sploh vse kmetijstvo tega ozemlja. Zato zborovalci zahtevajo, da vojaska uprava razveljavi ukaz št. 4, objavljen 1. oktobra 1947, nakar naj izda drugo odredbo, ki bo prepovedovala davek na osnovi resničnih dohodkov. Nadalje naj se odloži vplačilo prvega obroka, dokler ne stopi v veljavo nova odredba. Oprostite pa se naj plačevanja vsakega davka tisti davkoplačevalci, ki imajo pravico do povračila vojne škode — všteti škodo, ki so jo utrpeli pri izvajanju javnih del ali pa jim jo je prizadejalo vojaštvo — vse dotlej, dokler jim ta škoda ne bo popolnoma povrnjena. Te zahteve so silno važne ne le za posamezne družine kmetovalcev, temveč tudi za vse kmetijstvo ozemlja.

PRAVILNA BORBA PROTI PERONOSPORI

bo lahko obvarovala naše vinograde

Kot smo že omenili, je naloga antiperonosporične obveščevalne službe, da vinogradnike po časopisu in radiu poziva na pravočasno škropljenje proti strupeni rosi.

Uspeh škropljenja pa bo seveda zagotovljen le, če bo škropilo pravilno pripravljeno. Posebno pri pripravi modrogalično-apnene brozge delajo naši vinogradniki še vedno napake. Posebno v brozgi ne sme primanjkovati apna, ker nam brozga lahko povzroči hude opekline. V splošnem računamo za pripravo modrogalično apnene brozge na en del modre galice in ne prav toliko ali nekaj več do brega gašenega (špehastega) apna. Brozgo sestavljamo zselej tako, da vlijemo raztopino modre galice v tankem curku med neprestanim mešanjem v apneno mleko. Če namreč vlijemo apneno mleko v modro galico, dobimo manj vredno brozgo z manjšo lepljivostjo, pri kateri se apneno mleko kmalu sesede na dno. Dobro je preizkušati s tako imenovanim fenoltaleinovim papirjem, kako je brozga pripravljena. Papir omočimo s kapljico brozge, ki jo poprej dobro premešamo. Ako papir pordeči, je to znak, da je v brozgi dovolj apna: pravimo, da je brozga bazična ali alkalna. Če pa fenoltaleinov papir ostane bel, je brozga še kisla. Na vsak način je treba dodati še nekaj apnenega mleka, in sicer toliko, da se papir obarva rožnato-rdeče (nevtralna barva). Podobno preizkušnjo nepravilno tudi lahko z rdečim lakmusovim papirjem, ki v pravilno pripravljeno brozgo pomodri. Sicer pa strokov-

njak lahko oceni kakovost brozge po njeni barvi: brozga, ki ji manjka apna (kislota reakcija), je zelene barve, nevtralna je zelenkasto plava, medtem ko je bazična izrazito plava.

Modrogalično-apnena brozga je treba čimprej uporabiti, ker je sveže pripravljena najučinkovitejša. Zato vselej pripravljamo le toliko brozge, kot je v enem dnevu lahko porabiš. V izjemnih primerih, če smo recimo zaradi deževja primorani škropljenje prekiniti, lahko trpežnost brozge podaljšamo, če dodamo en liter posnetega mleka ali pa 5 do 10 dkg sladkorja na 100 litrov brozge. Da povišamo lepljivost brozge, ji lahko dodamo 5 do 10 dkg surovega govejega žolča; tudi mlo, želatina, mešasa in nekatere druge snovi povišajo lepljivost brozge.

Za škropljenje vinske trte proti peronospori navadno uporabljamo modrogalično-apneno brozgo. V splošnem zadostuje za škropljenje enodotna modrogalično-apnena brozga, v pretežnem vlažnem vremenu pa 1,5 do 2 odstotna. Če pa je toča oplazila vinograd, takoj škropimo z 2 odstotno bakrenogalično-apneno brozgo. Tako preprečimo močne okužbe po peronospori na ranjenem listju in na ostalih poškodovanih delih trsov.

V normalnih vremenskih razmerah (bolj sušno poletje) zadostuje trikratno škropljenje. Vendar si moramo v naprej zagotoviti dovolj modre galice. Če je vreme manj ugodno, računamo s porabo 60 do 80 kg modre galice za štiri do pet ali večkratno škropljenje enega hektarja vinograda.

Pravilno škropljenje je v borbi proti peronospori izredno važno.

CEPLJENJE V ZELENO

Izmed vseh načinov cepljenja vinske trte je pri nas cepljenje v zeleno najbolj razširjeno. Ta način cepljenja ima svoje dobre in slabe strani. Dobra stran cepljenja v zeleno je ta, da zahteva obnovitev vinograda mnogo manj osnovne glavice in da se sprime cepič s podlago mnogo bolj tesno in popolneje kakor pri cepljenju v suho.

Slabe strani zelenega cepljenja pa so:

1. Uspeh cepljenja v zeleno je zelo odvisen od vremena, ker dolgotrajno deževje, vetrovi in večkrat tudi toča zelo škodijo cepičem.
2. Cepljenje in iskanje potrebnih cepičev je zamudno; cepljenje pade namreč ravno v dobo, ko je na polju in v vinogradu obilo dela.
3. S cepilkami obnovljeni vinogradi začnejo najmanj eno leto prej roditi kakor oni, ki so cepljeni v zeleno.

Najugodnejši čas za cepljenje v zeleno je mesec maj, in sicer v jutranjih in popoldanskih urah, ob lepih,

mirnih in ne prevročih dneh. Najslabše vreme za cepljenje je mrzlo in vetrovno deževje. Dober cepilec cepi dnevno 250 do 350 trt.

Cepiče režemo in pripravimo v vinogradu. Pri izbiri cepičev moramo paziti na vrsto, zdravje, rodovitnost in plemenitost trte. Nikakor ne režimo cepičev od onih trt, ki sicer mnogo rodijo, a dajejo slabo vino. Paziti je tudi na zdravje trt, zlasti na to, da nista listje napadla peronospora in grozdna plesnoba. Za cepiče najbolj sposobni so poganjki, ki niso preveč zreli, niti preveč mladi in mehki, tudi ne sme biti še viden beli stržen.

Izbrane poganjke odrežemo, jih nato takoj skrajšamo, kolikor je njih mladika prezrela in premeška. Ko smo to storili, porežemo liste in pustimo na cepiču 1/2 cm pecija. Morebitne prav majhne zakotne poganjke pa pustimo take kakor so. Nabrane cepiče hranimo do uporabe zavite v mokro cunjko.

Za cepljenje je nujno potreben dober in oster cepilni nož in dobri trakci iz gumija za obvezovanje. Trakci morajo biti sveži, elastični, 10 do 12 cm dolgi ter iz finega gumija, ki ob deževju ne popoka. Vsak cepilec naj ima s seboj cunjko, da po vsakem cepljenju obriše nož kakor tudi dober brusilni kamen.

Poleg pravočasne nabave potrebnih nožev in trakov moramo tudi skrbeti, da trte, ki jih nameravamo cepiti v zeleno kakih 10 do 14 dni prej očistimo nepotrebnih in preobilnih pogankov. Pri tem delu odločimo vse sibekeše poganjke in puščamo le 2 do 3 njih rasti.

Cepljenje izvršimo tako-le: Za cepljenje izberimo poganjek prerežemo na gladkem mestu med dvema členoma s posevnim, gladkim 1 in pol cm dolgim prerezom kolikor mogoče nizko v bližini zemlje. Lista na divjem poganku med cepičem in starim lesom pa ne smemo porezati, kakor mnogi pogrešno delajo. Po prerezu na divjaku pošilimo med cepiči primerno debel cepič in napravimo na njem enak prerez kakor na podlagi, in sicer 2 do 3 cm pod členom. Nad členom pa ga prerežemo kake 3 do 4 cm nad očesom. Nekateri puščajo na cepiču 2 očesi, vendar pa to ni priporočljivo, ker take cepiče rad odlomi veter. Ko smo napravili oba prereza, položimo prerez cepiča na prerez podlage in začnemo obvezovati z gumijevim trakcem. Pri tem moramo paziti, da bo trakec primerno nategnjen in obveza dovolj trdna, vendar ne pretisna. Povežemo tako, da se omočani trakec križema križe. Kobo to napravimo, je težko opisati, treba je videti.

Navadno cepimo na vsakem divjaku 1 do 2 poganjke. Čez 14 dni slabši poganjek odločimo in pustimo rasti samo en cepič. Od vsakih 100 dobro napravljenih cepičev se jih ob lepem in ugodnem vremenu prime 80 do 90. Ko se cepiči primejo, moramo nujno večkrat škropiti z modro galico, žveplati, večkrat mandrati divje poganjke in pravočasno privezati plemeniti poganjek h kolu, da ga veter ne odlomi.

Nekateri najvažnejši škodljivci sadnega drevja

Ni dovolj, da sadno drevje samo zasadimo in se potem zanj več ne brigamo; moramo ga še stalno oskrbovati, negovati in braniti pred škodljivci, katerih ima sadno drevje obilo.

SLIVODER: Spada k rilčkarjem kot jabolčni in hruškov cvetoder, ki delata škodo z uničevanjem popkov. Na drevesu viseče male češplje, ki imajo napol pregrizen pecelj, da se ne morejo razviti, so delo njegove samice. V teh nerazvitih češpljah, ki kmalu pordečijo, oziroma porjavijo in odpadajo predčasno, z drevesa je majhen črviček, rilčkarjev zarod, za bodoče leto.

Slivoder uničuje tako, da otresemo večkrat na lahko vsa češpljeva drevesa. Kar je bolnih, nagrizenih če-

hajo prašičem. Tudi to je dobro, glavno pa je, da jih ne pustimo ležati pod drevjem.

Sploh se držimo pravila: vse prerano odpadlo sadje, bodisi nedozorelo, bodisi gnilo, poberimo izpod drevesa! To sadje je zalega mnogih najrazličnejših živalskih in glivičnih bolezni.

JABOLČNI MOLJ: Gosenice jabolčnega molja, ki se izvalijo iz metuljkovih jajčec že jeseni, prezimijo v razpokah vej in debela. Spomladi, ko začne drevo poganjati, pridejo iz zimskih skrivališč in razjedajo mlade liste. Navadno se naselijo na vejah v toliki meri, da ostanje od listov sama gola 'rebra' (žile), vse drugo požrjo. Na njih škodljivo delo nas opozo-

pajčevini, v kateri je celo gnezdo gosenic. Jabolčnega molja uničujemo najlaže na ta način, da odstranimo iz napadenih vej prejo in jih zažgemo.

Mnogo kmetovalcev gre mimo teh goseničnih gnezd, toda malokdo se zanje zmeni. Kolikor bo drevje rodilo, toliko sadja bo, to je odgovor mnogih naših sadjarjev. Sadne škodljivce pa naj uničuje zimski mraz in ptice. Res je, da ima kmet mnogo dela z oranjem, gnojenjem in setvijo, oziroma saditvijo in da ostane za negovanje sadnega drevja le malo časa na razpolago, res je pa tudi, da sadnih škodljivcev ne uničuje večinom zaradi tega, ker ni na to navajen. Toda današnji čas ni več tak kot je bil pred desetimi, dvajsetimi leti. Danes

ki nam jih nudi današnja tehnika, če hočemo povečati naše pridelke bodisi na sadju ali pa na ostalih poljedelskih pridelkih.

Jabolčni zavijač

Jabolčni zavijač ali kakor mu navadno pravimo jabolčni črv, dela pri nas veliko škodo, ker napravlja sadje črviško ali piskavo, da predčasno zori in zgoda odpadne. Ta črv je gosenica malega, vešči podobnega metuljčka modrorjavkaste barve. Težko ga opazimo, ker je iste barve kakor lub. Od maja do julija leta ponoči ter se plodi, podnevi pa se skriva. Oplodena samica poleže posamezno v nezrela jabolka in hruške po eno jajčece. Iz katerega se v osmih

Stran naših gospodinj

VZROKI SLEPOTE

Beseda slep vsakogar presune, težko jo slišimo. Kakšen revež je slepec, ve samo on sam.

Kaj vodi do oslepitve? Kdaj pravimo, da je nekdo slep? Razlikujemo dva pojma slepote.

1. Bolnik je praktično slep če je nekako navezan na tujo pomoč, pa čeprav še nekaj vidi. Kakšen, vid še zadošča, da sam hodi naokrog? Če vidi toliko, da lahko presteje prste na roki v razdalji enega metra; s takšnim vidom se za silo še znajde v znanih krajih in ne potrebuje spremstva.

2) Kdaj pa je nekdo slep v znanstvenem pomenu? Kadar sicer je lahko loči sij v temi, pa ne more točno povedati, v kateri smeri je svetloba.

Sredi med slepci in zdravimi so slabovidni. Slaboviden je tisti, komur slabega vida z nobenim steklom (očali) ne moremo izboljšati, oziroma popraviti.

Ce je nekdo kratkoviden, v daljavo res ne vidi, če mu pa predpišemo pravilna stekla, mu vid lahko popravimo na normalo. Za takšnega bolnika ne moremo reči, da je slaboviden.

Katera obolenja lahko vodijo do oslepitve? 1. Obolenja prozornih medijev očesa: roženica, leča, steklovina; 2. bolezenske okvare globljih delov očesa: mrežnice in žilnice; 3. bolezn vidnega živca in vidnih centrov v možganih.

Slepota je lahko 1. prirojena ali poddedovana, 2. pridobljena.

Prirojeno slep je tisti, ki se je že slep rodil. In vzroki prirojene slepote? Lahko se rodi otrok sploh brez oči (to je sicer zelo redko), ali je oko nepravilno razvito in slepo; lahko pa je novorojenček prebolel težko očesno vnetje še pred rojstvom in zaradi tega oslepel.

Pododovana slep je tisti, ki oslepi šele po rojstvu; vendar na posledicah pododovane bolezni (lues, tuberkuloza).

Pri pridobljeni slepoti ločimo oslepitve nastale 1. zaradi očesnih obolenj; 2. zaradi obolenja celega organizma, 3. zaradi poškodb.

Očesna obolenja, ki zelo pogosto vodijo do oslepitve so: visoka kratkovidnost s kvarnimi posledicami (odstop mrežnice, krvavitve), gonoreja novorojenčkov in odraslih (če pravočasno, oziroma sploh ne ozdravimo); zanemaren trahom; zelena mrena (glavkom) in še drugo.

a) Infekcijske bolezni, ledvična obolenja, sladkorna bolezen, bolezn ožilja — predvsem zvišan krvni pritisk; bolezni jeter.

b) Bolezni zaradi slabe prehrane (predvsem novorojenčkov), pomanjkanje vitamina A v hrani, oziroma, če novorojenček zaradi prebavnih motenj ne more hrane pravilno izkoristiti.

c) Nalezljive (infekcijske) bolezni: akutne in kronične: akutne: davica, škrlatinka, ospice, koze, tifus.

kronične: tuberkuloza in lues.

Jabočni zavijač

(Nadaljevanje z 10. strani.)

v plod in prerije do srede. Tu se hrani s pečkami in mesom ploda. V petih tednih doraste gosjenica. Če sad odpade, se spusti gosjenica na pajčevini na vej ali deblo in si poišče primerno skrivališče, kjer prezimi pod skorjo v razpoklinah. Sele maja se zabubi. Metuljček izleti v nekaj dneh.

Zatiranje: 1. Vse odpadlo, nezrelo sadje moramo vsak dan pobirati, uničiti ali takoj uporabiti.

2. Snažiti moramo deblo mahu in stare skorje, to pa sežgati.

3. Nastavljamo umetna skriva-lišča ali lepilne pasove mesec po letu do septembra. Pasove je treba večkrat preiskati in očistiti skritega mrčesa.

4. Tudi sadne shrambe spomladi dobro oznažimo in žveplamo, okna pa zamrežimo, ker pride mnogo teh škodljivcev s sadjem v shrambo.

Naj omenim še zastrupljenja: predvsem obrtna: z nikotinom (delavci v tobačnih tovarnah, hudi kadilci) svin-cem, kininom, alkoholom.

In najvažnejše: poškodbe.

1. Lahko je poškodba že sama po sebi težka, da vodi do izgube očesa in oslepitve.

2. Lahko opeša vid popolnoma zaradi akutnega gnojnega vnetja po poškodbi.

3. Oko lahko oslepi zaradi dolgotrajnega vnetja po poškodbi.

4. Do oslepitve lahko vodi simpatično obolenje na zdravem očesu.

22% slepcev je prirojeno slepih, 69% slepcev je oslepel na pridobljenih boleznih: gonoreja, lues, ledvična obolenja in drugo.

8% jih je oslepel iz neznanega vzroka.

Slepo oko je lahko že na zunanjo moč-

no spremenjeno, lahko pa je videz očesa popolnoma zdrav in vendar ne vidi (n. pr. če je opešal vidni živec).

Kako zmanjšati število slepih?

Število prirojelih slepih zmanjšamo s preiskavami pred poroko: preiskujemo na tuberkulozo, gonorejo, visoko kratkovidnost. Vse te bolezni zdravimo, oziroma skušamo preprečiti zakone bolnih in visoko kratkovidnih.

Obolenje po rojstvu skušamo preprečiti s čim večjo higieno novorojenčka; že takoj po rojstvu mu kapnemo zaščitne kapljice v oko. Kratkovidnim in slabovidnim odsvetujemo dolgotrajno in naporno delo iz bližine. Skrbimo za dobro razsvetljavo v solah in obrtnih prostorih.

Pri določenih obrti (ključavničarji, kovači) zaščitimo oči s posebnimi zaščitnimi očali. Poškodovano oko takoj zdravimo.

Dr. CARMEN DEREANI.

Kake odstranjujemo madeže

MADEZI ZELEZNE (JE)

Ko zamažemo tkanino, jo moramo takoj omočiti s hladno milnico ali pa z vodo, v kateri je nekaj kisa. Zatem obdelujemo madež z 10 odstotno citronovo kislino, oziroma 3 odstotno vročo solno kislino ali pa z 10 odstotno raztopino oksalne kisline. To večkrat ponovimo. Ko je madež odstranjen, izperemo tkanino z mnogo vode ali pa z razredčeno raztopino sode. Dobro sredstvo za odstranjevanje rjastih madežev se sestoji iz 4 delov oksalne kisline, 16 delov solne kisline in 80 delov vode.

MADEZE CRNILA

namočimo z raztopino permanganata, zatem pa izpiramo z raztopino bisulfit.

Pomagamo si lahko tudi tako, da z žveplenko razmažemo po madežu malo klorovega apna, ki ga nato omočimo z nekaj kapljicami kisa ali pa razredčene očetne kisline. Ko je madež izginil, odstranimo klorovo apno in osušimo s filtrirnim papirjem.

Za brisanje črnila služi tudi tekočina, ki se sestoji iz 75 delov oksalne kisline in 25 delov fiksirne soli (sol, ki jo uporabljajo fotografi) raztopljenih v 900 delih vode.

MADEZI RAZVIJALCA ZA FOTOGRAFIJE

Rjave madeže, ki jih povzročijo fotografski razvijalci odstranimo takole:

Makež omočimo z 2 odstotno raztopino kalijevega permanganata (v 100 gramih vode raztopimo 2 grama permanganata). Po 10 minutah kanemo na madež raztopino natrijevega bisulfit, kateri smo dodali malo solne kisline. Na ta način lahko popolnoma

odstranimo tudi več dni stare madeže fotografskega razvijalca.

MADEZE KISLIN, KISA, KISLEGA BOSTA, KISLEGA VINA, SADJA odstranimo lahko s močnim izpiranjem. Ako so tekočine obarvane, tedaj uporabimo razredčeno klorovo vodo.

Sveže madeže močnih kislin (žveplene, solne in podobnih) moramo takoj izprati s salmijakovcem. Na mesto, ki je omočeno s kislino lahko sipamo v prah zdrobljeno sodo toliko časa, da se ne tvorijo več mehurčki. Zatem izperemo z vodo.

Tržaška kuhinja

CETRTEK: Fižolova juha z rižem; kruhovi cmoki z maslom; solata. — Večerja: zrezki z ocvrtimi jajci, solata, kavina krema.

PETEK: Mineštra iz testenin in krompirja; ocvrte rižve kepe (1). — Večerja: Kuhane ribe z rumeno omako (2), radič.

SOBOTA: Zdrobovi cmoki na goveji juhi, kuhana govedina; krompir; beluš z belo omako. — Večerja: Rižot z graham; solata.

NEDELJA: Grahova juha; nadevana telečja pečenka; krompirček; solata; torta. — Večerja: Prežganka; narezek (gnjat, salama, sir, jajca).

PONEDELJEK: Krompirjevi cmoki z dušenim mesom; pesa; sadje. — Večerja: Polenovka; solata, krompir; češnjev kompot.

TOREK: Zelenjadna juha; polenta s

MODA

ENOBARVNA POLETNA OBLEKA, KI JO KRASIJO GUBE, GUMBI IN OVRATNIK IZ SVETLEJSEGA BLAGA.

TULIPANI JEMLJEJO SLOVO

Počasi jemljejo za letos tulipani slovo; še nedavno so bili skoro edini gospodarji cvetličnega trga, toda konec aprila in začetek maja sta jima vzela moč in dala oblast drugemu cvetju. Vendar pa ne premore tako pestrega in lepega cvetja cvetlični trg vse leto kakoli prav tedaj, ko cveto tulipani.

Tulipan je cvetlica, ki je pred nekaj stoletji razburjala duhove. Razsajala je prava bolezen tulipomanija. Središče te bolezni je bilo na Holandskem in nekaj časa tudi v Parizu; ljudje so tekmovali, kdo bo imel lepše tulipane in sicer tulipane čudovitejših barv ali s cvetnimi listi več vrst, cvete različno pisane itd. Takoj so se pojavili spekulanti, ki so prodajali ali posredovali prodajo. Bili si primerni, da je nekdo kupil čebulico čudovitega tulipana, ali vsaj menil in verjel je, da je čudovit, za 2500 holandskih goldinarjev, koikor je veljalo tedaj 600 stofov pšenice. Zgodilo se je, da je kdo kupil pol unče semena neke posebno lepe vrste za 4400 goldinarjev ali pa četrt unče semena za 5500 goldinarjev. Vse to je bilo pred dobrimi tri sto leti.

Dandanes dobiš čebulčke in seme po zmerni ceni, pa četudi jih naročiš iz Holandije, kjer še vedno cenijo tulipane. Holandci so pravi mojstri v gojenju tulipanov; tam je tudi tulipanom primerna zemlja in podnebje. In še danes pošiljajo seme in čebulčke po vsem svetu.

Vendar niso tulipani že od nekdaj na Holandskem. Holandci so prišli z njimi v stik šele v začetku XVII stoletja, ko so bili že bogati in se jim je dobro godilo.

Različno pripovedujejo, kako so prišli tulipani v Evropo in se tu razširili.

Ime je turško in pomeni turban. Že ime kaže, da so jim Turki kazali pot v Evropo, da so jih oni prenesli izpod stepnega azijskega sonca v vrtove svojih palač in haremov, od koder so jih zapadnjaki, ki so prišli v stik z vzhodnim svetom, presadili v svoje dežele. Prenesli so čebulice, ki so docela podobne našim čebulicam. Praviijo, da je šele leta 1559 nek evropski profesor prvi opisal tulipan in ga tudi krstil.

Cebulo potaknejo jeseni v zemljo, iz nje pa poženejo spomladi listi in cvet. Pri tem se stara čebulica izrabljuje, vendar poleg stare izsušane in izsesane čebule poženo še male čebulice, ena, dve ali več. In ko odmre cvet, ostanejo še listi, ki zbirajo hrano za te nove čebulice, iz katerih bodo prihodnje pomlad pognali tulipani. Listi delajo hrano, ki se gromadi v čebulici za naslednje leto. Ko ugasne listu življenje in moč, ugasne tudi čebulicam dotok hrane. Tedaj vzame vrtnar čebulice iz zemlje in jih spravi do jeseni. Čebulice lepo loči po barvi in obliki cvetov in uniči tiste, katerih rastline nimajo lepih cvetov; zavaruje jih tudi, da se preveč ne izsuše ali segnejo in da jih ne požro miši ali podgane. Jeseni pa jih posadi v posebne grede po nekaj centimetrov narazen. Predvsem jim je všeč peščena zemlja, ki ni preveč gnojna in niti gnojena s svežim gnojem. Mojstri Holandci gnoje peščeno zemljo s svežim kravjim gnojem in sade krompir, naslednje leto ne gnoje in sadijo hijacinte, tretje leto tudi ne gnoje in sade tulipane.

Razmnožuje se pa tudi tulipan s semeni, toda od semena do cveta je več let. Potem je pa še križ, da se zraste iz semena cvetlica, ki bi bila podobna materi; lahko se pojavijo plemenitejši, lahko pa tudi prav zanične vrste. Prvo leto nastane majhna čebulica in vsako leto večja, z njimi moramo ravnati tako kot z onimi, ki so že imele cvete.

Tulipane gojimo tudi v lončkih, vendar je treba izbrati pravo zemljo in shranjevali čebulice za prihodnje leto.

Nekaj o človeškem telesu

Človeško telo ima pri 40 letih naslednji sestav: 64 odst. vode, 20 odst. beljakovine (albumina), 10 odst. tošč, 5 odst. rudninskih (mineralnih) snovi in 1 odst. sladkorja.

Vse te snovi vsebujejo C (ogljik) H (vodik) in O (kisik) v različnem sestavu, te beljakovine je dodan še N (dušik). Torej se sestoji iz samih plinov, rudninske snovi pa prihajajo v poštev le v okostju.

Okostje se sestoji iz 208 kosti, število mišic je različno, približno jih je 501, ki so porazdeljene takole: v prsni duplini jih imamo 190, v glavi 63, v rokah 98, v spodnjih okončinah 104, prebavnih organih 46.

Moški možgani imajo srednjo težo 1500 gr, ženski pa nekoliko manj. Človek, ki diha mirno, zadaha 16—19 krat (vdih in izdih) na minuto in izdihne 500 cm³ zraka (1/2 litra). V zraku, ki ga vdihavamo, ki je nujno potreben življenju in človeku izogrevanje vseh razpadlin in stare ropotije, ki

in krvno ožilje pobira po telesu, pripelje po desni strani v srce in nato v pljuča. V izdihanem zraku je pa 100 krat več ogljikovega dioksida (CO₂) kot v vdihanem. Produkt gorenja v pljučih je isti kot pri gorenju drv v peči, in sicer ogljikov dioksid, ki odhaja pri dimnikih na prosto, nato pa služi rastlinam kot nepogrešljiva hrana. V zraku je v velikih količinah in če bi ga ne vsrkavale rastline v listne luknjice in se z njim hranile, bi ne mogli obstajati.

Skozi obisti (ledvice) se s filtracijo prečisti dnevno okoli 500 litrov krvi. Obisti z obema sečnima cev-kama (desno in levo) in sečnim mehurjem tvorijo izločevalni organ.

Crevesje je dolgo 10—12 metrov. Ploskovna površina telesa znaša okoli 15 tisoč cm². Las imamo na cm² 250—270. Pri svetlosilcih je to število še večje. Dolžina las pri ženi se centi na preko 80 cm. Telesna temperatura zdravega človeka znaša 36° C — 37° C, zjutraj je manjša, proti večeru se nekoliko dvigne.

paradižnikovo omako. — Večerja: Testenine z guljažem; cvetača; sir.

SREDA: Zdrob na juhi; mesne pogalice; krompirjev pire; radič. — Večerja: ribe; fižol; radič; kompot.

Ocvrte rižve kepe

100 gr. riža skuhamo v pol litra mleka, kateremu dodamo nekoliko masla, malo soli, žličko sladkorja in naribane limone. Ko se shladi, vmešamo žlico ruma, tri rumenjake in 50 gr. moka. Vse dobro premešamo, nato pa pustimo nekaj ur počivati. Preden cvremo, dodamo sneg tih beljakov. Kepe riža zajemamo z žlico in jih devamo na vroče maslo. Ocvrte kepe potresemo s sladkorjem.

Rumena omaka

Na 20 gr. masla zarumenimo žlico moka ter zalijemo z dvema zajemalkama vode, v kateri se je kuhala riba. Ko moka dobro prevre jo potegnemo z ognja in zamešamo vanjo dve žlici olja, jajčni rumenjak na koncu pa dodamo še sok pol limone in poper; omako vlijemo na ribo, ki jo okrasimo s peteršiljem. Ta omaka ne sme biti preveč tekoča in zadostuje za ribo ali del ribe, ki tehtja 300 do 400 gr.

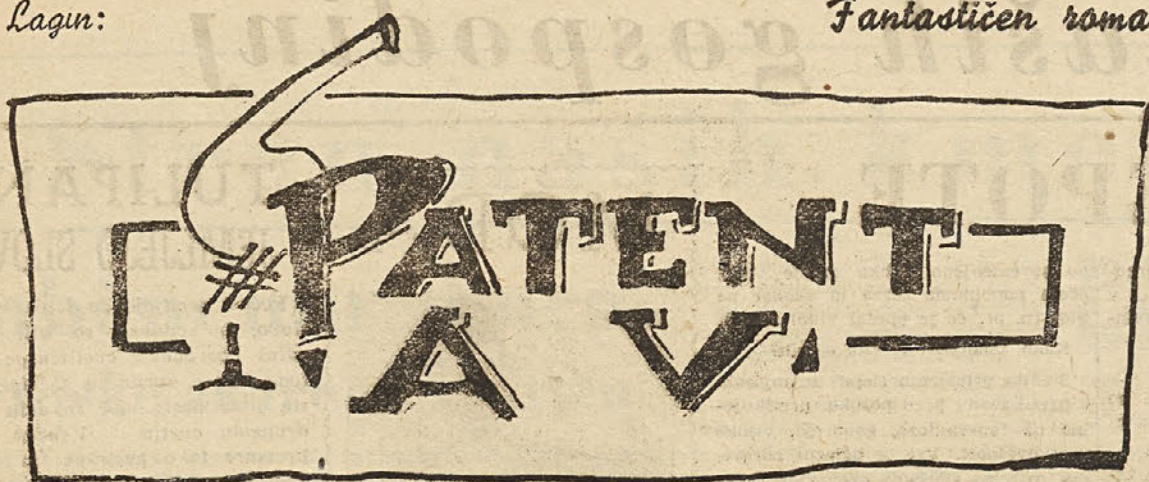
Testenine z gnjattjo

Kuhane testenine stresi v vrelo maslo, ko so vroče, primešaj malo kisle smetane, fino narazane gnjati ter pusti, da se vkuha. Ko se ohladi, primešaj naribane parmezane in peči v pekaču, potresenem z drobtinami.

Nadaljevanje recepta, Češnjev štrkelj iz prejšnje številke.

NADEV: 1 in pol kg češenj, 70 gr krušnih drobtin, 50 gr krušnih drobtin, ocvrtih na 50 gr masla, 150 gr sladkorja, 50 gr masla v koščkih, s ok pol limone in naribana limonova lupina.

Ko odzvamemo češnjam kosti, jih vmešamo s 70 gr krušnih drobtin ter jih potresemo po testu, vrh tega pa ocvrte krušne drobtine, sladkor, maslo, limono.

Ko so začeli zakopavati neznanega otroka, so ugotovili, da je plavolas. Pedro Gargo pa je bil kostanjev las. In zopet so padale psovke na račun bakbuškega direktorja, ki ni bil navzoč. Toda ni bilo misliti, da bi znova začela iskati. Pokopali so mrliča in o tem nista več govorila. Za vsak primer pa sta ukazala, naj bo mali grob negovan.

In v teh trenutkih, ko so predstavniki prokuratora odkopavali malo gomilo na trati, ki jo je oblikovala mesečina, so se v Vanderhuntskem sručenju najbolj protislovne strasti. Kako dobro je bilo, da je tedaj prisilil Midruba, da se je odpeljal k znanemu zdravniku! »Vid' te, predragi Midrub, kakšne prazne marnje so to!« Na drugi strani pa mu je srce zastajalo pri misli, da bi utegnili odkriti goljufivo zamenjo. Na Vanderhuntovo srečo in na nesrečo mnogih stotisočev ljudi nista bila navzoča pri odkopu ne gospa Gargo ne Magaraš. In tako ni imel kdo odkriti zamenjo.

Bilo je že po polnoči, ko sta oba avtomobila, ki sta čakala pri vratih zavetišča, obrnila nazaj. Ekspedicija v mesto Lomm se je končala brez uspeha: gospod Alfred Vanderhunt je ukanil svoje nasprotnike.

Takoj potem, ko je bil v časopisih objavljen poslednji govor doktorja Popfa, je gospod Vanderhunt s svojstveno mu natančnostjo in preudarnostjo sestavil načrt, v katerem je preračunal vsa mogoča naključja. Predvsem se je bal, da se ne bi njegovega priimka spomnila gospa Gargo. Pri tej priliki so se tretjič usule kletve na glavo nesposobnega ravnatelja bakbuškega zavetišča. Pozneje, po Magaraševem odhodu, se je pridružila še skrb, da ne bi Magaraš spravi v zvezo Popfovih besed s tem, čemur je bil priča v Vzornem zavetišču. Toda čas je mineval in nobeden od Vanderhuntskih poročevalcev ni poročal o značilnih kakšnih nevarnostih. Ali zgodba o izjavi Buka Susa je pokazala, da se ne sme delj obotavljati. V dveh dneh so bili gojenci in oprema zavetišča preseljeni v drug, še bolj oddaljen in odljuden kraj. Semkaj pa so pripeljali nove gojence in novo opremo.

Prenaporna bi bila za potnike takojšnja vrnitev v avtomobilu v Mesto velikih žab. Zato je Magaraš predlagal svojim sopotnikom, naj si odpotujejo dan ali dva v Pelepu pri njegovem prijatelju Evgenu Cimmaronu. Z veseljem so sprejeli to povabilo.

Bivši šampion jih je sprejel z očitnim in iskrenim veseljem dobrega in gostoljubnega človeka. Za časa stavke se je njegova restavracija izpremenila v klub. Vsake dve uri so napolnili prostore pelepški meščani, ki so prihajali poslušati redno oddajo biltena po radu. Zdaj, ko se je začel drugi bakbuški proces, je bil bilten dvakrat tolikšen kakor prej. Namesto petnajst minut je oddaja trajala pol ure. Poleg poročil o stavki je radlo poročal tudi o razvijanju procesa.

Kje je bila razvita počasnost sodnika Ursusa? Obtožnica, postavljena na pesek, se je naglo rušila pod pritiskom nespornih izpovedb prič obrambe. Novi tožilec (gospodu Pappulu se je zdelo najbolj pametno, da je nenadoma obšel) ni mogel vztrajati in tudi ni resno vztrajal pri nesmiselnih in smešnih izpovedbah prič obtožbe spricho navzočnosti predstavnikov tiska iz vsega sveta. Glavno pričo obtožbe Buka Susa so pripeljali pod stražo na proces. Pri soočenju z doktorjem Astro-ljabom in njegovima dvema sodelavcema ni vzdržal. Ko mu je Kornelij Eduf postavil nekaj nenadnih vprašanj, se je razjokal. Po opisu, ki ga je prinesel radijski bilten, je bil to kaj zoprni prizor. Ko so mu prinesli vode, je začel dolžiti Dana Pappula, ki ni bil navzoč v dvorani. Če bi ne bilo Dana Pappula, da bi bil takoj priznal krivdo. Toda gospod Dan Pappula mu je svetoval, naj v nobenem primeru ne prizna napada na Manhema Beroime. »marveč naj prizna samo to, da je oropal trgovca v mestu Žužaru. Nastal je nezaslišen škandal, ki je pomenil za »bolnega« prokurorja kup neprijetnosti, iz katerih se bo težko izvlekel.

Dvajsetega aprila, na četrti dan procesa, so porotniki soglasno ugotovili, da sta Stifen Popf in Sanho Anejro nedolžna krivde v smislu obtožnice.

Besede staroste porotnikov je vsa dvorana pozdravila z burnim ploskanjem. Celu Teku Ursusu se je zdelo potrebno, da upodobi na svojem pohnem obrazu nekaj, kar naj bi bilo podobno nasmehu, in je na splošno začudenje pokazal svoje sijajne bele umetne zobe.

Oproščena pripornika so nesli na ramenih iz dvorane. Na ulici, pred sodnijskim poslopjem, jih je pričakovala ogromna množica. Začel se je miting, poslednji, zaključni miting, ki ga je sklical Komite za obrambo Popfa in Anejra.

Ob šesti uri trideset minut zvečer se je sestal v Mestu velikih žab Centralni stavkovni komite. Pol ure nato je imel njegov predsednik govor po radu. Čestital je delovnemu ljudstvu Aržanteje in vsega sveta na zmagi, se mu zahvalil v imenu komiteja za vztrajnost in proletarsko solidarnost ter sporočil, da se ob dvanajstih ponoči konča stavka v Aržanteji. Vsi stavkajoči naj gredo na delo.

Osemindvajseto in zadnje poglavje

Minilo je leto dni.

Doktor Popf se je že davno preselil v Mesto velikih žab. Vztrajno, a brezuspešno se bori za svojo pravico na »Berenikin lek.« Čas, ki mu preostaja od hoje po neštetihi sodnih instancah, porablja za iskanje dela. Morda se bo to komu čudno zdelo, pa je tako. Nikakor ne more priti v noben znanstven zavod Aržanteje. In ne morda zato, ker ga ne bi priznavali za znanstvenika. Vsak zavod bi ga imel rad za svojega sodelavca, toda doktor Popf ima nezaslišane zahteve. Imeti hoče popolno svobodo pri raziskovalnem delu. A kar je glavno, zahteva poročstvo, da njegovi izumi ne smejo postati predmet kupčijskih kombinacij, temveč da se morajo izročiti v izdelovanje za blaginjo ljudstva.

Nobena znanstvena ustanova seveda ne more sprejeti takih pogojev.

Utrujen, toda v upolni vedrosti, poln preplelih stvariteljskih zamisli se vrača zvečer domov v malo stanovanje, kjer ga čakata Berenika in dobra vdova Gargo, ki pomaga v skromnem gospodinjstvu.

Buka Susa so že davno obsodili na tajni obravnavi bakbuškega sodišča in ga usmrtili s tako naglico, da bi se utegnili zdeti komu čudna, če ne bi upoštevali, da je Sus mnogo vedel. Za Buka Susa pa se ni nihče potegoval. Sicer pa ni za njim nihče žaloval razen njegove žene in hčerke.

Gospod Dan Pappula je hitro ozdravel od bolezni, zaradi katere ni mogel sodelovati na bakbuškem procesu. Slej ko prej je živahen, vesel in celo šaljiv, zlasti pri zasliševanjih. Izvrstno se počuti, mnogo dela in je pri višjem oblastvu dobro zapisan. Računa na premostitev k vrhovni prokuraturi, kjer si je že izbral toplo mesto, samo mora še nekoliko počakati, da se poležejo odmevi s procesa zoper Popfa in Anejra. Če bi mu tam izpodletelo, ne bo kdo ve kako nejevoljen. Po petih, šestih letih se bo dal izvoliti za guvernerja Battoške pokrajine: v tukajšnjih poslovnih krogih ima dobre zveze.

Sindiraka Cfardeja so iz razumljivih razlogov poslali na delo v inozemstvo za daljšo dobo. Vzlic zatrevanju doktorja Popfa je uprava akcijske družbe »Zavora« z blagajniškimi dokumenti v rokah dokazala predstavnikom prokuratorja, da v staležu družbe ni in tudi ni bilo nikakega Sindiraka Cfardeja. Tu je treba pohvalno omeniti preudarnost gospoda Prokrusta, ki je vodil vse sodelavce Cfardejevega tipa v staležu, podrejenem gospodu Padreleju, a ni bil v sestavi »Zavora.« Gospod Cfardeja preživlja svoje izgnan-

stvo sebi in delniški družbi »Zavora« v korist. Kopiči bogastvo in misli na žene in otroke.

Oče Francisko slej ko prej pase svojo čredo. Zlivo pridiguje ob nedeljah in praznikih, bere mašo in uživa neomajen ugled pri župljanih, zlasti pa pri župljankah. Še danes si šteje v zaslugu pridigo, ki jo je imel tretjega septembra. Seveda, »Berenikin lek« bi se moral imenovati prav za prav »hudičev lek.« Po besedah očeta Franciska so vsi nadaljnji dogodki dokazali, da je imel on prav »hudičev lek.« Po besedah očeta Franciska žabnik, a sam tega ni vedel. Takšnih primerov navaja cerkvena zgodovina več. In ker je neprosto voljni satanov sluga hotel obrniti svoj izum v blagor sirotam in revežem, ga je hudič obložil z vsemi mogočnimi in nemogočimi nesrečami. Le bogohojčemu in nesebičnemu usmiljenju milijonov vernikov se je zahvaliti, da je Gospod uničil spletko hudiča in kralja teme.

Taka razlaga obeh bakbuških procesov pa seveda ne more opravičiti sodnika Teku Ursusa. Spricho tega pa, da so sodniki v interesu neodvisnosti sodstva stalni, vrši sodnik Tek Ursus svoj pravosodni poklic še danes. Pač pa je postal previdnejši in se izogiblje grobim prekrškom zakona celo tedaj, kadar mora razsojati v sporih med delavci in njihovimi delodajalci.

Lekarnar Bamboli, njegova neugnana soproga in vsa njuna deca so živi in zdravi. Njihov gmotni položaj bi bil slab, če bi ne bilo steklenice z lekom, ki jo je gospod Bamboli hotel pošteno vrniti doktorju Popfu tisti dan, ko je bil oproščen. Toda Popf si je odlil iz steklenice samo nekaj petdeset gramov tekočine, drugo pa je pustil lekarnarju. Pri tem je izpregovoril nekaj stavkov, ki so ganili Bambolija do solz. V zvezi s temi besedami je začasno izročil vso skrb za lekarno ženi, sam pa si je izposodil znesek denarja pri znancih in v banki in se odpravil v oddaljeno stepno mesto, kjer je zbudil pravcati preplah, ko je nakupil devet sto petdeset prav mladih junčkov, ki so še skoraj sesali. A še večji preplah je zbudil, ko je po dvanajstih dneh prodal krajevemu veletrgovcu z živino devet sto petdeset vzrejenih bikov po ceni, ki je docela zadovoljila prodajalca in kupca.

Polovico dobička od te čudovite operacije je vzel Popf za svoje opremljenje, zakaj požar mu je uničil vse, kar sta imela z Bereniko. Drugo polovico je moral obdržati Bamboli zase, čeprav se je branil. To je zadostovalo za poravnavo dolgov, ki so požirali skoraj vse dohodke lekarnarja, in poštena družina je bila zdaj preskrbljena vsaj do prihodnje krize.

Gospod Primo Padrele vodi tvrdkine posle s prejšnjo spretnostjo in srečo. Postal je dobrodelnik. V vsej deželi zida vzorna otroška zavetišča z imenom Avrelija Padreleja. Vanje sprejemajo samo dečke. Čudna muhavost!

Vsa ta zavetišča upravlja gospod Ogastes Karb, glavni pomočnik tvrdkinega poglavarja in upravni vodja njegovega sekretariata, za dobrodelnost. Še vedno je tako belorožnatih lic. Marsikatero dekle premožnih družin vzdihne skrivaj po zalem, dobro vzgojenem, skromnem Ogastesu Karbu, ki ga čakajo vse sreče. Njemu pa se ne mudi z ženitvijo. Čas dela zanj.

Gospa Gargo telefonira natanko vsakega dvajsetega dne v mesecu na uredništvo »Delavskega lista«, da bi jih tam opomnila na dogovor z njo. Enkrat v mesecu, zdaj že sedemnajstič, je v oglasnem oddelku natisnjena fotografija njenega rajnega moža, pod njo pa prošnja na vse, ki bi vedeli, kje je na tej sliki upodobljeni Pedro Gargo, da to sporoče na naslov: Mesto velikih žab, stodvainštirideseta ulica, 17.

Nihče ni vedel, kam je izginilo dva in šestdeset odraslih podobnih otrok, ki sta jih vzredila in izurila Alfred Vanderhunt in Sim Midrub. Zakotni listič, ki izhaja na Silimakuju, malem otočku na brezmejnem prostanstvu oceana, ležečem vstran od glavnih trgovskih poti, je prinesel neko nejasno vest, da je nekaj vojakov krajevne garnizije izvršilo grd zverinski napad na mlekarno ter ubilo gospodarja in vso njegovo družino. V prodajalni so vojaki vse preobrnilili, ne da bi se dotaknili blagajne, pač pa so odnesli nekaj pločevinastih škafel s cenanimi sladkorčki.

Če bi to vest prebrala Tomazo Magaraš ali Kornelij Eduf, bi bila našla v njej morda nekaj več kakor navadno poročilo o grdem ravnanju kolonialnih vojakov. Toda ta listič izhaja nekaj tisoč milj daleč od aržantejske obale, v prestolnici pa ni bil nihče naročen nanj.

Pred pol leta so ves svet preletele vesti o poskusih s torpedi posebnega tipa. Nekje v bližini otoka Silimakuja so s čudovito točnostjo torpedirali zastarelo bojno ladjo, ki so jo vodili po radu, in sicer s torpedom, ki jo je preganjal, ko da bi bil živ. Nič ni pomagalo, da je ladja svigala sem in tja, niti njene ostre, sto osemdeset stopinj znašajoče izpremembe smeri. Torpedo je zadel v ladjo in predrl njen debeli oklep. V tridesetih minutah se je preobrnila in potopila.

MARIE MAJEROVÁ

ROMAN

Najlepši svet

13

»Iz tega bo bržčas še velik gospod. Trikratni doktor hoče biti.«

»Kakšne skrbi si delajo danes ljudje«, je rekla Kozačka iz cukrarnice, »ne grmadijo samo denarja, ampak tudi časti. Mar se ne bi mogel sleherni zadovoljiti s tem, kar utegne en človek porabiti zase?«

»To je slabo razdeljeno na svetu«, je izpregovorila gosačka iz Hradčank. (Njen mož je delal pri zidarjih v Pragi in prihajal domov enkrat v tednu). Nekateri imajo toliko, da ne morejo nikoli vsega použiti, drugi pa se vse življenje ne najedo.«

»Naš Anton je tudi pravil«, je pristavila mlinarica, »da ni nobene pravice na svetu. Ko je prišel v mesto, se je jezil. Od česa žive ti pohajči? Kdo dela zanje? Nihče vendar ne živi brez dela, če ga pa sam ne opravlja, tedaj ga mora gotovo nekdo drug zanj opraviti.«

»No«, je izpregovorila Ana ostro ko britev. »ta bo trikrat doktor, a naši fantje trikrat nič... o nas dekletih niti ne govorim. Vlečemo to delo kot zvrhano naloženi težki lestvični voz, da bi nam kmalu žile v telesu popokale.«

Mlinske skubilje niso bile vesele. Tu so se dele same starejše, najete ženske, in to pač ni zabava. Dekleta, ki so bila po svetu, prostovoljne skubilje in dekleta s kmetij so se rajši izogibale mlinu. Čeprav se je gospod oče pokazal samo enkrat v vsem večeru, vendar ni njegov prihod nikogar izpodbudil. In tako so večinoma samo vzdihovali.

Ana je hotela še nekaj pristaviti, toda pri tem je zardela ko mak in umolknila. V veži so se oglasili težki koraki, odločno trkanje, in v vratih je stal Jaruš. Kuhinja se je razsvetlila, ko da je okno odprl. Ženske so začele šušljati, a gospa mama je pozdravila gosa.

Marija je bila ganjena, ko je spet zagledala svojega plesalca. Ni imel rjave suknje, ampak mesarski suknjič iz karirane volne. Vendar pa mu je podala roko še le poslednja, ker jo je bilo sram vstati iz svojega kotička. Saj je bila oblečena za doma, v zakrpanem krilu, ki ga je imela po materi!

Ves večer je le malo govorila, samo poslušala je živahno govorjenje ostalih, ki se je le tu pa tam zaiskrilo. Jaruš je sedel v kotu in kadil, dražil dekleta, metal vanje krušne kroglice, a dekleta so se smejala, da se je perje razletavalo in padalo nanj, ki je bil v poltemi. Prinesel je nekaj krajevnih novic in vse lepo razložil, kakor se spodobi sveta veščemu rokodelskemu pomočniku. Ni presojal stvari in dogodkov kot fant, ki misli samo na potratno in zabavo, marveč s stališča bodočega obrtnika in moža, ki mu gre po glavi korist.

Takoj prvi večer si je pridobil ugled vrlega dečka in resnega snubca, le da ženske niso moge uganiti, zavoljo katere Bilanskove prav za prav prihaja.

Na Lenko kajpak pri tem niso mislili. Ta je izginila na peč, ko se je pokazal Jaruš, in strpela pri knjigi do prihoda gospoda očeta, ko jo je naglo zaprla in skrila v senco. Prehod gospoda očeta skozi kuhinjo v zadnjo sobo, kjer je spal, je pomenil konec pukanja za tisti večer. Najete ženske so pokazale posebno pridnost prav v hipu, ko so imele nehati. Čakale so na mlinarično povabilo, ki ga je mogla nekajkrat ponoviti, da so oskuble peresce, pometle peresne rečlje in izpile čaj nekam površno in naglo, zlasti tedaj, če so slišale v sosedni sobi korakati gospoda očeta. Gospod oče je bil trdne korenike. Sledov zad-

njega krvavenja se je naglo otesel, bil je pa še mračnejši, govoril bolj zadržano in še manj. Jedu mu niso več dišale in tudi domačega gospodarstva ni več nadziral tako strogo in vztrajno kot sicer. Obdobja površnega nadziranja so se menjavala z obdobji pretiranega dlakocepstva, ko se je obregnil ob sleherni smet na dvorišču in prelezel hišo od podstrežja do kleti. Skozi kuhinjo je šel vselej kot zli duh. Mrak pred njim, mrak za njim. Iz mraka so švigali bliskajoči pogledi na vse strani. Ko je zagledal Jaruša, ki je vpricho njega vstal in spet udaril s petami po vojaško, je samo rekel:

»Aha, aha!«

Ne Ana ne Marija nista pospremili Jaruša. Skubilje so imele kaj govoriti vso pot.

»Danes je zunaj tema ko v rogu«, je rekla mlinarica, ko je zapirala vrata v vežo.

»Kje pa je Anton, da bi naju spremljal?« je vzdihnila Kaftanka in jezno dregnila Betino pod rebra.

Ti dve se po poti nista ukvarjali z Jarušem.

Pa tudi v mlinu niso ženske govorile o njej. Sestri se nista niti pogledali, skoraj se je zdelo, da se izogibata druga druge. Mlinarica je spravila prevleke s perjem na peč, Marija je postiljala. Ana je pripravljala v nečkah kvas za kruh. Roke je imela gole preko komolcev, lica so ji gorela: od napora ali razburjenja?

»Gospa mama, kam so šli vsi peharji?« je vprašala.

Mlinarica se je ustrašila, ker jo je zalotila pri dejanju, zavoljo katerega jo je hčerka že danes grajala.

»Peharji? Kaftanki sem jih nekaj posodila, se mi zdi.«

Ana je nerada poštojala, še bolj nerada pa dajala.

»Vidite, gospa mama«, se je hudovala Ana, »kam naj grem jaz ponje?« Preveč ste na uslugo nevesti.«

»Kaj vendar govoriš, Ana?« je osupnila mlinarica.

»Čudim se vam, gospa mama, da ne vidite sonca na nebu. Vsakdo ve, zakaj je babca vodila sem Betino. In jo še vodi.«

Mlinarica je nepremično obstala, kar je bil znak velike osuplosti.

»Je to mogoče? Kaj pa, gospod oče to ve?«

»Ne morem več gledati, kako jima vedno potuho dajete. Gospod oče! Ta bi jo oštel! Betina nič nima, s čim pa nas lo oče odplačal? Nikoli ne pojdemo iz hiše«, je dostavila jezno.

Mati je iztegnila roko, kakor bi se hotela braniti.

»Kakšen križ je z vami, moj bog! Vsi bi kar zbežali od doma. Nimate trohice srca.«

»Kaj pa dom«, je rekla ogorčeno Ana, »ali je imel sree za nas, kaj! Najbolje je naredil Jožef, ki se ni niti vrnil iz Nemčije, čeprav mu je hudo v svetu. Večno ne moremo tu biti. Anton bi se nam lepo zahvalil. Brž ko pride iz vojne, se bo hotel oženiti. Za nas je najbolje... ven!«

Mlinarica je še na postelji vzdihovala in se obračala. Ana je zaspala kakor hitro je legla. Naposled je v mlinu vse utihnilo. Brž ko je Marija, ki je spala v sobi z njo, zaslišala dihanje njenega spanja, je vzela iz žepa ogorek lojene sveče in hip na to je medla svetloba pokrila strop s senčnato obrisno podobo ogromne šivajoče roke. Marija je prižgala ogorek za ogorkom, kakor so prasketaje dogorevali, in si v njihovi migljajoči svetlobi skrivaj prišivala na jopico okrasni trak.

Mislila je nanj, zavoljo katerega je delala ta okrasek. Ali stvar se je vlekla. Na zaključek skubljenja pa Jaruša ni nilo, nato se je začelo naglo tajati. Obe sestri sta se vdajali spominom, Marija nežno in plaho, Ana z jezo in razdraženo, obe zaman.

Pomladna dela so zaposlila količkanj sposobne roke in marsikaj se je zgodilo, kar je navidezno obrnilo drugam misli sester. Njihova rodna občina je bila katoliška, odkar so pomnil ljudje; toda ta cerkev je komaj životarila, ni bila niti malo vneta ne vojskujoča. Sladkorna in nekatere druge tovarne v Brodu, ki so izvlekle vaške reveže iz deputatne revščine zato, da so jim nadele na vrat mezdni komat, so spuščale z dimom iz svojih dimnikov neprestano naraščajočo versko mlačnost in ljudje iz Hradčank so nehali hoditi v cerkev. A tudi kočarji in bajtarji so se dali najemati za mezdo, ki jim je prav prišla v gospodarstvu, zakaj razen zidov niso imeli toliko, da bi spodobno živeli. Ko so pa ves teden garali, so se v nedeljo udobno pretegovali na klopi, ali pa so se zbrali sredi ceste v spodnjih hlačah in copatah ter glasno politizirali. Nazaj je tudi žene napadla tovarniška mrzlica, pomanjkanje denarja in naraščajoča draginja jih je silila iskati nove in nove vire dohodkov. Dekleta in poročene žene pa so v nedeljo pospravljale ali prale, stari predsodki o gospodovem dnevu so ginevali, pravna načela so se izpreminjala in samo uvele ženske so hodile v prazne cerkve.

Škofija se ni več menila za boga, cerkev in božji hram in treba je bilo na nek način podneti ugašajoči verski ogenj. Od pomladi so v šolah brali okrožnico, da bo o binkoštih birma. h kateri pride sam škof. Takoj so bila vsa društva na delu, od pogrebne bratovščine do Sokola, v šoli so se z otroki vneta pripravljali.

Ko se je približal čas bezga, kalin in potonik, so postavili pred postajo slavočok s smrekovimi mlaji. Na dan škofovega prihoda so stali pred gostilno tuji pleteni vozovi postlani s slamno. Otroci so imeli s svežo mastjo namazane in s krtačo poglajene lase. Mali otroci na pragu so se smehljali z obrazi, umazanimi s češpljevo mezgo.

Malo pokopalšče pri cerkvi je dišalo po meti. Živi in mrtvi se tonili v visoki travi, ki je cerkovnik ni utegnil pokositi spricho nujnih priprav. Sorodniki in znanci so čakali na birmance. Pri vratih na pokopališču so stali mestni študentje in prežali na lepa dekleta.

»Njegova škofovska prevzvišenost je storila prav čudež. Zgnala je vsa dekleta v cerkev.«

»In psi iz vse občine se zbirajo pri župnišču. Priprave za pojedino so prevabljuje.«

»Za časa svetega Frančiška Asiškega svet ni bil tako požrešen.«

»Človekoljubi in prosvetljenci so pokvarili vse stvarstvo.«

Na maslu cvrta nema trska
potolaži danes to drhal
bolje kakor nek Mirabo
in govornik, kot sam je Cicero.

Rdečelični, s prvim mahom porasli študentje so stresali s svojimi grivami. Vsakdo je bil iskreno vase zaljubljen.

»Naše device prihajajo iz cerkve,« je izpregovoril mladenič, ki je bil sam obrnjen k cerkvi, medtem ko so drugi z gizdavo malomarnostjo obračali hrbet božjemu hramu.

Zdaj pa jih je premagala radovednost in ozrli so se ko na ukaz.

film

O novjših ruskih filmih

NAJNOVEJŠI RUSKI FILMIH
Sovjetska filmska umetnost doživlja zlasti po vojni izredno velik razmah in danes se vsi narodi Sovjetske zveze zdelujejo filme v domačem jeziku. Med vsemi pa je najpomembnejša ruska filmska proizvodnja, ki je zadnje čase stvarila vrsto novih, zanimljivih in umetniško dognanih filmov.

MILADA GARDAN

Novi roman Aleksandra Fadejeva, Milada garda, ki smo ga nedavno dobili v slovenskem prevodu, bomo kmalu videli tudi v filmu. Velik uspeh romana, ki je danes med najbolj čitanimi deli v Sovjetski zvezi, je dal namreč povod, da je bil roman, najprej dramatisiran, nedavno so po njem priredili scenarij za film, ki se že snema.

Film so priredili moskovski ateljeji, kjer je znani režiser Gerasimov zbral za film skupino mladih igralcev in režiserjev, s katerimi je najprej temeljito in kritično obdelal scenarij, da bi bil film čim bolj veran prikaz junaske in tragične usode sovjetskih mladincev in mladink v domovinski vojni. Režiser si je zaadal nologo, čim bolj realistično prikazati brezkompromisni odpor sovjetske mladine v industrijskem bazenu Donbasa proti nemškim okupatorjem, nje požrtvovalnost in pripravljenost žrtvovati tudi življenje za domovino. Ze zaradi velikega uspeha Fadejevega romana pričakuje sovjetska javnost, da bo tudi film v celoti uspel, zlasti še, ker bo film delo izkušenega in priznaneega režiserja.

Po prvih posnetkih v moskovskih se nedavno pričeli snemati v Donbasu, kjer so živeli in umirali junaki Milade garde, in prav pred kratkim so končali snemati, tako da bo premiera filma že kmalu.

RUSKO VPRAŠANJE

Na platnu bomo videli tudi rusko vprašanje, znamenito politično dramo Konstantina Simonova, ki jo z velikim uspehom uprizarjajo mnoga gledališča Evrope, med njimi tudi slovensko gledališče v Trstu. Scenarij za film je po romanu napisal pisatelj sam, ki je zgodbo razširil in jo tudi sicer priredil za film. Na način bo ta aktualna igra iz življenja v sodobni Ameriki, ki je vzbudila pozornost po vsem svetu, postala še bolj popularna in bo najširši množicam prikazala, kako postopa kapitalistična Amerika do

svojih državljanov, ki se bore za resnico in poštenost v odnosih med narodi. Drama kot film, prikazuje namreč usodo ameriškega časnika, ki po potovanju v Sovjetski zvezi neče napisati tako knjigo kot to zahtevajo njegovi kapitalistični gospodarji, lastniki časopisov, da namreč Sovjetska zveza hoče in pripravlja vojno. Časnikar napiše knjigo po svoji vesti in prikaže Sovjetsko zvezo tako kot je, kot demokracijo urejeno državo, ki se bori za mir na svetu. Zato izgubi sicer službo, ženo, stanovanje in je popolnoma onemogočen, vendar vstaja pri svojem stališču in borbah za poštenost in mir med narodi.

Aktualnost snovi, dobri igralci in režija enega najposlednejših mladih sovjetskih režiserjev Mihaila Romma, opravičujejo nad vse velik uspeh

POVEST O LJUDSKI DEZELI

Med najnovejšimi filmi, ki jih že predvajajo, je glasbeno umetniški film v barvah, Povest o Sibirski deželi.

To je film, v katerem sta pisatelj in režiser prikazala preobrazbo Sibirijske, ki je bila nekdanja dežela izgnancev, v teku petletja pa se je spremenila v moderno deželo. Razen tega pa sta ustvarjalca filma prikazala povezanost sovjetskega umetnika z ljudstvom in veliko ljubezen ljudstva do umetnosti.

Film nam pripoveduje o mlademu umetniku-planistu, ki se iz vojne povrne s pohabljenim roko, kar mu onemogoča nadaljnje glasbeno umetniško delovanje. Ves obupan odide svojo ožjo domovino Sibirijo, kjer pa v dotiku z domačimi kraji in ljudmi premaga obup in postane znova umetnik, s tem da napiše slavošpev svoji domovini, simfonijo: Povest o Sibirski deželi.

Glavno vlogo igra znani sovjetski igralec Vladimir Družnikov, posebnost filma pa so njegova barva in glasba. Film je barvan, vendar njega barve niso nenaravne in ostre, temveč mnogo bolj mehke kot običajno, a obenem sočne. Zlasti slike naravnih lepote Sibirijske ustvarjajo gledalcu močne vtise. Tudi filmska glasba je nekaj posebnega; odlomke simfonij in drugih umetnin Čajkovskega, Chopina, Rahmaninova in drugih preletajo obredno in ljudske pesmi in tvorijo z njimi zlito muzikalno enoto.

Po sovjetskih kritikah je to eden izredno uspešnih najnovejših filmov.

TORTILISKOLO predmestje

JOHN STEINBECK

Ilustrira B. GROM

175. Sredi noči je Dannyjeve prijatelje nenadoma prebudil ropot. Vedeli so, da je Danny, toda čim so vstali, ga že ni bilo več. Klicali so ga, prosili, naj se vrne, toda v odgovor je priletel kamen in zvrnil Joa na tla. 176. Malo koristi so imeli od hiše, kajti Danny jim je odnesel vse: stole, živež in tudi železno peč, ki jo je odvrget na trati. Ko pa je ukradel še Piratov voziček niso mogli nič več zaslužiti. »Smo mar kaj zagrešili, da nas Bog tak o kaznuje?« je stokal Pablo.

177. Prijatelji so zalovali za svojo nekdanjo srečo in niso nič več razpravljali o Korneliji Ruiz; opustili so vsako moraliziranje in slišati je bilo le: Danny je oropal, ukradel, se stregel itd. Neke noči se je Danny zopet priplazil in odnesel Pilonu čevlje. »To je prav zločin,« so se razburjali tovariši. Moramo ga ujeti, zvezati na posteljo in poskrbeti za njegovo zdravje. 178. Torellijev obraz je redko kdaj izražal kaj drugega kot jezo ali sum. Torelli ni nikdar hodil na obiske, zato je bilo nekaj izrednega, ko je nekega jutra zavil proti Dannyjevi hiši. Otroci so se umikali njegovemu zlobnemu nasmehu, psi so stisnili rep med noge in se boječe ozirali. Nebo je pokrivala megla in tudi ljudje so bili tistega jutra mrli.

179. Torelli je bil srečen, ker je nosil v žepu dragoceno listino. Od casa do casa se je potipal, če je ni izgubil. »Gadje gnezdo, vas bom že razgalil; o kako jih bom vrgel na cesto, je ponavljal in vzdaval Dannyjevemu prijateljem najgrše primke. »Mislili so, da me bodo uničili, odnesli hišo, ženo. Bodo videli, kaj zmore Torelli.« Z dreves je kapljalo in galebi so žalostno gruli in Torelli se je bližal Dannyjevi hiši kot zla usoda. 180. V Dannyjevi hiši je bilo zelo žalostno. Prijatelji so si prinesli ukradeno peč s trate, jo zakurili in sedli okrog nje, Jonny Pom Pom pa jim je pripovedal zadnje novice iz Tortiljskega predmestja.

Radio TRST

SPORED VAŽNEJSIH ODDAJ RADIA TRST II (val. dolžina 203,6)

od 23-5-1948 do 29-5-1948

Nedelja: 9.30 Kmetijska oddaja; 13.00 Glasba po željah; 13.15 Dvorak: Slovanski pleš; 16.30 Slovenske popevke; 19.00 To kar vsakdo rad posluša; 20.00 Musorgski: Slike z nastave; 21.00 Vesela oddaja; 21.00 Verdi: Othello, opera v dejanjih.

Ponedeljek: 12.10 Ruske pesmi; 13.30 Iz čeških oper; 19.00 Slovensčina za Slovence; 20.10 Bach: Violinski koncert v d-molu; 21.15 Simfonični koncert.

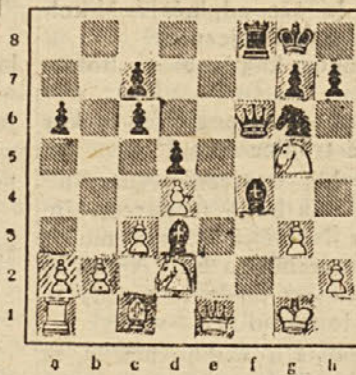
Torek: 13.30 Španska narodna glasba; 18.15 Odlomki iz del Brahmsa; 20.00 Simfonični koncert; 21.00 Slušna oddaja; 13.00 Glasba po žel-

ljah; 13.45 Chopinove etude; 18.15 Klavirski koncert pianista Gabrijele Devetaka; 20.00 Glasba raznih narodov; 20.45 Iz opernega sveta; 22.30 Zabavni orkester.

Četrtek: 12.10 Pesmi jugoslovanskih narodov; 19.00 Slovensčina za Slovence; 19.15 Koncert komornega zbora; 20.00 Češka lahka glasba; 21.00 Radijski der; 22.30 Vški kvintet. Petek: 12.20 Operne uverture in fantazije; 13.00 Glasba po željah; 18.15 Slovenske pesmi pojejo fantje s Krasa; 18.30 Gershwin: Klavirski koncert; 20.10 Na saksofon igra Dražil Srčko; 21.00 Simfonični koncert.

Sobota: 13.00 Solistična glasba; 13.40 Partizanske pesmi; 18.15 Glasbena fantazija; 20.45 Iz opernega sveta; 21.25 Pisan spored slovenskih narodnih pesmi.

ŠAH

V 11. kolu je sovjetski vele mojster Keres z novo potezo v »Siesta« varianti španske otvoritve kot črni spravi svojega holandskega nasprotnika dr. Euweja v hudo zadrego in zmagal po razmeroma kratki in ostri borbi.

Španska otvoritev: Beli: dr. Euwe, črni Keres. 1. e2-e4, e7-e5, 2. Sg1-f3, Sb8-c6, 3. Lg1-b5, a7-a6, L. Lb5-a4, d7-d6, 5. c2-c3, f7-f5. Ta ostra poteza je bila pred 20 leti zelo priljubljena ter nosi naslov »Siesta« varianta po turnirju v Budimpešti 1928. leta. Pozneje se je pa v turnirjih redko pojavljala, ker je teorija trdila, da je za belega ugodna, 6. e4xf5. Lc8 x f5,

Partije s svetovnega šahovskega turnirja so za teorijo otvoritev zelo važne. Skoro vsaka partija prinaša nekaj novega. Otvoritve, ki so skoraj popolnoma izginile iz turnirskih prakse, se ponovno pojavljajo z novimi ojačitvami. Posebno je v tem turnirju priljubljena španska otvoritev. Čeprav je ta otvoritev stara že nekaj stoletij, ima še vedno nelzmerne možnosti novih poti, ki so še neraziskane in bodo analitiki imeli še mnogo dela.

Ta kratka partija nazorno prikazuje, kako ogromna je premoč sovjetskih vele mojstrov nad ostalimi vele mojstri po znanju otvoritev. Dr. Euwe, ki je poznan kot eden najboljših poznavalcev šahovskih otvoritev, je tudi v tej kratki partiji moral kapitulirati pred sijajnim ruskim igralcem Keresom. Ing. Sikošek Boris

7. d2-d4, e5-c4, 8. Sf3-g5. To je še najboljši odgovor. Slabše so poteze 8. Lg5 in 8. d5, 8. —, d6-d5, 9. f2-f3, e4-e3! Črni žrtvuje kmeta. Slabo je efx10. Df3 pa tudi h6, 10. fexh11. ker bi itd. kakor govore analize. To močno potezo, ki popolnoma poži to skoraj izumrlo varianto, so iznašli sovjetski analitiki. 10. f3-f4. —. Beli ne sme vzeti kmeta na e3 z 10. Le3x ker bi močno oslabil kraljevo pozicijo, 10. — h6, 11. Sh3 Lh3x 12. ghx. Z igrano potezo beli pripravi mesto za svojega konja z namenom, da kmeta e3 kasneje vzame. 10. —, Lf8-d6, 11. Dd1-f3, Dd8-f6, 12. Dfx3+, Sg8-e7, 13. La4xc6+, —. Skoda močnega lovca, ki bi bil za obrambo kraljevega krila preko d1 jako potreben. 13. —, b7xc6, 14. 0-0, 0-0, 15. Sb1-d2, —. Beli ima že težko igro. Ima težave z razvojem svojih figur. Za žrtvovanega kmeta ima črni dva sijajno postavljena lovca in močan napad na slabo kraljevo krilo. 15. —, Se7-g6, 16. g2-g3, —. To je slabo ter vodi v izgubljeno pozicijo. Dobre poteze je pa že težko najti. 16. —, Ta8-e8, 17. De3-f2, Lf5-d3. Vse figure so v akciji in beli mora samo pričakovati glavnega udarca. 18. Tf1-e1, Te8xe1, 19. Df2xe1, Ld6xf4!! (glej diagram!) Ta žrtve lovca popolnoma razruši belo kraljevo pozicijo. Beli mora žrtve sprejeti, ker n. pr. 20. De6+De8 21. Se6xLe3+ 22. Kh1, Tf1+! 23. Sfx sledi Le4 mat. 20. g3xf4, Sg6xf4, 21. Sd2-f3, —. Na Sgf3 takoj dobi partijo. 21. — Dg6x 22. Dg3, Se2+ in šah. 21. —, Sf4-e2+, 22. Kgl-g2, h7-h6, 23. De1-d2, Df6-f5, 24. Dd2-e3, h6xg5, 25. Lc1-d2, Ld3-e4. To takoj odloči. Črni dobi še eno figuro. Dr. Euwe se takoj vda.

Ta kratka partija nazorno prikazuje, kako ogromna je premoč sovjetskih vele mojstrov nad ostalimi vele mojstri po znanju otvoritev. Dr. Euwe, ki je poznan kot eden najboljših poznavalcev šahovskih otvoritev, je tudi v tej kratki partiji moral kapitulirati pred sijajnim ruskim igralcem Keresom. Ing. Sikošek Boris

ŠPORT

Izdatne zmage vodečih

To nedeljo je bilo le pet tekem za prvenstvo Tržaškega ozemlja. Nič nepričakovane se ni zgodilo, samo nekateri rezultati so nekoliko nenavadno visoki. Tako je Skedenj premagal Costalunga s 6:0. Pa tudi Magdalena je imela s Tovarno dokaj »srečno«: rezultat 4:1 ima lepo vrednost. Nabrežincem to pot ni šlo dobro kot zadnjič in prepustiti so morali obe točki Sv. Anli (3:1). Zanimiv je bil potek igre med Miljami in Umagom. V prvem polčasu je vodil Umag z 2:0. V drugem pa so Miljanci zaigrali s tako voljo, da je končna zmaga s 3:2 pripadla njim. Igralci iz Izole so igrali na Proseku proti Rojančanom. Pokazali so boljšo igro kot Rojančani in tudi postavili čist rezultat 2:0.

Lestvica

Skedenj	25	16	6	3	87	29	38
Magdalena	25	14	8	3	56	28	36
Drcher	25	14	7	4	46	23	35
Sv. Ana	24	15	4	5	40	20	34
Izola	25	13	8	4	44	36	34
Piran	24	13	4	7	42	25	30
Aurora	24	13	4	7	37	38	30
Umag	26	8	9	9	52	37	25
Milje	25	9	4	12	41	46	22
Tov. strojev	24	7	10	24	35	31	
Costalunga	25	8	3	15	37	57	19
Ponziana	24	7	4	13	43	40	18
Pristanišniki	24	6	5	13	21	40	17
Nabrežina	26	6	4	16	28	63	16
Montebello	24	4	4	16	28	54	12
Rojan	25	3	6	16	16	60	12

Ponziana si je opomogla

Prejšnji teden sta odigrali prvenstveno tekmo v Splitu domači Hajduk in beogradska Crvena zvezda. Pred

7000 igralci je v lepi in zanimivi igri zmagal Hajduk, ki je bil stalno v premoči, s 4:0. Po tej tekmi je moštvo Hajduka odpotovalo na turnejo po Češkoslovaški, Crvena zvezda pa proti Trstu.

V nedeljo je bila samo ena igra v tekmovalstvu za jugoslovansko državno prvenstvo in sicer v Trstu med Ponziano in beogradske Crvene zvezde. Ponziani so bile točke nujno potrebne, da se pomakne nekoliko naprej v lestvici, čeprav bi Crveni zvezdi tudi ne škodile. Gostje so imeli sicer med sabo odličnega Mitčica, kar pa ni zadostovalo za zmago. Ponziana je zaigrala bolj zagrizeno in končno uspela zabiti gol, ki ji je prinesel zmago (1:0). S tem uspehom je Ponziana pustila za seboj Metalca, Vardar, Spartaka in Sarajevo.

Lestvica

Dinamo	17	13	1	3	51	19	27
Hajduk	16	10	2	4	36	13	22
Partizan	16	8	4	4	36	21	20
Lokomotiva	17	6	5	6	20	18	17
Cr. zvezda	15	5	6	4	23	18	16
Metalca	17	3	8	6	14	23	14
Lj. Ponziane	15	5	4	6	17	32	14
Vardar	17	4	4	9	20	38	12
Spartak	16	5	1	10	18	33	11
Sarajevo	17	2	7	8	18	35	11

Ljubljanska Enotnost je gostovala na Reki. Dasi njeni igralci niso igrali slabo, razen obrambe, je vendar Kvarner z odlično igro napada zmagal s 5:3. Budućnost iz Titograda, ki je imela v gosteh Rabotniškega iz Skoplja, je pa zmagala kar za 10:0!

Svetovni prvaki, ki še dolgo ne bodo najboljši na svetu

Anglija : Italija 4:0

V Italiji je bil nastop angleške enajstorce napovedan za 16. maj, dogodek, ki je že dolgo prej zasenčil vse ostalo športno dogajanje. Italijani sicer niso v naprej razglašali, da bodo zmagali, kajti to bi bilo glede na nasprotnika ne samo zelo nespametno, ampak tudi smešno; vendar je marsikje gorel krepak plamenček upanja. Italijani so pripravili moštvo prvaka Torina, ojačeno s tremi igralci iz Juventusa, Milana in Fiorentine. Angleži pa so prišli s postavo, ki je bila sestavljena iz raznih klubov, le dva igralca sta bila iz istega moštva.

Angleški športni novinarji niso prikrivali, da računajo z zmago lastnega moštva in medtem ko je Orange poročevalec »Evening News«: pogodil številko angleških golov in milostno dovolil Italijanom še častni gol (4:1), pa je Pesketi od »Daily Mail«: kar odločno napovedal: 4:0 za Angleže bo. Malokdo je verjel, da bo prav ta rezultat točen, saj v dosedanjih treh srečanjih Italija nikoli ni tako strahovito izgubila niti v Londonu ne (3:2); dvakrat pa je igrala neodločeno; v Rimu 1:1, v Milanu pa 1. 1939. 2:2. (Taktir so prišli Angleži tudi v Beograd in izgubili z 2:1!).

Angleži so si postavili za nalogo zabiti čimprej gol, češ to bo Italijane demoraliziralo. To se jim je posrečilo. Čudoviti Mortensen, desna zveza, je že v tretji minuti tako presenetil italijanskega vratarja, da se je ganil ni. Potem je v 25. minuti zabil drugi gol srednji napadalec Lawton, dasi ga je sicer skoraj onemogočil italijanski srednji krilec Parola, edini italijanski igralec, ki je — poleg desnega branilca Ballarina — dobro opravil svojo nalogo. V drugem polčasu pa je Finney v treh minutah (v 24. in 27.) zabil dva gola in postavil končni rezultat. Da Italijanom sodnik treh golov zaradi raznih nepravilnosti ni priznal (nekateri trde, da teh nepravilnosti ni bilo), to ne bo prišlo v zgovor, ostal bo samo čist rezultat: 4:0. Sodnik Italijanov ni zadovoljil, toda če je bil povznan, da sodi tako važno mednarodno tekmo, je bil gotovo poznan kot sposoben sodnik. (Stvar zase je seveda, da sodi tako mednarodno tekmo človek iz Francove Spanije. In sodi jo tistim Angležem, ki so spremenili svoj prvotni načrt ter odklonili nastop v Pragi, češ da je

VODORAVNO: 1. pesem — del obleke; 2. mesto na Hrvaškem — kuhinjska priprava; 3. gaj — neobut — kratka dobrodelna ustanova; 4. šport — sladka jed — žensko ime; 5. mesto v Franciji, znano iz zgodovine zaradi kapitulacije Francije — prepreka; 6. rimski hišni bog — vzklík ob bolečinah; 7. nemško koncentracijsko tabo-

Vsem telovadcem in vaditeljem!

Naš prvomajski nastop je uspel zelo dobro. To je vaša zasluga; le s sodelovanjem vas vseh smo mogli tako lepo izvesti proslavo praznika dela in mladosti. Kljub vsem oviram ste vztrajno vadili in tudi nastopili tako, da ste želi splošno priznanje.

Zveza društev za telesno vzgojo se vam zahvaljuje za vaše požrtvovalno sodelovanje. Vadite vaje še dalje, da bodo tudi okrajni nastopi čim boljši. Ze sedaj pa sklenite, da mora biti prvomajska proslava v 1949. letu še lepša in mogočnejša. To je odvisno od vas samih in vaše trdne volje.

DIRKA PROFESIONALCEV „GIRO D'ITALIA“

Nogometna tekma Anglija-Italija je imela pri zanimanju športnega občinstva močno konkurenco v dirki »Giro d'Italia«. Kakor podobne dirke, n. pr. »Tour de France«, tako tudi ta dirka ni tekmovalje posameznikov in športnih klubov, temveč je bolj tekma med tovarnami koles. Vsaka tovarna se udeleži dirke s skupino 7 mož. Tako n. pr. je znani dirkač Bartali načelnik moštva tovarne Legnano, Coppi vodi moštvo tovarne Bianchi, potem je tu Wilier-Triestina, ki jo vodi Tržačan Cottur, dalje Cimatti, Benotto, Atala, Arbos in še belgijska Lygie in francoska Peugeot; nekaj Svicarjev so pa sprejele v svoja moštva nekatere italijanske tovarne. Vsega skupaj torej 77 tekmovalcev, samih profesionalcev, ki morajo od 15. maja do 6. junija v 19 etapah prevoziti 3974 km. Te etape so različne: kratke in lahke, kjer se lahko bolj izkažejo tisti, ki so predvsem hitri, potem dolge, da tekmovalci pokažejo poleg hitrosti tudi izdržljivost, nekatere gredo po sami ravnini, druge spet dosega visoke alpske prelaze. Najdaljša je etapa Pescara-Bari (347 km), najkrajša pa Auronzo-Cortina v Dolomitih (90 km). Prevozi se dnevno po ena etapa; za počitek so določeni štirje dnevi.

Dirka se je pričela v soboto 15. maja. Na prvi cilj v Turinu (190 km) je prispel prvi Tržačan Cottur s pol drugo minuto pred drugim in naslednjimi ter z 9 minutami prednosti pred glavno skupino, v kateri so bili taki prvaki kot Bartali in Coppi. Ta prednost mu je zadostovala, da je še po drugi etapi (Genova-226 km), kamor je kot deseti prispel dobro minuto za zmagovalcem, še vedno ohranil prvo mesto v skupni oceni, za kar je zunanji znak roza majica. V tretji etapi so že odstopili Belgijci, ko so spoznali, da bo mogoče nekoliko prehitro vzdržati tak napor. Tudi po tretji etapi (Parma 243 km) je Cottur še vedno prvi, kajti na cilj je prispel v veliki skupini, ki je prispela

V TENISU JE ITALIJA ZMAGALA NAD JUGOSLAVIJO

V petek, soboto in nedeljo so se borili na igrišču zagrebškega Dinama predstavniki Jugoslavije in Italije v tekmovalstvu za Davisov pokal. Znano je bilo, da je imel letos odlične uspehe zlasti Cucelli, ki je premagal na raznih turnirjih Čeha Drobnya in Madžara Asbotha, medtem ko se jugoslovanski igralci niso mogli posebno pohvaliti. Vendar je že prvi dan nekoliko presenetil. Pokazalo se je namreč, da je Mitčič ponovno v formi in je Cucellija z odlično igro premagal v štirih setih 5:7, 8:6, 6:1 in 6:2. Toda drugi jugoslovanski igralec je tudi v štirih setih izgubil proti drugemu Italijanu M. Del Bellu 6:2, 6:3, 6:8 in 9:7. Iz rezultata prvega dne je bilo

torej razvidno, da bo odločilna važnost igra v dvoje v soboto. Zopet je prva dva seta odločil v svojo korist italijanski par s 6:0 in 6:3. Jugoslavan sta zaigrala kot treba šele v tretjem setu in ga odločila z 6:1 v svojo korist, a četrti set se je spet končal z zmago Italijanov (7:5), ki sta se pokazala kot mnogo bolj vigrana dvojica. V jugoslovanskem paru je marsikaj upropastil Palada, medtem ko se je Mitčič silno boril. S tem je bila zmaga Italije že skoraj zagotovljena. Gotova se je zdela zmaga Cucellija nad Palado in Mitčica nad Del Bellom. Končna zmaga je s 3:2 res pripadla Italiji, a ne tako kot se je mislilo, kajti zmagala sta Palada in Del Bello, poražena sta pa bila Cucelli in Mitčič.

Pomembna zmaga Italije pa v Italiji sami ni našla posebnega odziva. Tam so se vsi zagledali v nogometno tekmo med Anglijo in Italijo in pa v tako imenovani »Giro d'Italia«: in tako lastne zmage skoraj opazili niso. Človek bi pričakoval, da se bodo vsaj s to zmago nekoliko potolažili ob hudem porazu v nogometu — a to se ni zgodilo.

istočasno. Ker so tudi drugi tekmovalci Wilier-Triestine med prvimi (sem spada tudi zmagovalci) tretje etape L. Maggini, je po tretji etapi ta znanaka v vodstvu daleč pred drugimi. Cottur vodi v skupni oceni tudi po 4. etapi.

Uspeh jugoslovanskih nogometašev v inozemstvu

V okviru mednarodnega športnega tedna so odigrali v različnih mestih Francije še preostale nogometne tekme sindikalnih reprezentanc raznih držav. Tako je 13. t. m. Italija v Nici premagala Češkoslovaško z 2:1, v soboto pa je Jugoslavija v Ronbaixu premagala močno madžarsko moštvo z 2:1. Romuni so premagali Italijane s 5:0 in bodo igrali finalno tekmo z Jugoslavijo. Čehi, ki so jremagali Avstrijo s 4:2, so zasedli tretje mesto. V finalni tekmi v ponedeljek pa je jugoslovansko moštvo premagalo Romune z visokim rezultatom: 3:0. Gole so zabili: Woelfl 2 in kacijan 1. Predsednik francoske športne telovadne federacije dela je čestital jugoslovanskim igralcem in jim izročil pokal.

Hajduk zmaguje v CSR

Češki klub »Zlilina«: je za svojo 40 letnico priredil velik nogometni turnir, na katerem sodelujejo prvaki Poljske »Krakowia«, »Viktoria«: iz Plzna, »Zlilina«: in splitski »Hajduk«. V soboto sta se sestala v medsebojni tekmi Hajduk in Krakowia. Hajduk je v lepi igri zmagal z 2:0. Naslednjega dne pa je dosegel še lepšo zmago proti plzenski Viktoriji s 3:0.

Potem ko je reprezentanca Prage v Beogradu izgubila s tesnim rezultatom (1:0) z reprezentanco Beograda, kot smo že poročali, je igrala še

v Sofiji proti tamkajšnji reprezentanci. Tekma se je končala neodločeno 2:2.

Lahka atletika v Jugoslaviji

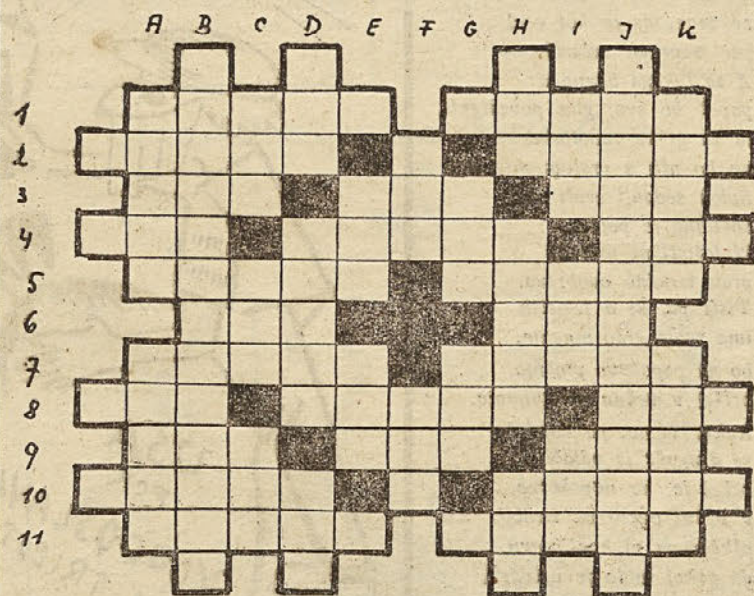
V Beogradu sta nastopili v polfinalu za kvalitativni pokal FLRJ moštvi Zagreba in Crvene zvezde. Atleti so med drugim dosegli naslednje rezultate: 100 m: Vanić 11.0; 400 m: Bulić 51.8; 1500 m: Djurić 4.11; 3000 m: Djurić 9.27; krogi: 1. Jevtović 14.25 (najboljši jugoslovanski rezultat letošnjega leta), 2. Jelišijević 12.89 m; kopje: Miloš 55.25 m; daljina: Bulić 6.21 m; višina: Zivković 175; 4x100 m: Zagreb 44.4. Zmagal je Zagreb v razmerju 61:53 točkami.

V tekmovalstvu med zagrebško mladostjo in Partizanom je zmagal Partizan z rezultatom 70:44. V posameznih disciplinah so dosegli: na 100 m: Stefanović 11.3; 400 m: Račić 50.78; 1500 m: Segedin 4.11.8; 3000 m: Mihalić 9.02.6; 4x100: Mladost 44.3; višina: Vuković 180; daljina: 1. Serčič 6.81, 2. Rebulja 6.75, 3. Marčelja 6.52; krogi: 1. Skoko 13.63, 2. Sarčević 12.95, 3. Zerjal 12.93; disk: Zerjal 45.82; kopje: 1. Vujačić 56.60, 2. Urbić 54.68.

Zenske so tekmoval v Subotici in Zagrebu. V Subotici so članice Spartaka premagale ljubljansko Enotnost s 45:35, v Zagrebu pa Mladost nad celjskim Kladivarjem s 43:37.

Z A B I S T R E G L A V E

K R I Ž A N K A

VODORAVNO: 1. pesem — del obleke; 2. mesto na Hrvaškem — kuhinjska priprava; 3. gaj — neobut — kratka dobrodelna ustanova; 4. šport — sladka jed — žensko ime; 5. mesto v Franciji, znano iz zgodovine zaradi kapitulacije Francije — prepreka; 6. rimski hišni bog — vzklík ob bolečinah; 7. nemško koncentracijsko tabo-

rišče — mornarica; 8. ogorki — zunanji izraz žalosti — ljudski odbor, kratica; 9. glej 3. dobrodelna ustanova — državno podjetje za proizvodnjo elektrike — po kosilu; 10. žensko ime — plin; 11. del rimskih amfiteatrov — gora ob Rdečem morju, znana iz sv. pisma.

NAVPIČNO: A. skladišče za žito —

mesto v Severni Afriki; B. dva slovenska pesnika; C. brez obleke — dih — osebni zaimek dvojine; D. tovarna zdravil v Ljubljani — ime, del naslova Gogoljevega romana — žensko ime; E. nakaznica — vojaška enota. F. rastlina — surovina; G. državica v Evropi — fizikalna organizacija Slovenije; H. zemeljski tečaj — hrib pri Beogradu — živalice; I. pevski zbor — moško ime — sanje; J. dva slovenska pisatelja; K. pomlad — pogorje v ZSSR.

Šifrirana anekdota

Filip 1 2 3 4 5 6 7 8 3 9 je
8 10 6 11 6 12 9 13 — 13 2 3
4 5 4 1 6 7 14 4 1 : »Ko 10 11
9 5 4 1 — 3 — 15 2 1, vam 10
6 16 17 4 1 — 8 18 11 4 19 4 —
7 2 5 — 17 13 2 15 2 1 9.« 13
2 3 4 5 4 1 6 7 14 9 — 8 6 — 1
20 odgovorili 13 4 z 21 4 8 4 5
9 14 6: »Ko«

Rešitev ugank št. 65

Razcepljene besede: 1. sedež, selev; 2. polje, polip; Kotor, kosti; 4. nalom, nabo; 5. potop, pošta; 6. misli, miraz; 7. senik, sence; 8. posel, poziv; 9. namen, namig; 10. lista, lišaj; 11. Taiu, Taras; 12. karat, kaša. Zivel prvi maj, praznik delovnega ljudstva.

Šifrirana anekdota. Nekdo je predstavil Napoleonu častnika, ki je bil znan strahopetec in dejal o njem, da ima kroglo v telesu. »Ta kroglo v telesu?« se je smejal Napoleon, »Edino, če jo je požrl.«

Besednica. Zima—miza, Ante—Etna, boira—torba, sloga—oglas, teloh—hotel, liga—igla, reja—Jera, Mura—Amur, Metohija.

Izid žrebanja

I. SIK CVETKA, Cepki 5, Dekani.
II. POVSIC MILAN, Domžale, Taborska 43.
III. KLINKON MARIJA, Tolmin.

Kupon št. 68

za nagradno tekmovalje
Ljudskega tednika

Odgovorni urednik

Jože Koren
Tiskala Zadruga tiskarna v Trstu

Prispevek „Kraške burje“ za nagradno tekmovanje za himno reških begunk

Kakor javljajo nedeljski tržaški listi, je Odbor za Reko (Comitato pro Fiume) razpisal nagradno tekmovanje za himno reških begunc. Poslati je treba besedilo in napev. »Kraška burja« je uvidela plemenitost in res nujno potrebo tega tekmovanja in je sklenila, da se ga tudi ona udeleži. Evo naš prispevek za himno reških begunk!

Dogodek v tramvaju

Stopil sem mu na kurje oko. Vi, ki vas je mati narava obdarila s tem prevelikom, veste kaj je to. Tudi jaz vem. Imam ga in preklinjam ga večkrat. Posebno, kadar so na vidiku spremembe vremena. Imam hčer, deset mesecev bo na zemlji te dni, in če me le poboža z nežno ročico po kurjem očesu, zardim od sramu, ker bi se skoraj spozabil in jo našeškal. A jaz sem oni dan stopil nekemu nanje, na kurje oko! V tramvaju je bilo to. Imel je kurje oko, vam rečem, da ga je bilo veselje gledati. Molelo mu je skozi usnje kot majhen hrib. On pa nič! Se pogledal me ni! Pričakoval sem sunek pod rebra ali zaušnico. Pa nič! Čakam minuto. Mislim sem: mož se koncentrira, zbira moči, da bo močnejše dregnili. Nič, vam rečem. Počakam, da opravi formalnosti z listom. Nič! Verjemite mi, zježila me je ta mirnodušnost. Kar zarjul sem nanj: »Ali me ne boste?« Teda se je obrnil: »Kaj vam pa je?« »Meni nič« sem dejal, »a vam sem stopil na kurje oko in pričakujem običajnega plačila za to.« Zasmehal se je, zakrohotal: »Ho, ho! Človek božji! Kaj je to meni. Le gazite po meni! Nili ne čutim tega. Vedite, da sem tržaški delavec. Vsi zakoni, vse oblasti so proti meni, vse tegobe me tarejo, zato pritisla na kurje oko niti ne občutim!«

„DOBRA VERA“ obtoženca in sodnika

Pred tržaškim sodiščem se je moral zagovarjati Carlo Chelli zaradi tega, ker so pri njem našli 3 (tri) pištole. Sodnik je Chelli-ja oprostil, ker je le-ta dokazal svojo dobro vero (buona fede). Tako se glasi kratko poročilo tržaških listov z dne 14. t. m.

Resnično nam je žal, da nismo prej vedeli za to razpravo. Tu bi se bili naučili nekaj novega in bi željni bralcem lahko postregli s podrobnostmi. Tako pa smo navezani samo na ugibanja. V dobri veri je n. pr. človek, ki misli, da ima prazen žep, pa najde v njem ukraden bankovec. Glede bankovca bi taka »dobra vera« že šla, šla bi mogoče še celo zaradi ene pištole. Ampak tri pištole! Te so namreč nekoliko težje in večje nego skromen bankovec. Ne verujemo, da bi bil kje kak sodnik, ki bi se dal prepričati, da imaš pri sebi tri pištole in da ne veš zanje. »Dobra vera« obtoženca je morala torej biti drugačna. Najbrže je sodniku dopovedal, da ni vedel, kakšnim koristnim namenom služijo pištole, odnosno, da je mislil, da so to nalična peresa, vžigalniki za cigarete, priprave za izdelavo makaronov in špagetov ali kaj podobnega. To je seveda nekaj drugega. Cudeži sicer dandanes niso več moderni, toda v Trstu je pa kaj takega le mogoče, kakor je v Trstu še marsikaj mogoče.

In tisti naši napredni ljudje, ki so bili obsojeni na več mesecev zapora, ker so našli pri njih v podstrešju, karjavelo pištole, se lahko zdaj izrežejo od jeze. Prav jim je! Zakaj pa niso imeli »dobre vere«? Naj jim bo to šola za bodočnost. Tudi

Poje se ta himna po napevu naše poskočne »Jaz pa pojdem na Gorinjsko«; besedilo pa je sledeče:

Kdo bo kuhal, kdo pomival?
Kdo bo likal, kdo bo pral?
To zahtevajo na Reki
zdaj od mene. — Tak škandal!

Hočejo, da k stroju sedem,
šivam, tipkam brzih rok,
in otroke da negujem...
To naj bo življenja tok!

Urezali so se pošteno,
ker Rečanka ne gará.
Mene kliče preko meje
moja madre-patria.

Ce me ta ne bo redila,
me pa čaka aleat.
»Senjorina« bom postala,
mu skočila bom na vrat.

Puder, kreme in parfemi,
lišp, obleke so moj vzor.
Moja, sreča je le v senci
italijanskih trikolor.

Prava »esula« Rečanka
truda, dela ne pozna...
Bog ohrani vladu v Rimu,
eia, eia, alalá!

ZANIMIVOSTI

Nekdo je te dni zamenjal okno za vrata. Po vsej sili je želel priti skozi zamreženo okno v svoje stanovanje. Čudna zamenjava, kaj! No, so na svetu še bolj čudne zamenjave. Amerikanci so na primer zamenjali Trst za kolonijo. V Trstu so, pa mislijo, da so v koloniji. Zamenjali so Slovence za zamorce. Pride Slovenec k Amerikancu, a Amerikane misli, da ima črnca pred seboj. — Mož, ki je hotel skozi okno domov, se je končno streznil in ugotovil napako. Upajmo, da bo z Amerikanci tudi tako.

JUCA PIŠE PEPI

Draga Pepa!

Zadnje dneve v našem mestu nastopila je sopara, ki te prav pošteno utruja in človeku živce para. Pravijo prerokovalci, da nevihte se bojijo, drugi spet, da tako vreme zna prinesiti epidemijo. Jaz v prerokbe ne verjamem, pa naj bo že kakor hoče, res pa je, da tudi meni je postalo kar prevroče. V Jugoslaviji z vremenom so pa letos zadovoljni in, kot kaže, žitni hrami na jesen bodo prepolni. To, seveda, bo jezilo tistega, ki jezo kuha na sosedno nam drčavo;

ta ji ne privošči kruha. Tak bi hotel, da tam gori množica naj kruha strada, kajti to mu nade daje, da bo tamkaj padla vlada. A vseh teh pobožne želje se ne bodo izpolnile pa če še tako zavzele so za to se višje sile. Brala sem, da v Bazovici tri možake so prijeli, ki dinarjev prav veliko v svojih listnicah so imeli. Ti v Sloveniji živino so poceni kupovali in na črno preko meje semkaj so jo pripeljali. Tukajšnji mesar je vole kupoval od teh možakov, zdaj v zaporu s prodajalci na obsodbo bo počakal. Vol je pametna živina, če ga vlečeš, gre čez mejo, osli pa, ker so pač osli, sami ti čez mejo grejo. Takšen osel, včasih berem, se na oni strani odloči, da bo šel iz domovine, in obmejni trak preskoči. Ko pa malo se razgleda in spozna demokracijo, se zave, da je kot osel pač napravil oslarijo. A za takega begunca papež bo svoj glas povzdignil, le za grške rodoljube ne bo niti s prslom mignil. Sploh sedanji sveti oče, socialna je pojava, ki fašistične metode prav izredno odobrava. Tisti pa, ki o fašistih ima svoje grdo mnenje, bo na papeževo prošnjo prišel v večno pogubljenje. Kakor vemo, pa bog oče se drugače je odločil, rekel je, da nepošteno v večni ogenj bo izročil, nikdar pa ni bog izjavil, da pekel za to je ustvaril, da poštene proletarce v njem bi v večnem ognju paril. To si papež je izmislil, in zato ne bo držalo, če pa je nebo pravično papeža bo tja poslalo!

Te pozdravlja

Tvoja Juca

Italija ima novega predsednika ITE MISSA EST!

Ciciban in Pastirček

Ciciban Pastirčka sreča, radovedno ga povpraša: »A kako veroučitelj napram tebi se ponaša? In Pastirček se pohvali. »Zame sladke ima besede in učenec, ki me bere, prejme same dobre rede.« »Mene pa,« de Cicibanček, »niti videti ne mara, če me najde pri učencu, mene, njega, strašno kara.« »A zakaj ta dvojna mera?« zdaj Pastirčku v glavo noče, Ciciban pa ga pogleda, in tako se zakrohote: »He, he, he, si ti neumen! Kje le pustil si možgane! Jaz pa dobro ga razumem, saj — begunec je iz Ljubljane.

Mihec in Jakec

Mihec: Dragi Jakec, radoveden sem, če mi boš znal odgovoriti na vprašanje, ki ti ga danes mislim zastaviti.

Jakec: Kar govori! Videli bomo.

Mihec: Kako si napravil v najprometnejši četrti velikega evropskega mesta otroško igrišče, čeprav nimaš ne dvorišča ne vrta?

Jakec: Tega pa res ne vem.

Mihec: Cisto enostavno. Ulico pregradiš z zidom ob obeh vogalih hiše.

Jakec: Kaj? V Evropi hočeš delati kaj takega? To bi šlo kvečjemu v kaki afriški koloniji.

Mihec: O, prosim! Pojdi pogledat v ulico Fabio Filzi ali pa v ulico Giustiniano!

Vestnost v službi

TRŽASKI POLICAJ: KAJ NOSITE V VRECI?
TAT: NEKAJ JUGOSLOVANSKIH PAKETOV, TODA SEM CLAN »LEGE NAZIONALE«.

DOPISNIK KRASKE BURJE ZATRUJE, DA STA SLA POTEM OBA POLICAJ IN TAT VSAK SVOJO POT NEMOTENO DALJE.